

YÚTOE XUÂUM koyúhoti koeku Jesus

Enepora koyuhópeti, hara yutoxôa íhikau Jesus koéhati Xuâum, po'ínu Teâku. Numíkuxoti itúko itúkovo ne Xuâum yoko Teâku. Ápemaka po'i Xuâum, enepone iháxoneti Mbátita ahíkexoti xâne mekúke, itea eneponê'e, pó'iti yara Xuâum yutoxoâti râ'a.

Enepone inúxoti mopo'âti koyuhópeti ya Novo Testamento, enepone yútoe Máteu, Márku yoko Lúka, êno xêti kutikókotiya, koyúhoti koeku Jesus koane ítuke yara kúveu mêum. Itea xoko yútoe Xuâum, êno po'i ihíkauvoti íhikaxovike Jesus akó'oti yane po'ínuhiko mopo'âti koyuhópeti.

Enepora 4 koeti koyuhópeti, Máteu, Márku, Lúka yoko Xuâum, aínovo apêti koati áha éxokeovi koêku Jesus. Xoko yútoe Máteu, hane kouhápu'ikovoya itúkeovo nâti ne Jesus. Kene xoko Márku, kouhápu'ikovo itúkeovo ovoxé Itukó'oviti. Kene xoko Lúka itúkeovo ikútipasikoponovoviti, uti xâne yara kúveu mêum, ene kouhápu'ikovoya. Kene ya yútoe Xuâum kouhápu'ikovo itúkeovo koati Xe'exa Itukó'oviti ne Jesus, kuteâti koêku noíxea úti xoko kapitulu 20 vesikulu 31.

Kouhápu'ikinoviti koeku Itukó'oviti ne Xe'exa Itukó'oviti

Kol 2.9-10; Êb 1.2; 1 Xu 5.20; Ap 1.17

¹ Tumúneke ápeyea ra mêum, ápene ne Évekoaku Itukó'oviti Kouhápu'ikinovovi, enepone Xe'éxa.

Ukeátinekene ápeyea xoko Itukó'oviti neko Xe'éxa, epó'oxo koati póhutinehiko nê'e. ² Koati óvoheixokune xoko Itukó'oviti nê'e, ukeátinekene tumúneke ápeyea ra mêum. ³ Epó'oxo xoko Xe'éxa évekoa Itukó'oviti itúkea ne uhá koeti ítuke inâ itukôa. Ako ápahuina apêti ákoti itukapu énomone kousókoa. ⁴ Énomonemaka itukóvo úkeaku ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Yoko vo'oku itúkeova, énomone kouhápu'iko xâne yara kúveu mêum. ⁵ Anéyeiko kouhápu'ikea ovoti hahákutike nê'e, koane ako íta hahákuti ípukea.

⁶ Ápe hóyeno páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u xapa xâne. Xuaum Mbátita koéha. ⁷ Pahúkinokonoke nê'e motovâti koyúhoyea koêku neko Kouhápu'ikoti xâne ukeâti xoko Itukó'oviti, maka akútipoane uhá koeti xâne nê'e vo'oku yuho Xuâum. ⁸ Haina Xuâum itukóva ne Kouhápu'ikoti xâne, itea simínoke koyuhóponeati koêku nekôyo. ⁹ Koati kaná'uti Kouhápu'ikoti xâne ne ngíxone, enepone simôti yara kúveu mêum kouhápu'ikea uhá koeti xâne. ¹⁰ Símo yara kúveu mêum nê'e, yoko énomone kousókoa ne uhá koeti apêti, itea ako éxa xanéhiko itukóvotiye. ¹¹ Koati xanéna simíno, itea ako itúkeake xanéna emó'u. ¹² Itea uhá koeti koêkuti namukeâti emó'u, énomone poréxo itúkopeovo xe'éxapone Itukó'oviti. Énomone neko xâne koati kutipoâti. ¹³ Yoko enepone itúkopeovohiko xe'éxapone Itukó'oviti ne kutipoâti, haina kuteâti koeku ipúhikea xe'exa xâne yara kúveu mêum. Ákomaka akútea koêku kahâ'a koxé'exayea ne xâne. Hainámaka vo'oku ahá'inoa koyénoti itea koati ahá'inoa Itukó'oviti.

14 Enepone Évekoaku Itukó'oviti Kouhapu'ikinovovi, uti xâne, íkutipasikoponovovi. Koati opónoti xapákuke ûti. Yoko aínovo kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti yoko seánako Itukó'oviti apê xokóyoke. Noíxoane ûti itúkeovo koati êno hána'iti íhayú'iuti, poéhane motovâ itúkeova neko koati kaná'uti Xe'exa Itukó'oviti, ákoti po'ínu.

15 Hara koe yûho ne Xuaum Mbátita xapa xâne yanekôyoke koyuhó'iyeani koeku nekôyo:

—Énomone ngíxone râ'a enepo ngoyûho yanekôyo ápeyeamo hóyeno keno'ókoti ingénepoke koati teyonéti ya undíke, epó'oxo inuxóne ápe ya undíke, vo'oku tumúneke ámbeyea, ápene nê'e —kôe.

16 Ukeâti neko êno únatinoe koekúti apêti xokóyoke yoko itípanevo ákoti hunókoku, ápene íparaxeovike, uhá koeti ûti. Iko'ipará iko'ipara kíxoixovi. 17 Vo'oku xoko Muíse évekinovea Itukó'oviti ne páhoenovi vitúkea yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe, itea xoko Jesus Kristu évekinovea ne hána'iti seánakovi koáne ne uhá koeti kaná'uti kixovókuti ukeâti xokóyoke. 18 Ako ápahuina xâne noíxoti Itukó'oviti, itea enepone Xe'éxa, ákoti po'ínu, enepone koati kuteátine Itukó'oviti, Há'a, énomone kouhápu'ikinovi koeku Itukó'oviti.

Koeku yuhó'inoa Xuaum Mbátita neko pahoéti xokóyoke

Mt 3.1; Mk 1.1; Lk 3.2-3

19 Yoko ápe páhoe payásotihiko jûdeu ya Njeruzálem xoko Xuaum Mbátita. Enepone pahoétihiko, aínovo sasedóti, inuxínoti jûdeu hó'eke,

yoko levíta, enepohikone huvo'óxoti sasedótihiko ítukeke. Hara kixóponohiko Xuâum:

—Kuti îti?

²⁰ Ina exókova Xuâum. Ako hé'ana'uxinapa. Hara kíxoahiko:

—Haina ûndi ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne —kíxoanehiko.

²¹ Ina kixopâmaka pahoétihiko:

—Kutí'ikopo îti? Itímea Îliya, enepone koyúhota emo'u Itukó'oviti mekúke?

—Áko'o —kíxoanehiko Xuâum.

Ina koepóhikomaka:

—Ití'ikopomea neko porófeta koyúhota emo'u Itukó'oviti, kúxone ûti símeamo?

Yane hara kixópahikomaka Xuâum:

—Haina ûndi nê'e.

²² Ina kixopâmaka pahoétihiko:

—Yokóyuhoinoveakopo itukóvotiye îti motovâti ápeyea yuhópinoa ûti ne pahukó'oviti. Kutí'ikopo keyúhoinovi itukóvotiye îti?

²³ Ina yumopâ Xuâum:

—“Énomone ûndi ne kohonókoti emó'u ya mêum ákoti apêti xapa xâne kamokénoponoati, enepone koêti: Kéyuseapa ne kixeku itíkivo, perexoâti oxéne ne Vúnae ítúkea ítuke xepákukenoe” koêti —kíxoanehiko Xuâum, kuteâti koeku yútoeke porofeta Izâiya mekúke. *Izâiya 40.3*

²⁴ Yóko'o neko pahoétihiko epemó'ikoponoti Xuâum, aínovo farízeu, enepohikone yuixóvoti hókea yútoe Muíse.

²⁵ Ina kixo'íkohikomaka Xuâum:

—Ná'ikopo koeti yáhikino xâne iháke Itukó'oviti enepo hákoti itukovo iti Mésiya, simóya Íliya, simóyamaka neko porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti, enepone kúxone úti símeamo?

²⁶ Ina yumopâhiko Xuâum:

—Kaná'uti ánjikea ya úne, itea anêkone xapa xâne kîrivokoevo ávoti yexâ. ²⁷ Harakénemo ingyenepoke. Muhíkova anjí'okeova ngúxeinoa imo perékatana, ako omóndokea —kíxoane.

²⁸ Yoko yaneko ápeyeaku neko koekútihiko, hane óvoheixo ne Xuâum poixô'oke húveona Njôrdaum ya Mbétanea xoko áhikoku.

Íhokokono xe'exa su'úso ne Jesus, ikó'iparaxeokonoke Itukó'oviti

Mt 3.11; Mk 1.10; Lk 3.22

²⁹ Poéha káxe ikénepo, noíxoane Xuâum ne Jesus keno'ókinoati, ina kôe:

—Yokómomanoe rakene páhoenovi Itukó'oviti kotúyopea pahúnevo xâne yara kúveu mêum, kuteátimaka koeku xe'exa su'úso isoéti, ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti, ésa'i itúyopea pahunévoti.

³⁰ Énomone ngíxone râ'a yaneko ngoyuhó'inopeanoé ápeyeamo keno'ókoti ingyenepoke koati teyonéti ya undíke, vo'oku tumúneke ámbeyea, ápene nê'e. ³¹ Muhíkova úndi, ako énja itukóvotiye yanekôyoke, itea nzimínoti ánjikea ya úne maka éxane íhae Izarâe itukóvotiye —koéne.

Koyúho ne Xuaum Mbátita xapa xâne

Mt 3.13-17; Mk 1.9-11; Lk 3.21-22

³² Ina koyuhoâ'ikomaka Xuâum koêku ne noíxone yanekôyoke. Hara kôe:

—Noínjoane ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ukeâti vanúke kutí koeti kurûte evesékoati xokóyoke rakene hóyeno. Yoko ovo'ó koáne, ákone ipúhikapea. ³³ Avo énja itukóvotiye yanekôyoke, itea hara kixónu Itukó'oviti, enepone pahukónuti ánjikea ya úne: “Neixoâtimo ne Sasá'iti Omínjone evésekea xoko hóyeno, epó'oxo ákonemo ipúhikapea. Énomonemo ahíko xâne haínati ya úne, itea ya xunákoke Sasá'iti Omínjone kuteâti yunzó'inopi” kixónu Itukó'oviti. ³⁴ Yoko koati noinjoâti yanekôyoke. Hukínóvoti ngoyúhoyea itúkeovo koati Xe'exa Itukó'oviti rakene hóyeno —kíxoanehiko Xuâum.

Inúxotihiko hokoâti ra Jesus

³⁵ Poéhapoa káxe ikéne, kahá'inepoane Xuâum ne pi'âti íhikauhiko. ³⁶ Yane noíke'exonehiko Jesus yâtike, ina kôe ne Xuâum:

—Yokómomanoe ratike páhoenovi Itukó'oviti. Koati kuteâti xe'exa su'úso isoéti nê'e, ikó'iparaxokonoke Itukó'oviti motovâti itúyopea pahunévoti —koéne.

³⁷ Úkeanehiko hokôpo Jesus neko pi'âti íhikau Xuâum kameáne neko yúho. ³⁸ Ina na'akénexovo ne Jesus koane noíxea neko pi'âti keno'ókoti ikéneke. Yane hara kíxoá:

—Kuti kehá'anoe?

Ina kixoáhiko:

—Na yóvo Rabí? —kíxoanehiko. (Yoko ihíkaxoti koêti ne Râbi koêti.)

³⁹ Ina yumopâ Jesus:

—Kiná'aka ingyeneke, neíxapana óvongu —kíxoanehiko.

Yane xanépoane komomóponeati óvoku. Ôvanehiko óvokuke yaneko káxe vo'oku yé'exeovone koáturu ôra ya kiyakáxe.

⁴⁰ Yoko Ándere, po'ínu Simaum Pêturu itukóvo póhuti yane pi'âti hokópoti Jesus yaneko kámeaku Xuâum koyuhó'iyeti koêku. ⁴¹ Inúxotike, opósikoponoa Ándere ne Símaum, enepone koati po'ínu. Inixóponoane, hara kíxoá:

—Vínixoponoane ne Mésiya —kíxoane. (Yoko enepone Mésiya koêti, kuteátine Kristu koêti, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne koêti.)

⁴² Úkeane omâ Ándere neko koati po'ínu xoko Jesus. Noixoâne Jesus ne Símaum, hara kíxoá:

—Iti Símaum, xé'a Xuâum. Séfa kéhaponemo —kíxoane Jesus. (Yoko enepone Séfa yoko Pêturu koêti, póhutine kixó'ekone. Aínovo kixo'êkoti mopô.)

Ihaxíko Filípi yoko Natanâe ne Jesus

⁴³ Poéhapoa káxe ikéne, kóusokovone Jesus yóneamo ya Ngalíleya. Yane tokópone Filípi, ina kixôa Jesus:

—Kiná'aka ingyéneke —kíxoane.

⁴⁴ Yoko pitivóko koéhati Mbetâsáida úkea ne Filípi, úkeakumaka Ándere yoko Pêturu. ⁴⁵ Ina oposíkoa Filípi ne Natanâe. Inixóponoane, hara kíxoá:

—Tokópane úti ne hóyeno kíxone Muíse ya Ponóvotike Kixovókuti yútoeke, enepone kíxonemaka ne po'ínuhiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke. Énomone ne Jesus íhae Nazâre, xé'a Yúse.

⁴⁶ Ina kixôa Natanâe:

—Na kixoâtiye ápeyea únati koekúti ukeâti Nazâre?

Itea hara kixoane Filípi:

—Hingá, naíxapana úti —kixoane.

⁴⁷ Noixoâne Jesus yé'exeane ne Natanâe, hara kôe vo'ókuke:

—Yokómoma rakene hóyeno. Koati itípakovoti izaraelíta nê'e. Ákomaka ítukaheapu. Koati ponóvoti ne uhá koeti kixoku itúkeovo —koéne.

⁴⁸ Ina kixôa Natanâe:

—Na yéxinu?

—Tumúneke iháxikoponeopi Filípi, noínjopine xoko yóvoheixoku opékuke ne xuve fígu —kixoane Jesus.

⁴⁹ Ina kixôa Natanâe:

—Ihikaxotí, iti Xe'exa Itukó'oviti. Iti natina úti, uti íhae Izarâe —kixoane.

⁵⁰ Ina kixôa Jesus:

—Vo'oku ngoyúhoinopi noínjeopi opékuke ne xuve fígu, ene kutí'inoke kitipónuti? Koati neíxotikomo koekúti hána'iti yarâ'a —kixoane.

⁵¹ Ina kixoá'ikomaka:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo, ivévaka: Neixoâtimo ne vanúke imíhe'okea, koánemaka ne ánjuhiko íhae vanúke, enepohikone ovoxe Itukó'oviti koeku ahíkuxeovonumo yána vanúke koane evésekinonumo, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne —kixoanehiko Jesus.

2

Koeku Jesus hupixókono yónea ya áyui kasâtuxoti

¹ Pí'apoane káxe ikéne, ápe áyui kasâtuxoti ya Kána, kali ipuxóvokuti ya Ngalíleya. Yoko ápe eno Jesus yane ayuítike. ² Hupíxokonomaka ne Jesus yoko

ihikauhiko. ³ Ehane uké'e ne ekâti. Yane hara kixo Jesus ne êno:

—Yokómoma, ákone víyum.

⁴ Ina kixôa Jesus:

—Ako apásika keyúhoinonu índukemo. Avo simápu kaxena énjokeakumo njunáko xapa xâne —kíxoane.

⁵ Ina kixôa eno Jesus neko ovoxétiya:

—Itíka uhá koêti ne páhoenopinoe itíki —kíxoane.

⁶ Yoko ápe sei koeti íhaku úneya, itukéti ya mopôî, ímoaku júdeuhiko ne úne kasása'ikovoqe ya hó'eke. Enepone íhaku úne, aínovo motovâti óvea kuteâti oitenta koeti líturu, áko'o póhuti séndu líturu úne.

⁷ Ina kixoáhiko Jesus neko ovoxéti:

—Kepúhikexanoe ra íhaku úne —kíxoanehiko.

Koáne, puhi-puhí kíxoanehiko. ⁸ Ina kixopâhikomaka Jesus:

—Kó'oyene, heúkanoe, yámane xoko exeâti koêku ra ayuíti —kíxoanehiko.

Koáne, itúkeanehiko yúho. ⁹ Yane énovane éxoti koeku ayuíti neko víyum sa'irí'oeqoti. Yoko ako éxea úkeaku. Poéhane neko ovoxéti haukóponoati ne úne exôa. Enepo hixopâne ne víyum ina ihaxíkoa neko hóyeno kasátuxoti. ¹⁰ Hara kíxoa:

—Koati kixóvoku uhá koeti xâne kópuhikea ne koati únati víyum ya inúxotike enepo koyûi. Má'aina enoné'e énoyeovo ne xâne, ínati kopúhikokono ne víyum ákoti koati unátiyea. Kene îti, koati pé'itinovo, vo'oku ínati kepúhikoa ne koati únati víyum —kíxoane.

¹¹ Énomone kôe inâ turixóvo ne Jesus itúkea iyupánevoti koeku óvea ya Kána, ya Ngalíleyake,

exókovoti itúkeovo koati hána'iti ihayú'iuti. Yane kutípoane íhikauhiko.

¹² Ikénepoke, ukóponone ne Jesus ya pitivóko koéhati Kafanâum. Hane xáne ámeno yoko êno koánemaka íhikauhiko. Kali ye'á koe káxe óveaya.

Kopúhikopa Jesus ne kavánetihiko ya hána'iti imokóvokuti

Mt 21.12-13; Mk 11.15-17; Lk 19.45-46

¹³ Yanekôyoke yé'exovone áyui evo jûdeu ya hó'eke, enepone íhaxonehiko Páskoa. Yane pihónemaka ne Jesus ya Njeruzálem. ¹⁴ Simoné'e témpuluke, enepone hána'iti imokóvokuti, meúkeke xoko kídana péti inú'iko xâne kaváneti tûru, su'ûso yoko kurûte, koánemaka xâne vatá koyêti koperáxoti xanéhiko esa'íkoti tiûketina. ¹⁵ Ina véyo mâreso ne Jesus itúkoti ikátakoke. Yane uhá kíxoa kópuhihikopea neko xâne kaváneti yaneko óvoheixoku, koánemaka ne su'usóhiko yoko tûru. Kásahikoamaka poké'eke neko tiûketina ne esa'íkoti tiûketi, koane kasá'irikeamaka mesána. ¹⁶ Ina kixôa Jesus neko xanéhiko kaváneti kurûte:

—Heú íxepa képuhihikopi yarâ'a. Hako itikôa kavanékuti ra imokóvokuti, óvoku Nzá'a — kíxovokoxoane.

¹⁷ Yane puyákovane okóvo íhikau Jesus neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Kuteâti koeku xunako yúku xoko oró'oe, énomonemaka koéneye njokóyoke ne ngotíxea ra yóvoku” koêti.

¹⁸ Ina kíxo Jesus ne tutíhiko jûdeu:

—Kutimo itukóvo iyupánevoti itíkinovike motovâti véxea tokópeovo kíxineye kuteâti ne ítikemeku?

19 Ina kixovókoxoa Jesus:

—Enepora sasá'iti óvoku Itukó'oviti, yusíkotimo ketáhineyi, itea kóyeaneo ngoéxepukoepa ya kúveu mopo'âti káxe.

20 Ina kixopâmaka jûdeuhiko:

—Koaréntai sei koe xoénae ómone ra sasá'iti óvoku Itukó'oviti ina úso. Inípono yemó'u kékexepukopimo ya kúveu mopo'âti káxe — kixoanehiko.

21 Itea enepone sasá'iti óvoku Itukó'oviti kíxone Jesus yara yûho, koati mûyo kixópo, kene haina péti kíxo. 22 Exepúkopone ne Jesus ukópea xapa ívokóvoti, puyákoponeova okóvo íhikauhiko neko yûho vo'ókuke. Yoko kutípoanehiko ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti yóko'o neko emo'u Jesus.

Heú kixo éxea isóneu xâne ne Jesus.

23 Koeku óvoheixeako Jesus ya Njeruzálem ya kaxénake áyui Páskoá, êno xâne kutipoâti vo'oku noíxeahiko ne iyupánevoti ítuke. 24 Itea ako akútípoa Jesus ikána'uxeahiko kutípea, vo'oku heú kíxea Jesus éxea isóneu neko xâne. 25 Ako apásika ápeyeya xâne etó'okoati koêku ne xanéhiko yara kúveu mêum, vo'oku heú kíxea Jesus éxea isóneuhiko.

3

Jesus yoko Nikôdemu

1 Ápe hóyeno koéhati Nikôdemu, koati teyonéti xapákuke tuti jûdeu. Yoko farízeumaka nekôyo. Énomone ne koati yuixóvoti hókea yútoe Muíse. 2 Eneponeko hóyeno, pîho ya yóti noíxoponea Jesus. Hara kixóponoa:

—Ihikaxotí, véxoa itúkeovo iti hána'iti ihíkaxoti páhoenoví Itukó'oviti, vo'oku enepone iyupánevoti ítike, ako íta xâne itúkea ákoti Itukó'oviti xokóyoke — kíxoane.

³ Ina kixôa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Enepomo hákoti inamápo ne xâne, ákomo omótova noíxoapea natíxoku Itukó'oviti.

⁴ Ina kixôa Nikôdemu:

—Na kíxoaye inámapeako ne yékoteno xâne? Ápeikopo oxéne aúkopeovo okóvoike êno motovâti inámapeakomaka? —kíxoane.

⁵ Ina yumopâ Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Koêkuti ákoti asasá'ipo ya xunákoke Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, ákomo omótova yonópea natíxokuke Itukó'oviti. ⁶ Koati pó'iti koêku ne kalivôno ipuhíkea xoko êno, koane pó'itimaka koêku ne xâne iko'ínamakopa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti. ⁷ Hákoikopo iyipáxova ra emó'uinombinoe kónokea inémapi, itínoe xâne yara kúveu mêum. ⁸ Noixó íxea ne ihunóvoti. Koêkuti kahá'ayeaku ihúneovo, ihúnovo. Kémi emó'u, itea ako yéxa koati úkeaku, koánemaka yonópoku. Énomonemaka koéneye xoko uhá koeti xâne iko'ínamakopa Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti —kíxoane.

⁹ Ina kixopâmaka Nikôdemu:

—Na kixoâtiye koêku?

¹⁰ Yane hara kíxoa Jesus:

—Inípono itíkivo ihíkaxoti xanena úti, uti íhae Izarâe! Yusíkoikopo ákoyea yéxa koêku ra kixovókuti? ¹¹ Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Enepone véxone, énomone koyúho úti.

Koane enepone noíxone ûti, énomonemaka koyúho ûti itúkeovo koati kaná'uti noíxone vûke, itea ako kali yakútipoanoe. ¹² Koeku ákoyea yakútiponunoe enepo ngoyuhôa koêku ra kixovókuti yara kúveu mêum, ná'ikopomo kíxeaye kitípinu ongoyúhoinopea koêku ra kixovókuti vanúkeke? ¹³ Ako noixóponoati rakoxo vanúke ákoti itukápa ne ukeâtiya. Yoko enepone íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, énomone ra yuhó'ixopiti. ¹⁴ Kuteâti koeku mekúke enepo koexépukoa Muíse neko okovo koéxoe ya tikótike yaneko mêum ákoti ovâti, motovâti íteovo neko xanéhiko ohónoe koéxoe, énomonemaka ngónoko ngíxeokononeye ya tikótike, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, ¹⁵ motovâti ápeinoa inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti ne uhá koeti koêkuti xâne kutipónuti —kíxoane Jesus.

¹⁶ Vo'oku yupíheovo ákoyea omótova okóvo Itukó'oviti ne xâne yara kúveu mêum, énomone pahúkinoa ne Xe'éxa, ákoti po'ínu, ivókinovahiko, maka hákone yonôpo ipihóponovokutike ne uhá koeti xâne kutipoâti, itea itúkapune xoko Itukó'oviti yonópohiko ákotinemo hunókoku. ¹⁷ Pahúkinoake Itukó'oviti ne Xe'éxa yara kúveu mêum, haina ipíhponope xâne nê'e, itea énomone kutí'inoke itóvotihiko. ¹⁸ Enepone kutipoâti ne Xe'exa Itukó'oviti, ákomo ipíhapanakana. Itea enepone ákoti akutípoa, koati hoenáxovotine yonópeamo ipihóponovokutike, vo'oku ákoyea akútipoa ne Xe'exa Itukó'oviti, poéhane itukóvo xe'éxa ákoti po'ínu. ¹⁹ Hara kutí'inoke ipihóponokonotimo. Simóne yara kúveu mêum ne Kouhápu'ikoti xâne, itea unatí'inoane xanéhiko óvoheixea hahákutike

yaneko kouhupu'ikeekonohiko. Koáhati ainóvoti váhere ne ítuke. ²⁰ Yoko uhá koeti itúkoti váhere, koati puvâti ne uhapú'iti, ako ahí'akapa, puvâti éxeokono ne váhere ítuke. ²¹ Itea enepone xâne hokoâti ne kaná'uti kixovókuti, hane kahá'a óvoheixea uhapú'itike, motovâti iyúseyea kixoku ítuke ítúkeovo hokoti Itukó'oviti.

Yuhu Xuaum Mbátita koeku Jesus

²² Úkeane pího ne Jesus yoko íhikauhiko ya poké'exa Njúdeya. Óvanehikoya, koane áhikexea xanéhiko ne Jesus. ²³ Ahíkotimaka ne Xuaum Mbátita ya Énom xe'ókuke Sâlim. Koáhati óvoku êno úne, koane êno xâne pihinoâti áhikeovo. ²⁴ Yoko âvoti ika'ákapu ne Xuâum yanekôyo.

²⁵ Po'íke káxe ápe íhikauhiko Xuâum yoko hóyeno jûdeu yumopókokoti vo'oku kixoku kasása'ikeovo xâne ya hó'eke. ²⁶ Ina kixopónohiko Xuâum:

—Íhikaxotí, eneponeko hóyeno simópiti yovo'íko poixô'oke húveona Njôrdaum, enepone kixene ítúkeovo kúxone úti símeamo, áhikexonemaka nê'e. Yoko yupihovó koe êno xâne pihinoâti.

²⁷ Ina yumopâhiko Xuâum:

—Enepone ítone ítúkea ne hóyeno, ákoni ákoeneye eneponi hákoti porexôa Itukó'oviti kíxeaneye ne ítuke. ²⁸ Kemónupepo yanekôyo enepo ngoyuhôa ákoyea ítúkapu ûndi ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. “Undi pohúneti inuxínoati koane koyuhó'inoati” ngoé'epepo. ²⁹ Xapa kasâtuxoti, enepone hóyeno kaha'íneati ne noívana, énomone ne koyénoti. Kene ínikone ne koyénoti, anêko ayuílike, koati hána'iti elókeyea okóvo kamokénoyeati yûho ne koyénoti. Ngúteanemaka

yara ngóyeku, elóketi ongóvo koeku itúkeovo énomone pihíno xanéhiko. ³⁰ Inamá'axone motokêa mboké'exeokono koeku itúkeovo énomone ukopónoxo itúkeovo hána'iti teyonéti —kíxoanehiko Xuâum.

Koêku ne ukeâti vanúke

³¹ Enepone ukeâti vanúke, koati teyonéti ya uhá koêti. Kene ne ipuhíkeati yâye yara kúveu mêum, koati íhaene yâye, koane kixovókuti yara kúveu mêum koyúho, vo'oku hana'íneoxo ne ukeâti vanúke. ³² Enepone noíxoneya yoko kámoneya, énomone koyúho, itea ako koati kutipeâti emó'u. ³³ Itea enepone xâne kutipeâti yúho, koati exókovoti kutípeamaka itúkeovo kaná'uti ne Itukó'oviti. ³⁴ Vo'oku koati emo'u Itukó'oviti koyúho neko páhoe, koane ako íyuhixa Itukó'oviti poréxea ne Sasá'iti Omíxone ovo'ó kó'iyea. ³⁵ Ako omótova okóvo Itukó'oviti ne Xe'éxa. Énomone poréxo éxea koêku ne uhá koeti koekúti. ³⁶ Hukínóvoti ngó'iyea: Koêkuti kutipoâti ne Xe'exa Itukó'oviti, anêko xokóyoke ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. Itea koêkuti kotiú'ikovoti ákoyea akáha'a kutípea, ákomo naíxa ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti. Koati hoenáxovotine itúkeovo ipíhophonemo Itukó'oviti nê'e.

4

Tokôpo seno samarítana ne Jesus

¹ Yoko éxoane Jesus eyékoxeane evo farízeu koêku ne ítuke itúkeovo énomone yupihóvone íhikau koane áhiu ya Xuaum Mbátita. ² (Itea haina Jesus ne ahíkexo xanéhiko. Koati íhikauhiko ne ahíkexo.)

³ Énomone yaneko exoâne Jesus nê'e, ipúhikopeane Njúdeya, ina aukópovo ya Ngalíleya. ⁴ Koeku káyukopeovo ya Ngalíleya, kónoko vekópeamaka poké'exake evo samarítanu.

⁵ Koeku vékea Jesus neko poké'e, simóne ya Síka, pítivokona evo samarítanu. Yoko ako ahíka ne poké'e póneake Njáko ne xé'a, enepone Yúse, yaneko mekúke. ⁶ Énomonemaka óvo íkoku Njáko. Momíne ne Jesus vo'oku yónea, ina ivatáko xe'ókuke ne ikokúti. Yoko ye'éxotine itúmukea káxe yanekôyo.

⁷ Yanê'e, kenó'okone sêno íhae ne pitivóko ikopónoti úne. Ina kixôa Jesus:

—Yokóseanau, peréxanu úne —kíxoane.

⁸ Yoko áko'o neko íhikauhiko, pihó'iko pitivóko vanexóponoti nikokónoti.

⁹ Ina kíxo Jesus neko seno samarítana:

—Iti júdeu, na koeti yépeminonu úne, undi sêno íhae Samâriya? —kíxoane. (Kó'inokeneye yúho, iyupáxovati neko yuhó'ixoati vo'oku púvea júdeuhiko ne íhae Samâriya.)

¹⁰ Ina kixôa Jesus:

—Eneponi yexâ ne mani pónepike Itukó'oviti, epó'oxo itukóvotiye ra epemópiti úne, mani itíne epemónu, koane mani mborexópeati ne úne porexópitimo inémapi.

¹¹ Ina kixôa sêno:

—Ako mbêritina heúkike ra úne, yoko koati upénoti ra ikokúti. Ná'ikopomo kíxeaye peréxinoa ne úne kíxene, enepone poréxoti xâne inámapea? ¹² Koati teyonéti neko voxú'ikene Njáko porexó'oveati ra ikokúti. Énovane ra úne koánemaka xe'éxaxapa yoko peyóxapa. Ití'ikopo koati teyonéti

yaneko voxú'ikene motó'inovake peréxinu koati únati úne yarâ'a?

¹³ Ina yumopâ Jesus:

—Koêkuti enovâti ra úne ukeâti ra ikokúti, kóyeanelo épekopeako úne. ¹⁴ Itea enepone enovâti ra úne mbôreu, koati eopâtimo kuteâti koeku xâne ákotinemo épekeaku úne, vo'oku enepone mbôneake, porexoâti ínâmati apéyeati ákotinemo hunókoku. Kutí koetimo uke úne vo'eroo vo'ero koyêti ákoti ítikeyovoku ya xokóyoke —kíxoane.

¹⁵ Ina kôe neko sêno:

—Peréxanaikopo ne úne kixene maka hákone epékonu úne epó'oxo maka hákone ngayuíxovo íngea úne.

¹⁶ Ina kixôa Jesus:

—Ihéxikapanaikopo îme, ínâmakamo yaukárapu yâye.

¹⁷ —Ako îmam —koéne ne sêno yumopâ.

Ina kixopâmakâ Jesus:

—Koati kaná'uteoxo ne yiûho ákoyea îme, ¹⁸ vo'oku singu koéne îme, ina keno'óko ne hóyeno ovoti xikóyoke kó'oyene, hainâmakâ îme. Koati kaná'uteoxo ne yiûho.

¹⁹ Ina kôe neko sêno:

—Kutí'inonu iti porófeta, páhoe Itukó'oviti koyúhoyea emó'u. ²⁰ Yâye ya Samâriya ouke ra kali mopôî yóno voxúnoekene iháyu'ikoponea Itukó'oviti, uti samarítanu. Kene itínoe jûdeu, keyúhoanoe poéhayeane ya Njeruzálem yusíkea iháyu'ikoponea Itukó'oviti ne xanéhiko.

²¹ Ina kixôa Jesus:

—Senó, koati motovâti kitípi yunzó'inopi símeovone kaxéna ákoyeakunemo itúkapu yâye

oukeke ra mopôî, simóya yâkonoye ya Njeruzálem yóno xanéhiko iháyu'ikoponea Itukó'oviti, Ha'a ûti. ²² Itínoe samarítanu, ákonoe yexa ihéyu'iu. Kene ûti, uti jûdeu, koati vexoâti vo'oku xapákuke ûti, uti jûdeu úkea ne Koitóvoti xâne. ²³ Yé'exovone káxe ápeyeakumo koati kaná'uti iháyu'ikeokono Ha'a ûti íhae vanúke, epó'oxo turíxovone koeku kó'oyene. Enepone koati kaná'uti iháyu'ikeokono Itukó'oviti, konókoti ikána'uxeokono koeku itúkeovo ya inámapotike isóneu xâne vekínoa. Yoko énomonemaka kahá'ainoa Ha'a ûti íhae vanúke kíxeaneye ne xâne. ²⁴ Enepone Itukó'oviti, ako mûyo, koane ako inixoâti. Hukínóvoti kónokea itúkeovo ya inámapotike isóneu xâne iháyu'ikea, ikaná'uxoati iháyu'ikea.

²⁵ Ina kixôa sêno:

—Énjoa kenó'okeamo ne Mésiya koéhatimaka Kristu, páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Enepo simané'e, kouhápu'ikinoveatimo uhá koêti —kíxoane.

²⁶—Úndíne ne kíxene, undi yuhó'ixopiti—kíxoane Jesus.

²⁷ Énomone yanê'e, apeké koépone neko íhikau Jesus. Iyúpaxovahiko vo'oku yúho'ixea Jesus neko sêno. Itea ako épemea âha xokóyoke kuti'inoke yuhó'ixoati.

²⁸ Kene ne sêno, kamoáne neko yuhó'inoa Jesus, kurí kixone pótena, ina kayukópovo ya pitivóko. Urúkopovane ne pitivóko, ká'aye kíxovokoxoa ne ko'óvokutiya:

²⁹ —Hingá, neíxapananoe ne hóyeno heu-heú kixoti koyúhoinonu ngoêku. Haináperamea ne Mésiya? —kíxovokoxoane.

30 Úkeane ipuhíkea pitivóko neko êno xâne noixóponoti Jesus.

31 Yoko koeku káyukopeovoiko pitivókoke ne sêno, hara kixo Jesus ne íhikauhiko:

—Unaém, níké'evo.

32 Itea hara kíxovokoxoa Jesus:

—Anéye níkokónoti nînga ákoti yexâ itukóvotiye —kíxovokoxoane.

33 Kameáne íhikauhiko ne yûho, hara kixókoko:

—Ápenemea ominoâti nîka? —kixókokone.

34 Ina kixôa Jesus:

—Hara indúko nînga, indúkea âha ne Pahukónuti yara kúveu mêum, yoko ngoúsexea ne itukéti pónenu indúkea. 35 Ká'aye kéyenoé yara símoku ûti kó'oyene, “Koaturu koé'iko kohê ávoti, ínamo simâpu kaxena ítixovope ha'i nonéti” kéyenoé. Itea koati ngixópitinoé: Neímexa ratíke. Enepone xanéhiko, aínovo kutí koeti kavâne óvoku ha'i nonéti usó koyêtine ítixopinokono Itukó'oviti.

36 Enepone itixoâti, ápene êho ko'ítukeyea koeku kó'oyene, koane ákomo évakapu ne ítixone vo'oku hanekónomo xoko Itukó'oviti. Yoko ákomo hunókoku óvea xokóyoke. Hukínóvoti xané kíxeokoko elókeyea okóvo ne noâti koánemaka ne itixoâti. 37 Koati kaná'uti ne kixonéti koêti: “Ápe noâti ina keno'óko po'ínuhiko itixoâti” koêti.

38 Mbahúkopinoé ítixi upánini ako itúkapu ítínoé nôa. Ápe koati turixoâti ne itukéti, kene ítínoé ihuínova ne ko'ítukeine —kíxovokoxoane Jesus neko íhikau.

39 Êno samarítanu íhae neko pitivóko kutípoti Jesus vo'oku yûho neko sêno, enepo etó'okoahiko heu-heú kíxea Jesus koyúhoinoa koêku. 40 Yaneko

noíxoponeaku Jesus ne samarítanuhiko, ítaikoa óveako xapákuke. Yane pí'a káxe ókoa Jesus xapákuke.

⁴¹ Enómaka po'ínuhiko xâne kutípoti Jesus kameáne yûho. ⁴² Hara koe yuhó'inoahiko neko sêno:

—Haina vo'oku yemó'u kutípinoá ûti, itea koati vo'ókuke ne emo'u Jesus, kámonene ûti xokóyoke, epó'oxo véxoaneoxo itúkeovo koati énomone ne Koitóvoti xanéhiko yara kúveu mêum—kíxoanehiko.

Kounátikopa Jesus xe'éxa ne ko'itúkeinoti nâti

⁴³ Evesékone neko pi'âti káxe ókea xapákuke, úkeane aukópovo ne Jesus ya Ngalíleya.

⁴⁴ Kó'inokeneye, koati kuteâti neko yuho Jesus, vo'oku énomone koyuhôa koêku ne porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti, ákoyea teyoâti koatíke poké'exa. ⁴⁵ Énomone yaneko káyukopeovoku ne Jesus ya Ngalíleya, ivávakopa xanéhiko, vo'oku noíxeahiko uhá koeti kixoku ítuke ya Njeruzálem ya kaxénake ayuíti, yónokumaka neko xanéhiko.

⁴⁶ Úkeane kayukópovomaka ne Jesus yane kali pitivóko koéhati Kána ya Ngalíleya, xoko óvoku sá'iri'okopea úne ya víyum yanekóyoke. Yoko ápe hóyenoya ko'itúkeinoti nâti. Enepone hóyeno, ápe xé'a ka'aríneti ya Kafanáum. ⁴⁷ Eyekóxoane neko hóyeno seópeane Jesus ya Ngalíleya ukópea Njúdeya, pihóne opósikoponea. Inixóponoane, ina epemôa xanépea motovâti kóunatikopinoá ne xé'a, vo'oku kahá'atine ivókeovo. ⁴⁸ Ina kixôa Jesus:

—Enepo hákoti neixónoe hána'iti iyupánevoti índuke, hoénaxovope njunáko, ákomo kalíhuina kitípinu—koéne.

49 Ina koe'íkomaka neko hóyeno:

—Yokóseananu, yaxénaponu kó'oyene tumúneke ivókeovo ne njé'a —kíxoane.

50 Ina kixôa Jesus:

—Yaúkapapu yóvokuke. Unátipone ne xi'íxa, ákomo ivákapu —kíxoane.

Koáne, pihópone neko hóyeno. Koati kutipoâti neko emó'uinoa Jesus. 51 Koeku pihópea koane kenó'okea ahínoehiko yâkeneye okótumonexoponea. Tokopânehiko xenékuke, éto'okoane unátipeane ne xé'a.

52 Ina epemôa ókokune ôra yusíkopo neko xé'a.

Yane hara kíxoane ahínoehiko:

—Kiyakáxeke ya póhuti ôra etétukea ne otuko mûyo —koénehiko.

53 Puyaa kixóponovane okóvo neko hóyeno ítúkeovo énomone ne ôra koyúhoinoaku Jesus unátipeane xé'a. Yane kutíponehiko Jesus ne hóyeno, koánemaka yêno, yoko uhá koeti oveâti óvokuke.

54 Yoko enepora iyupánevoti ítuke Jesus, hoénaxovope xunáko, pí'apene koeku seópea ya Ngalíleya ukopeâti Njúdeya.

5

Koitóvo hóyeno ákoti yána ne Jesus

1 Ikénepoke neko koekúti, simóvone kaxena áyui júdeu ya hó'eke. Úkeane pího ne Jesus ya Njeruzálem. 2 Yoko ápe kali tángiya iháxoneti Mbétesda ya emó'uke júdeu. Xe'ókuke pahapéti iháxoneti Vekoku Su'úso óvo neko tángi. Yoko ápe singu koeti kálihunoe ngárpaum xe'ókuke neko tángi. 3 Énomone óvoheixo êno xâne ka'aríneti. Ápe

komítitiya, koane mohéveu, koane isayú'ixovoti ákoti ehevákapu mûyo. (⁴ Aínovo kuxoíxoti ovóxokeyo neko úne. Vo'oku ápe evésekeaku ánju, ovoxe Itukó'oviti ukeâti vanúke, ovoxókoati neko úne. Yoko koêkuti inuxó koeti kûrino'ekeova ne tángi koeku ovóxokeyo ne úne, énomone itovô ya aríne, koêkuti kó'iyevoku arinéti yuvâti.) ⁵ Xapákuke neko ka'arinéti, ápe hóyeno tiríntai oitu koetíne xoénae ká'arine. ⁶ Noixoâne Jesus ya xoko tunúkuheixovoku, hara kíxoa:

—Kehá'a ítivoa ne yaríne? —kíxoane.

Yoko éxoane mekú'iyeané ká'arine. ⁷ Ina yumopâ ne ka'arinéti:

—Unaém, akó'oti ipíhonuti úneke enepo ovoxókovo ne úne. Koeku ngahá'ayea úrungeova, ápe inuxó koeti úrukeovo ya undíke.

⁸ Ina kixôa Jesus:

—Yexépukapa, viyápa ne peúke, yenápa — kíxoane.

⁹ Koati énomone yanê'e, itóvone neko hóyeno. Yane veyópone pouke, yonópone. Yoko sâputu yanekôyo, káxe koati sasá'itino jûdeuhiko. ¹⁰ Hukínóvoti ápeyeya tutíhiko jûdeu kixoâti neko hóyeno unatípotine:

—Sâputu rakéne. Mani ákoti yusíka keínopi ra peúke kó'oyene.

¹¹ Ina yumopâ neko hóyeno:

—Itea pahukónu enjépukopea ne koitónonuti koane veyómbea mboúke yoko yonómbea.

¹² Ina kixopâmaka tutíhiko jûdeu:

—Kutí'ikopo itukóvoye neko pahukópiti kíxineye? —kíxoanehiko.

13 Itea eneponeko hóyeno unatípotine, ako éxa itukóvotiye neko koitóvati vo'ókuke neko êno xanéya, yoko kûrivokoxopovane Jesus neko xanéhiko.

14 Avo áxu'ikene, tokópopanemaka Jesus neko hóyeno yane hána'iti imokóvokuti, ina kixôa:

—Koati itévotine. Hákone pehukóvo mará'inamo yuvápapi arinéti yupihóvoti váherexea yane inúxoti yuvópiti —kíxoane.

15 Úkeane aukópovo neko hóyeno xoko tutíhiko jûdeu, etó'okoponoati itúkeovo Jesus koitóva. 16 Yane turíxovone okópea Jesus neko tutíyehiko, vo'oku ápeyeya po'ínuhiko ítuke Jesus kuteâti, kouseumaka ya sâputu. 17 Ina kixôa Jesus neko tutíhiko jûdeu:

—Anéye ko'ítukeyeya ne Nzá'a tukú koeti kó'oyene, ngoánemaka —kíxovokoxoane.

18 Vo'ókuke neko yuho Jesus, inamá'axo oposíkoa tutíhiko jûdeu koépeka. Vo'oku haina pohúneti itúkoti itukéti, kuteâti koíteovo xâne ya sâputu, itea vo'ókukemaka koyúhoyea itúkeovo Itukó'oviti ítúko há'a. Yoko koati “Itúkovoti kuteátine Itukó'oviti nê'e” koeti isóneunoa tutíhiko jûdeu.

Úkeaku ne xunako Jesus

19 Ina kixovókoxxoa Jesus neko xanéhiko:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Ako ápahuina koekúti índone indúkea ya njunákoke. Poéhane noínjone itúkea Nzá'a, ene indúko. Kuteâti kixoku itúkeovo ne Nzá'a, énomonemaka indúko. 20 Éxokonoa Nzá'a uhá koeti koêku ne ítuke vo'oku ákoyea omótononu okóvo, undi Xe'éxa. Epó'oxo exókonutimo po'ínuhiko koekúti índukeikomo koâti hána'iti yane pihotíne índuke, kutí'inoke hána'itimo

iyípaxivoa. ²¹ Kuteâti kíxoaku Nzá'a kóyukopea ivokóvoti porexoâti inámapea, kúteanemakamo ngíxoaku íngó'inamakopea koêkuti xâne ânja ngíxeaneye. ²² Hainamo Nzá'a exókopa yonópokumo ne xanéhiko, itea undímo exókopa yonópokumo, ²³ maka teyánune uhá koeti xâne kuteâti kixoku téyeahiko Nzá'a. Enepone ákoti teyânu, ákomaka teya Nzá'a, enepone Pahukónuti yâyeke.

²⁴ —Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Koêkuti kamoâti ra emó'um epó'oxo kutipoâti ne Pahukónuti yara kúveu mêum, ápene xokóyoke ne apéyeati ákotinemo hunókoku. Ákomo ipíhapanakana. Ipúhikopeane xêne yonópoti ipihóponovokutike. Koati vekopâti ne xêne yonópoti xoko inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku.

²⁵ —Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Yé'exovone ne káxe kámeakumo emó'um ne xanéhiko kutí koeti ivokóvoti, enepohikone evókovoti ya váherevoko, yoko turíxovone yara koeku kó'oyene. Koêkuti mihe'ókinoati kêno ne emó'um, undi Xe'exa Itukó'oviti, apêtimo inámati apéyeati xokóyoke ákotinemo hunókoku. ²⁶ Kuteâti itúkeovo xoko Nzá'a úkea inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku, poréxonoa Nzá'a itúkeovo njokóyokemaka úkea nê'e, undi Xe'éxa. ²⁷ Poréxonumaka énjokopeamo yonópoku ne xanéhiko hunókokuke ra mêum, vo'oku undíne ne íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne.

²⁸ —Hákonoe iyipáxova rá'a, vo'oku harakénemo káxe kámeakumo emó'um ne uhá koeti ivokóvotine xoko ekóxopokonoku, yoko exepúhikopotinemo kamáne. ²⁹ Enepohikone únati kixoku itúkeovo, exepúhikopinotimo yonópea xoko Itukó'oviti. Kene

ne váherehiko kixoku itúkeovo, exepúhikopinotimo yonópea ipihóponovokutike.

³⁰ Ina koe'íkomaka ne Jesus:

—Ako ápahuina koekúti índone indúkea ya njunákoke. Enepo enjákapane yonópokumo ne xanéhiko, hane nzóko kuteâti ngámone xoko Nzá'a. Énomone kutí'ino koati ponóvoti ne ngíxoakumo enepo enjákapane yonópokumo ne xanéhiko, vo'oku ako ambásika indúkea ánja, itea ahá'inonu Itukó'oviti, enepone Pahukónuti yara kúveu mêum, ene indúko.

³¹ —Eneponi itukápuxo póhutine ûndi ixomo koyuhópovo itúkeovoxo ne kaná'uti Xe'exa Itukó'oviti, ákoni okónoko kutípeokono ne yûnzo.

³² Itea ápe po'i koyuhónuti indúkeova, yoko énja itúkeovo koati kaná'uti ne yûho vo'ónguke.

³³ Pehúkonoe epemó'ikoponoti Xuaum Mbátita, yoko koati koyuhó'inopeati ngoêku kaná'uyeoxo indúkeova. ³⁴ Ako ongónoko xâne koyúhoti indúkeovo kaná'uti itea ngoyúhoinopeakenoe ra koekúti, ngaha'aínopiti itíkivonoe ngoítovone.

³⁵ —Kuteâti koeku ihúveti lámpada kouhapu'ikea, énomone koéneye ne Xuaum Mbátita. Epó'oxo ápe ye'aa koeti káxe usó kéyeyiku keúhepekivo yane uhapú'iti omínoké xâne. ³⁶ Itea anéye koekúti koyuhónuti, hána'iti yane koyúhoyeonuke Xuâum.

Énomone ra itukéti pónenu Nzá'a indúkea. Enepora koekútihiko índuke, énomonemaka koyuhónu pahúkeonu yâyeke ne Itukó'oviti Nzá'a. ³⁷ Koati Nzá'a koyuhónu indúkeovo kaná'uti páhoe, itea ako kémiku emó'u nê'e. Ákomaka neíxiku, ³⁸ epó'oxo áko'omaka ne emó'u xikóyokenoe vo'oku ákoyea

yakútiponu, undi páhoe. ³⁹ Koati ihíkexovatinoe ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti pe'okoâti itéponimo ne apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti vo'ókuke. Yoko ainovó koe ûndi koyúho neko yutoéti. ⁴⁰ Itea kóyeane ákoyea yakáha'a kitípinu, undi mani kutí'inoke apêti xikóyokenoe ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku.

⁴¹ —Haina ngahá'ati ihayú'ikonuti xapa xâne yara kúveu mêum ngixínopikeneye. ⁴² Kene pó'iti iséneu, vo'oku énjaa áko'oyea xikóyokenoe ne hána'iti ákoyea omótovovi okóvo Itukó'oviti. ⁴³ Iháke Nzá'a nzímea, itea ákonoe yakútiponu. Enepo kena'áka po'i xâne ákoti itukapu páhoe Nzá'a, itukapu isóneupinovo hóko, énomoneoxomo kitípo. ⁴⁴ Na kixoâtiye kitípinu? Koáhati ítínoe oposíkoti itúkeovo kapáyasokone xanéhiko yara poké'e ya koêkuni yopósi'ixi ítíkivo kapáyasokone ne kaná'uti Itukó'oviti ákoti po'i kuteâti. ⁴⁵ Hako kalihú'ina ápeyea iséneuke ngoyúhoyeamo nonékuke Nzá'a ákoyea aúnnati ne ítike. Koati Muíse koyuhópinoemo nonékuke, enepone kivóvone. ⁴⁶ Vo'oku eneponi akaná'uxo kitípinoe Muíse, manímaka kitipónuti. Koáhati ûndi koyúho nê'e. ⁴⁷ Itea koeku ákoyea yakútipoa yútoe nekôyo, ná'ikopomo kíxeaye kitípi yûnzo? —kíxovokoxoane Jesus.

6

Kohiyákoa Jesus nîka neko êno xâne

Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17

¹ Ikénepoke, ina taru'úxopamaka evo Jesus neko mar-na Ngalíleya, iháxonetimaka mar-na Tibêriyade. ² Yupíhova êno xâne hokó'ixoati, vo'oku

noíxea ne hána'itihiko iyupánevoti ítuke koitóvo ka'arínetihiko. ³ Ina pího ne Jesus ouke kali mopô, ivâtaoane. Íhikauhiko xâne. ⁴ Yoko yé'exovone kaxena Páskoá, áyui jûdeuhiko hó'eke. ⁵ Ina noiméxo ne Jesus, yane noíxone êno xâne keno'ókinoati. Ina kíxo Filípi:

—Námeamo vanéxea uti pâum, mani nîka ra êno xâne?

⁶ Itea hixópoti Filípi kó'inokeneye yúho, vo'oku éxoane Jesus kíxoakumo. ⁷ Ina yumopâ Filípi:

—Mani konókoti uti ênoti tiûketi kuteâti pi'âti séndu pe'u tiûketi, itea kóyeane ni ákoyea víta'uxa — kíxoane.

⁸ Apé koene yuho po'i íhikau Jesus koéhati Ándere, po'ínu Símaum Pêturu. Hara kôe:

⁹ —Anêko hóyeno kalivôno apêti singu koeti paúna, ítuke sévada, yoko pi'âti kálahunoe hôe. Itea kutimo itópono nonékuke ra êno xâne?

¹⁰ Ina kixoáhiko Jesus:

—Pehúkaikopo ivátahikea ne xâne.

Yoko ápe uhé'ekoti kálahunoe ngaráma yane ivátahikoku. Kalíhanini itóponea singu koeti mili hóyeno neko êno xâne.

¹¹ Yane véyoane Jesus ne pâum. Uke'éxone íkoro'ixeovo xoko Itukó'oviti vo'ókuke, ina pahukôa pôrekexeovo ne xanéhiko. Kúteanemaka kíxoaku ne hôe. Yane ítoponovohiko neko xâne, koêkuti yé'akeye âha níkea. ¹² Imatáxovonehiko, ina kixôa Jesus ne íhikauhiko:

—Ítixepa ne itátanehiko, hâxa ra nikokónoti, mará'inamo évakapu —kíxoanehiko.

¹³ Ina itixópahiko neko itátane, kopúhikopoikomaka nduse koeti sésta, hâxa neko

nikotíhiko ukeâti neko singu koeti kali pâum ítuke sévada.

¹⁴ Enepohikoneko noixoâti ne hána'iti iyupánevoti ítuke Jesus, hara koéhiko:

—Koati énomone porófeta kúxone úti símeamo yara kúveu mêum râ'a —koénehiko.

¹⁵ Yoko éxeane Jesus isóneuhiko, kahá'ayea matitipenó kixópeahiko omópea, kaha'âtihiko ítúkea natína. Itea Jesus, ako akahá'a. Yane pohú koéne káyukopeovo oúke neko mopô.

Koeku Jesus yóno inúkuke úne

Mt 14.22-33; Mk 6.45-52

¹⁶ Yaneko hahaméne, píhohikopo neko íhikau Jesus xe'ókuke ne mar. ¹⁷ Ivú'ixopohiko vatéke yonópotihiko poixô'oke, íyeukepo pítivokona Kafanáum. Yoko yotíxone, avo seápa Jesus xapákuke. ¹⁸ Yane turíxovone ovóxokeyo ne úne vo'oku xúnati ihunóvoti. ¹⁹ Itoné'e vatékexeahiko kuteâti singu koetímea, áko'o sei koetímea kílomituru, apé koéne noíxonehiko inúkuke úne yoneâti íyeuke vatékena. Yane yupihovó koene píkeahiko. Yoko koati Jesus noíxohiko. ²⁰ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Hákonoe píke, undíneye —kíxovokoxoane.

²¹ Yane úhepepone isóneuhiko koeku úrukeova Jesus kúveuke vatéke. Énomone yanê'e, hú koéne símea xoko yónokuhiko.

Íhokovo kuteâti koeku nikokónoti ne Jesus

²² Yaneko po'ípone káxe, enepohikoneko xâne irikóvoti poixô'oke mar, ivávakoa ákoyea axénapoa Jesus neko íhikauhiko yaneko ivú'e. Ivávakoamaka ákoyea po'ínu ivú'eti ivú'epo Jesus.

²³ Yanê'e, sîmo po'ínuhiko vatéke ukeâti pítivokona Tibêriyade. Enepone sîmoku, ako ahîka neko óvoheixoku níkeahiko pâum ike íkoro'ixinevo Jesus xoko Itukó'oviti. ²⁴ Noixôa xanéhiko áko'oyea Jesus-ya koane íhikauhiko, yane ivu'í kíxoanehiko neko vatéke simôti, pihotínehiko ya Kafanâum oposíkoponoti Jesus.

²⁵ Itopónoane ya poixô'oke mar, hara kíxoahiko:

—Ihikaxotí, ná'aye sími yâyeke?

²⁶ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Haina vo'ókuke ne iyupánevoti neíxonenoé indúkea yopósikinonu, itea koati vo'ókuke ne nikokónoti nîke koimátaxopitinoe. ²⁷ Hako itukovo nikokónoti ákoti oríko uké'eyea kékuna'ixinovo, itea hane kékuna'ixinapu nikokónoti ákoti auké'e, enepone omínoti xâne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. Yoko énomone ne nikokónoti mbónepikenoe, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Anéye ítukeinonuke Itukó'oviti Nzá'a, exókoti xâne indúkeova ne ngxínopike —kíxoane Jesus.

²⁸ Ina kixôa xanéhiko:

—Kutí'ikopo kónoko vitúkea motovâti vitúkea ahá'inovi Itukó'oviti?

²⁹ Ina yumopâ Jesus:

—Hara ahá'inopi Itukó'oviti kitípinu, undi páhoe.

³⁰ Ina kixopâmaka xanéhiko:

—Namo kó'eye iyupánevoti ítike, hoénaxovope xináko, motovâti noíxea úti koane kutípeopi úti? Kutí'ikopomo itíkoiko? ³¹ Yanekôyo, níkoa voxúnoekene neko mána yaneko mêum ákoti apêti, kuteâti koêku ne yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti,

enepone koêti: “Porexoxanéhiko nikokónoti ukeâti vanúke” koêti.

³² Ina yumopâ Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Haina Muíse porexópeano ne nikokónoti íhae vanúke, itea enepone koati kaná'uti nikokónoti ukeâti vanúke, Nzá'a porexópeano. ³³ Vo'oku enepone nikokónoti poréxopike Itukó'oviti, énomone ra ukeâti vanúke iko'ínamakopoti xâne yara kúveu mêum.

³⁴ Ina kixôa xanéhiko:

—Unaém, peréxaveakopo uhá koeti káxe ne nikokónoti kíxene.

³⁵ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Undíne itukóvo ne nikokónoti poréxoti xâne yara kúveu mêum inámapea. Enepone simôti njokóyoke, kutí ngixoâtimo kuteâti xâne itopónovoti níkea ákotinemo épekeaku hímakati. Koane kutí koetimo xâne itopónovoti énoyeovo úne ákotinemo épekeaku úne. ³⁶ Itea ngoyúhoinopeaneno ékoyea yakútiponu upánini neíxonu. ³⁷ Uhá koeti koêkúti xâne pónenu Nzá'a kutípeonu, énomonemo simonû. Yoko enepone xâne simónuti, ákomo kalíhuina nguríkea. ³⁸ Vanúke úngea. Haina nzimínoti indúkea ânja, itea nzimínoti indúkea ahá'inonu ne Pahukónuti yara kúveu mêum. ³⁹ Yoko hara ahá'inonu ne Pahukónuti yâyeke ákoyea ápahuina évoem xapákuke ne uhá koeti xâne poréxonuke kutípeonu. Yoko ngoxépu kopatihikomo enepo simapúne hunókoku ra mêum. ⁴⁰ Vo'oku koati ahá'inoahiko Nzá'a ápeino inámati apéyeati ákotinemo hunókoku ne uhá koeti noixónuti koane kutipónuti, undi Xe'éxa. Yoko

ngoexépukopatihikomo simapúne hunókoku ra mêum —kíxovokoxoane Jesus.

Turixóvone poé'ainoa isóneu jûdeuhiko ne Jesus

⁴¹ Yane kapáhakinova jûdeuhiko ne Jesus vo'ókuke neko yûho itúkeovo nikokónoti ukeâti vanúke.

⁴² Hara kixókokohiko vo'ókuke:

—Eneporâ'a, hainá'ikopo Jesus xé'a Yûse? Hainá'ikopomaka véxone ne há'a yoko êno? Ná'ikopo koeti koyúhoino kó'oyene itúkeovo ukeâti vanúke? —kixókokohiko.

⁴³ Ina kixovókokoxa Jesus:

—Hákonoe kepahákinova ra yûnzo. ⁴⁴ Ako ápahuina xâne motovâti símeonu enepo hákotimo itukovo ísimonuke Nzá'a, enepone Pahukónuti yâye, epó'oxo ngoexépukopatihikomo simapúne hunókoku ra mêum. ⁴⁵ Hara kôe ne yútoe porófeta koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke: “Ihíkaxotimo heú koeti xâne ne Itukó'oviti” kôe. Hukínóvoti itúkeovo simónuti ne uhá koeti xâne poréxonuke Nzá'a kámea koane éxea koêku ne ihíkavvoti íhae xokóyoke. ⁴⁶ Ako xâne noixoâti ne Nzá'a. Poéhane ûndi noixôa, undi íhae xokóyoke. ⁴⁷ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Enepone kutipónuti, ápeinoane ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. ⁴⁸ Undíne itukóvo ne nikokónoti poréxoti xâne yara kúveu mêum inámapea. ⁴⁹ Enepone yoxúnoekene, níkoa neko mána yane mêum ákoti apêti, itea kóyeane ívohikeovo. ⁵⁰ Kene ne nikokónoti ngixínopikenoe, énomone ne evesékeati vanúke porexoâti ne uhá koeti xâne nikoâti ákoyea uké'exa pevóti. ⁵¹ Undíne itukóvo ne nikokónoti evesékeati vanúke poréxoti xâne inámapea. Koêkuti nikoâti, apêtimo inámati apéyeati

xokóyoke ákotinemo hunókoku. Yoko enepora nikokónoti mboréxoake ne xanéhiko yara kúveu mêm motovâti ingó'inamakopea, énomone ra mûyom —kíxovokoxoane Jesus.

⁵² Koati okopókokoti isóneunoa jûdeuhikoya. Hara kixókoko:

—Namo kíxoaye níkaxeovi nau mûyo ra hóyeno?

⁵³ Ina kixovókoaxa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Enepomo hákoti kutí kixêa nikokónoti ra mûyom, koane hákoti kutí kixêa ekâti ra indína, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, áko'omo xikóyokenoe ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. ⁵⁴ Itea koêkuti kutí kixoâti nikokónoti ra nau mûyom, koane koêkuti kutí kixoâti ekâti ra indína, énomonemo apê ya xokóyoke ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku, koane ngoxépukopatimo enepo simapúne hunókoku ra mêm. ⁵⁵ Vo'oku kuteâti koeku koati únati nikokónoti yoko ekâti, énomonemaka koéneye ra mûyom yoko indína. ⁵⁶ Koêkuti xâne kutí kixoâti nikokónoti ra mûyom, koane koêkuti kutí kixoâti ekâti ra indína, inámapotike apéyeati ukeâti ya njokóyoke óvoheixo, yoko anêngomaka xokóyoke. ⁵⁷ Kuteâti koeku itúkeovo úkeaku uhá koeti apéyeati ne Nzá'a, enepone Pahukónuti yâyeke, epó'oxo kuteâtimaka ínzuinovo xunako Nzá'a ya uhá koeti ngxixoku indúkeovo, énomonemakamo ngoéneye indúkeovomo ukínoaku ne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku ítuke ne xâne kutí kixónuti nikokónoti. ⁵⁸ Anéye ra nikokónoti evesékeati vanúke. Yoko yupíhova ákoyea malíke'eka neko nikokónoti, nika yoxúnoekene. Vo'oku

enepohikonê'e, níkoa yanekôyoke, itea kóyeane ívohikeovo. Itea koêkuti xâne nikoâti ra nikokónoti ngixínopikenoe, apeínoatimo apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti —kíxovokoxoane Jesus.

⁵⁹ Yoko sinâgogake, enepone íhikaxovoku hó'e jûdeu, óvoheixo ne Jesus ya Kafanâum ixómoti íhíkaxo enepo koyuhôa ra koekútihiko.

Poe'aînoa isóneu xanéhiko ne yuho Jesus

⁶⁰ Kamoánehiko neko yûho Jesus, êno xâne xapákuke neko hokoâti koêti:

—Tiú'iti emo'úti yûho râ'a. Kutí'ikopomo itôa kámokenoyea? —kíxoanehiko.

⁶¹ Yoko exó kíxeane Jesus isóneuhiko ákoti koyuhó'inoati. Éxoá kapáhakinova neko yuhómeku. Hukínóvoti kíxeahiko:

—Koati poe'aînoati iséneu ne yunzómeku, haína?

⁶² Ná'ikopomeamo kó'eye iséneunonu, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, enepo neixánu aúngopeovo xoko úngeaku, enepone óvonzeixoku inúxotike? ⁶³ Koati isoneûtike véko inámapea ne xâne, kene haina nautíke ngíxo. Enepora yunzó'inopinoe, énomone iko'ínamakopo xâne, porexoâtimaka inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. ⁶⁴ Itea kóyeane ápeyea ákoti akutíponu xepákukeno —kíxovokoxoane Jesus.

Yoko éxoane Jesus ukeâti inâ apê hokoâti, itukóvotiye ne ákoti akutípoa xapákuke neko xâne, koane itukóvotiye ne itûkohevoti koeku hókea, enepone kurikoâtikomo xoko xanéhiko puvâti.

⁶⁵ Ina kixovócoxopamaka Jesus:

—Énomone ngixínopikenoemeku ákoyea ápahuina simónuti, enepo hákoti itukovo Nzá'a porexôa símeonu —kíxovokoxoane.

⁶⁶ Vo'ókuke neko yuho Jesus, êno xâne xapákuke neko hokoâti kurikópati hókea. Ákone axénaheixahiko. ⁶⁷ Ina kixovókoxxoa Jesus neko nduse koeti íhikau:

—Kene itínoe, kehá'amaka kiríki hékinu?

⁶⁸ Ina yumopâ Simaum Pêturu:

—Unaém, kutí'ikoponi hakápa úti? Poéhane xikóyoke kámea uti emo'úti poréxoti xâne inámato apéyeati ákotinemo hunókoku. ⁶⁹ Kutípopi úti, epó'oxo véxxoa itúkeovo íti ne Sasá'iti Páhoenovi Itukó'oviti —kíxxoane.

⁷⁰ Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Koáhati úndi noivókoxxopinoe, itínoe nduse koêti, itea kóyeane ápeyea póhuti xepákukenoé koati ovoxe Ndeápu —kíxovokoxoane Jesus.

⁷¹ Yoko Njûda kíxo, enepone xé'a Simaum Iskarióti, vo'oku énomone itukóvo neko kuríkotimo Jesus xoko xanéhiko puvâti. Yoko koatímaka po'ínu íhikau Jesus nê'e xapákuke neko nduse koêti.

7

Muhíkinova ámeno ne Jesus, ako akútípoa itúkeovo páhoe Itukó'oviti

¹ Ikénepoke ra koekútihiko, ehákoa Jesus ne pitivókohiko ya Ngalíleya. Opósikoa ákoyeane píhaheixa ya Njúdeya, vo'oku ápeyea tutíhiko jûdeu oposí'ixoati kíxoaku koépekea. ² Yoko ákone ahíkapu kaxena áyui jûdeu ya hó'eke iháxoneti áyui Tabenákulu.

³ Ina kíxo Jesus ne ámeno:

—Hákone yovóheixo yâyeke. Pîhe ya Njúdeya motovâti noíxeamaka ítikevo ne hokópitiya. ⁴ Vo'oku enepone kahá'ati ipúhikea îha xapákuke xâne, ako yusíka he'onó kíxea ko'ítukeyea. Koeku itíki itukéti kuteâti ne ítike, yéxakapu uhá koeti xanéhiko — koénehiko.

⁵ Muhíkinova neko ámeno Jesus, ako akútipoa itúkeovo ukeâti xoko Itukó'oviti. ⁶ Ina kixoáhiko Jesus:

—Avo simápu kaxena mbíheá. Kene itínoe, koêkuti kehá'ayiku píhi, motóva píhi. ⁷ Ako omótova púveopinoe ne xanéhiko yara kúveu mêum. Kene ûndi, puvónuhiko vo'oku ngaúhapu'ikinoa váherevoko. ⁸ Pihénenoe ayuítike, itea avo mbíha vo'oku avo simápu kaxena mbíheá —kíxoanehiko Jesus.

⁹ Koyuhoâne Jesus nê'e, ôvaikone ya Ngalíleya.

Pihoné'e Jesus xapa áyui jûdeu iháxoneti Tabenáku

¹⁰ Ikénepoke pîhine ne ámeno Jesus ayuítike, pihónemaka ne Jesus. Mayane he'onó koeti píhea puvâti noíxeokono. ¹¹ Yoko oposí'ixotine Jesus ne tutíhiko jûdeu apêti ayuítike.

—Námea nê'e? —kixókokohiko.

¹² Ako tópi koeku yúho neko êno xâne vo'ókuke. Hara kôe po'ínuhiko:

—Itípakovoti ne hóyeno.

Itea hara kôe po'ínuhiko:

—Áko'o, koati aupú'ikoti xanéhiko nê'e —koéhiko.

¹³ Itea he'ono'ú koeti koyúhoyeahiko vo'oku píkea tutíhiko jûdeu.

¹⁴ Yoko simotíne kûku ne ayuítí, enepone póhuti sêmana yónoku. Yane pihóne ne Jesus íhikaxea ya

témpulu, enepone hána'iti imokóvokuti. ¹⁵ Iyúpaxova tutíhiko jûdeu. Hara koe yûho vo'ókuke:

—Enepora hóyeno, ako íhikauvo. Ná'ikopo kixoaye éxea uhá koêti ra koekúti?

¹⁶ Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Enepora ihíkavoti ínzikaxone, haina ukeâti ya njokóyoke. Koati ukeâti xokóyoke ne Pahukónuti ngoyúhoyea emó'u. ¹⁷ Enepone kaha'ati itúkea aha Itukó'oviti, exoâtimo koêku ra ihíkavoti itúkeovo koati ukeâti ya xokóyoke, áko'o itúkeovo njokóyoke úkea.

¹⁸ —Enepone xâne koyúhoti isoneú kíxone, koati oposí'ixoti iháyu'ikeokono, itea enepone oposíkoti iháyu'ikea ne pahukoâti, énomone kana'û yûho, koane ako semékekexa yûho nê'e. ¹⁹ Koati Muíse porexópeanoe ra Ponóvoti Kixovókuti, haína? Itea ako ápahuina xâne xepákuke itukoâti. Na koeti yopósikino képekinu? —kíxovokoxoane.

²⁰ Ina yumopâ xanéhiko:

—Koatímea urúkovopiti ndémoniu koesáyu'ixoti iséneu, ikítixinake apêti kaha'ati koépekeopi — kixoanehiko.

²¹ Ina kixovókoxxoa Jesus:

—Poéha iyupánevoti índuke, yane heú kénoe iyípaxivoa. ²² Koeku itúkeovo páhoenopinoe yútoe Muíse sirkunsidá kíxi hóyeno kalivôno, muhíkova itukovo ya sâputu iríkeovo kónokea sirkunsidá kíxi, kóyeane itíkinoe. Yoko haina ukeâti xoko Muíse nê'e, itea koati ukeâti xoko voxúnoekene, enepone turi viyénoxapa. ²³ Koeku sirkunsidá kíxi kalivôno ya sâputu motovâti kousokeovo neko páhoenopi Muíse itíki, ná'ikopo koeti ímeikinovonu koeku ngoíteovo hóyeno ya sâputu, mborexoâti

heú kó'iyea unátipea ákotine yuvâti? ²⁴ Hako keyuhôa itúkeovo pahukóvoti ne ínixene itúkeovo ákoti aunáti, hákoti yexôa koêku. Konókoti yopósiki póneovoxo iséneunoa inúxotike tumúneke keyúhoyi —kíxovokoxoane Jesus.

Ako tôpi kó'inoaku isóneu jûdeuhiko ne Jesus

²⁵ Yane ápe íhaehiko Njeruzálem koêti:

—Haina énomone opósiuti koépekeokono râ'a?

²⁶ Yokómoma, koati anéyetine xapákuke xanéhiko yoko ákone saya'íkoati. Hainámea kutipoâtine inuxínovitihiko itúkeova ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne? ²⁷ Itea koati vexoâti úkeaku râ'a. Enepomo síma ne Mésiya, ákomo exeâti úkeaku —kixókokonehiko.

²⁸ Koeku íhikaxea Jesus yane témpulu, kóhonoko emó'u kó'iyea:

—Ikítixatinoe yexónuti koane yexoâtimaka ne úngeaku? Haina nzimínoti indúkoponea ânja, itea enepone Pahukónuti nzímea, koati kaná'uti nê'e yoko ákonoe yéxa. ²⁹ Poéhane ûndi exôa, vo'oku itúkeovo úngeakune xokóyoke, yoko énomonemaka pahukónu nzímea —kíxovokoxoane Jesus.

³⁰ Yanê'e, mani ika'ákoti Jesus ne tutíhiko jûdeu, itea ako kíxoakuhiko vo'oku ávoyea simápu kaxena namúkeokono ne Jesus. ³¹ Itea kóyeane enó'iyea kutípoti Jesus xapákuke neko êno opoíkovoti xâne kamokénoati. Hara koe yuhóhiko vo'ókuke:

—Enepo simané'e ne Mésiya, enepone iyupánevoti ítukemo, anu'úkoatiperameamo xunáko ítuke ra hóyeno? Koati énomone nê'e —koéhiko.

Pahukókono ika'ákoponoti Jesus

³² Kameáne farîzeuhiko kixoku koeku yûho ne xanéhiko vo'oku Jesus, ina pahukôa neko koyónotihiko hána'iti imokóvokuti iká'akoponea Jesus. Yoko kaha'iné kixómaka farîzeu ne tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke pahúkea neko ika'ákoponoti Jesus.

³³ Ina kôe ne Jesus:

—Ákonemo ánju'ikene xepákukenoe, yane mbihópotinemo xokóyoke ne Pahukónuti yâye yara kúveu mêum. ³⁴ Yoposíkonutinoemo, itea ákonemo ínixepanau. Koáne, ako omótova yéni xoko yonómboku.

³⁵ Ina kixokóko ne tutíhiko jûdeu:

—Ná'ikopomeamo yonópo râ'a ákoinokenemo vínixapana? Yonópotiperameamo xapákuke viyénoxapa kurivókokoxopovoti xâne po'íkehiko poké'e motovâti íhikaxeamaka xâne ákoti itukapu viyéno jûdeu? ³⁶ Kutí'oxomea kixo enepo koyuhómeku: “Yoposíkonutinoemo, itea ákomo ínixepanau” koáne “Ako omótova yéni xoko yonómboku” koeméku? —kixókokonehiko.

Íhokova Jesus ne uke úne vo'eroo vo'ero koyêti

³⁷ Yaneko káxe hunókoku ne ayuíti, enepone koati teyonéti káxe, xe'ó koéne ne Jesus kóhonokea emó'u koyúhoyea xapa xâne. Hara kíxovokoxoa:

—Enepone xâne eopâti kuteâti eópone ne épeu úne, kená'akapane njokóyoke maka ítapanapune yane mbóneakemo, kuteâti koeku xâne itopónovoti ya úne. ³⁸ Koêkuti kutipónuti, haramo koéneye xokóyoke ne mbóneake porexoâti inámapea, koati êno hunôti úne ákoti áka, kuteâtimaka koyúhoyeovo emó'uke Itukó'oviti —kíxovokoxoane.

³⁹ Yoko koati koyuhó'iyēati Jesus koêku ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, námoemo ne kutípotihiko Jesus. Vo'oku avo pahúkakana nê'e ya koeku âvoyea pihápa vanúke ne Jesus, koeku âvoyea itúkapumaka hána'iti ihayú'iutiya.

⁴⁰ Xapákuke neko êno xâne kamokénoyeati emó'u, ápehiko koêti:

—Koati énomone porófeta kúxone úti símeamo râ'a.

⁴¹ Ina koehíkomaka po'ínu:

—Koati énomone Mésiya râ'a, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne.

Ina apémaka po'ínuhiko koêti:

—Yusíkoikopo itúkeovo ukeâti Ngalíleya ne Mésiya? ⁴² Ákoikopo okóyuhōa emo'u Itukó'oviti koêku ne Mésiya itúkeovomo ámoripono Ndávi, enepone teyonéti natina viyénoxapa mekúke? Ákoikopomaka okóyuhōa itúkeovo Mbélem, úkeakumaka Ndávi, ipúhikomo? —kixókokonehiko.

⁴³ Yane koati haxakeôvokokoti ne xanéhiko vo'oku Jesus. ⁴⁴ Yoko xapákuke neko xâne, ápe kaha'âti iká'akea, itea akó'oti kíxoakuhiko.

Kayuhíkopovo xoko tutíyehiko ne pahoéti mani ika'ákoponoti Jesus

⁴⁵ Yane kayuké koépone ne koyónoti hána'iti imokóvokuti xokóyoke ne tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke koáne xoko farîzeuhiko.

Ina kixôa pahukoâtihiko:

—Na koeti ákoino yamápanoe?

⁴⁶ Ina yumopâhiko:

—Ako po'i xâne itopónoati unako koyúhoyea ne hóyeno.

47 Ina kixôa farîzeuhiko:

—Hainámaka aupú'ikopitinenoe ne hóyeno?

48 Ako kutipoâti nê'e xapákuke ûti, uti pahúkotihiko yoko uti farîzeu. 49 Kene ne xanehí koêti hokoâtine, enepohikone ákoti exâ ne Ponóvoti Kixovókuti hó'e ûti, kayumákapunehiko. Poéhane ipíhóponeokonohikomo nê'e —kíxoanehiko.

50 Yoko eneponeko Nikôdemu noixóponoti Jesus yanekôyo, koati póhuti xapákuke neko farîzeuhiko. Hara kíxovokoxo po'ínuhiko:

51 —Yane Ponóvoti Kixovókuti hó'e ûti, yusíkoikopo tumuné kó'iyea koyúhoyeovo kónokea ipíhóponeokono ne xâne koeku âvoyea paréxakana koyúhoyea? koeku ákoyeamaka vakámokenoyea koêku ne ítuke? —kíxovokoxoane.

52 Ina yumopâ po'ínuhiko farîzeu:

—Ití'ikopomaka íhae Ngalíleya, ketíxinoake? Íhikexapa ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti, yane neixoâtimo ákoyea ápahuina porófeta koyúhote emo'u Itukó'oviti ukeâti Ngalíleya —kíxoanehiko.

(53 Yane píhohikopone óvokuke póhutihiko neko xâne.

8

Sêno pahukóvoti

1 Kene Jesus, hane yonópo xoko kali mopô iháxoneti Olívera. 2 Yuponíne ina kayukópovo hána'itike imokóvokuti ya Njeruzálem, koane pihínoa uhá koeti xâne. Yane ivátakone Jesus koane íhikaxea xanéhiko. 3 Yoko ápe sêno ómonehiko éskiriba yoko farîzeu xoko Jesus. Inu'íkokonoti kapíneyea hóyeno ákoti itukapu îma neko sêno.

Enepohikone omâti, pahúkoa xe'ó kó'iyea nonékuke uhá koêti neko xâne. ⁴ Ina kixohíko Jesus:

—Ihikaxotí, enepora sêno, koati inu'íkotonoti kapíneyea hóyeno ákoti itukapu îma. ⁵ Yutóxovo Ponóvotike Kíxovókuti yútoe Muíse kónokea hepókeokono ya mopô, kuteâti ra sêno, imókone ivakápu. Kene îti, na kó'eye yiúho vo'ókuke? —kíxoanehiko.

⁶ Itea kó'inokeneye yuhóhiko, koati oposí'okovoti Jesus, kaha'aínoatihiko pahúkeovo ya yumópope motovâti koyúhoyeahiko itúkeovo pahukóvoti. Yane ina yupunínikovo ne Jesus yutóxea poké'eke ya vô'u.

⁷ Vo'oku ákoyea káyunuka farízeuhiko kaha'aínoati yumópea, yane exépukopone ne Jesus. Ká'aye kíxovokoxoa:

—Enepone ákoti pahúnevo xepákukeno, énomone inuxâ hepókea ra sêno —kíxovokoxoane.

⁸ Yane yupúninikopovonemaka yutóxea poké'eke. ⁹ Kameánehiko neko yúho, pohú pohu koépone píhohikoepa, inixópovotihiko itúkeovo pahukóvoti. Enepone yékotenohiko xapákuke inuxópo. Ehane póhuxovo ne sêno xoko óvoheixoku nonékuke Jesus. ¹⁰ Yane xe'oo koépone ne Jesus. Noixoâne áko'oyeane neko po'íhiko xâne koane póhuxeovo ne sêno nonékuke, hara kíxoane:

—Senó, nâhiko ne isímopiti yâye koyúhoti ápeyea váhere ítike? Ákone inixoâti kónokea hipókikono?

¹¹ —Áko'one Unaém —koéne.

Ina kixôa Jesus:

—Ngúteanemaka. Ákomaka njepákapi. Pihépane, itea hákone yaukôa itíki ne váhere ítike —kíxoane.)

Jesus itukóvo kouhápu'ikoti xâne yara kúveu mêum

12 Ina kixovókoxoakomaka Jesus neko xanéhiko:

—Undíne itukóvo kouhápu'ikoti xâne yara kúveu mêum. Enepone hokónuti, ákomo ávaheixa hahákutike itea kouhápu'ikokonotimo uhá koeti kóyeku, vo'oku ápeyeane ne inámati apéyeati xokóyoke ákotinemo hunókoku —kíxovokoxoane.

13 Ina poe'aînoa isóneu farîzeu koane kíxeahiko:

—Koati itíne koyuhópovo itíkivo kouhápu'ikoti xâne yara kúveu mêum. Ako omótova kutípeokono ne yiúho —kíxoane.

14 Ina kixopâhiko Jesus:

—Yusíkoti itúkeovo ûndi koyuhópovo itúkeova kuteâti ra yûnzo, itea kóyeane itúkeovo koati kaná'uti ra yûnzo vo'oku énjoa ne úngeaku koáne ne yonómboku. Kene itínoe, ako yéxa ne úngeaku simóya ne yonómboku. **15** Enepone iséneunoa ne koekúti, pohu isoneú kíxenenoe, ako takápapu. Kene ûndi, ako ínjaneye xâne kuteâti ne iséneunonu. **16** Itea enepo ngoyúho koêkuti íninjone vo'ókuke ra xâne, koati kaná'uti ra yûnzo, vo'oku haina mbohúxinovati koeku kó'inoaneyé inzóneu, itea énomonemaka koéneye isóneunoa ne Pahukónuti nzímea yâye. **17** Yoko yane Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse hé'e, yutóxovomaka kónokea kutípeokono yuhôti koeku pí'ayea noixoâti koane koyuhó'iyéati koêku. **18** Ngoyúhoane ne ngoêku. Koane Nzá'a, enepone Pahukónuti nzímea yâyeke, koyúhonumaka —kíxovokoxoane Jesus.

19 Ina kixoáhiko jûdeu:

—Na óvo ne yá'a?

Ina yumopâ Jesus:

—Ákonoe yéxanu. Simóya ne Nzá'a, ákomaka yéxa. Eneponi yexánu, manímaka yexoâti ne Nzá'a — kíxovokoxoane Jesus.

²⁰ Enepo koyuhoâne Jesus ra koekútihiho, hána'itike imokóvokuti ya Njeruzálem óvo, ya xoko kuríkokonoku tiûketi íparaxokonoke Itukó'oviti. Yoko ako ika'ákoti Jesus vo'oku ávoyea simápu kaxena namúkeokono.

Itukóvotiye ne Jesus

²¹ Ya po'íkemaka, hara kíxovokoxoa Jesus ne jûdeuhiko:

—Mbihopeôpitinenoemo. Yoposíkopononutimo, itea yevókovotimo ya pehúnevo. Koati xané kixepoâtimo ivékivo vo'oku ako omótova yenópi xoko yonómboku.

²² Ina kixokóko ne jûdeuhiko:

—Kahá'atiperamea koépekopeovo kutí'inoke koyuhoâti ákoyeamo omótova vonópea xoko yonópokumo?

²³ Ina kixoá'ikomaka Jesus:

—Koati itínoe íhae yâye yara poké'e. Kene undi, vanúke úngea. Itínoe íhae ra kúveu mêm, kene haina undi íhae yâye. ²⁴ Hukínóvoti ngíxeopinoe yévokivomo ya pehúnevo. Koati xané kixepoâtinoemo ivekápu, vo'oku enepo hákoti kitipónu indúkeovo énomone ne ngixínopike, yevókovotimo ya pehúnevo. Koati xané kixepoâtimo ivékivo —kíxovokoxoane Jesus.

²⁵ Ina kixoáhiko jûdeu:

—Kutí'ikopo îti?

Ina yumopâhiko Jesus:

—Énomone kuteâti ngixínopike ukeâti inâ ndurixóvo ínzikaxea. ²⁶ Mani êno yúnzo ve'ókuke, mani enjókopitinoe pehúnevo. Itea enepone Pahukónuti nzímea yâyeke, koati kaná'uti nê'e, kutí'inoke ngoyuhoâti xapákuke xâne yara kúveu mêum ne ngámone xokóyoke —kíxovokoxoane.

²⁷ Itea enepohikoneko xâne, ako éxa itúkeovo Há'a íhae vanúke kixínoahiko Jesus. ²⁸ Hukínóvoti kíxovokoxeamaka Jesus:

—Enepo kexépuakanune tikótike, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne, ínamo yexâ indúkeovo énomone ne ngixínopike, koane yexoâtinenoemo yanê'e ákoyea itúkapu isoneú ngíxone nzóko, itea itúkeovo póhutine íhikaxeonuke Nzá'a ne ngoyúho. ²⁹ Yoko enepone Pahukónuti nzímea yâyeke, anéye njokóyoke. Ako kurí íxanu mbóhuxeovo, vo'oku kóyekune indúkea koekútihiko iko'élokexeati okóvo —kíxovokoxoane Jesus.

³⁰ Uke'éxoane Jesus koyúhoyea ra koekútihiko, êno xâne kutipoâti.

Yuhó Jesus koeku iteóvati ne pahúnevo yoko ovóheixoatiko

³¹ Ina kixovókoaxa Jesus neko jûdeuhiko kutipoâti:

—Enepomo hákoti itevóki ra íhíkavvoti yunzó'inopinoe, itimo koati kaná'uti hokónuti ³² epó'oxo yexoâtimo ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, yane itívoatimo ne kotíveti kéyeku.

³³ Ina kixôa jûdeuhiko:

—Uti ámoriponoiko Âbraum. Ako vitúkeovoku akaúti. Ná'íkopo koeti “Itívoatinemo ne kotíveti kéyeku” kixíneví?

³⁴ Ina yumopâ Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Uhá koeti xâne ovóheixoti pahunévotike, koati ákau váhere kixovókuti. ³⁵ Yoko enepone akaúti, ápe hunókoku óvoheixea óvokuke únae. Haina kóyekutine xokóyoke. Itea enepone xé'a ne únae, koati ákoti hunókoku óvoheixeya. ³⁶ Koeku itúkeovo ûndi koitóvopinoe, undi Xe'exa Itukó'oviti, koati itévotine. ³⁷ Énjoa itíkivonoe koati ámoriponoiko Âbraum, itea kóyeane kehá'ayi képekinu vo'oku ákoyea yakáha'a ne ínzikaxeopike. ³⁸ Enepohikone kixovókuti noínjone itúkea Nzá'a, énomone ngoyúho. Kene itínoe, hane itíko, neíxone itúkea yá'a.

³⁹ Ina kixopâmaka jûdeuhiko:

—Âbraum vitúko ha'a úti.

Itea hara kixovokoxoa Jesus:

—Itukápuxo Âbraum itíkonoe yá'a, hékaikopo kixoku itúkeovo ne Âbraum. ⁴⁰ Itea koati yoposíkoti képekinu, undi koyuhó'inopeati ne kaná'uti kixovókuti ngámone xoko Itukó'oviti. Ako ákoeneye kixoku itúkeovo Âbraum. ⁴¹ Koati kixoku itúkeovo ne yá'a hekóponoe.

Ina kixopâhikomaka jûdeu:

—Haina uti apehí koêti ákoti há'a. Poéhaxo ne Ha'a úti, énomone ne Itukó'oviti.

⁴² Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Eneponi itukápuxo yá'a nê'e, mani koati ákoti omotóvonu yokóvo, vo'oku koati úngeakune xokóyoke koeku nzímea yâyeke. Yoko hainámaka isoneú ngíxone nzímea itea énomone pahukónu yâyeke. ⁴³ Énjakapivo ákoinoke yexa yûnzo? Vo'oku koati mokerexó keyítinoe. ⁴⁴ Itínoe koati hokoti

Ndeâpu. Énomone itíko yá'a. Yoko ukeátinekene, koati koépekenati nê'e. Ako káxuhevekapu nê'e kaná'utike kixovókuti vo'oku akó'oti ne kaná'uti kixovókuti xokóyoke. Enepo semekékexo, motókea kíxeaneye vo'oku koati kixó'okune. Koati semékenovo'iti nê'e. Koatímaka poéheve ne uhá koeti semekénovo'iti. ⁴⁵ Vo'oku ngoyúhoyea ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, énomone ákoino yakútiponu. ⁴⁶ Ápeikopo xepákukenoe motovâti koyúhoyea ápeyeya mbahúnevo? Koeku itúkeovo kaná'uti ra yûnzo, ná'ikopo koeti ákoino yakútiponu? ⁴⁷ Enepone xâne hokoti Itukó'oviti, usó kóye kámokenoyea emó'u. Kene ákoinokenoe yakámokenonu, koati vo'oku ákoyea itíkapunoe hokoti Itukó'oviti —kíxovokoxoane Jesus.

Yuho Jesus koeku Ábraum

⁴⁸ Ina kixoa'ikomaka jûdeuhiko:

—Koati tokopóvoti visóneunopi itíkivo samarítanu, úroevo ndémoniu, isáyu'ixinovoke iséneu.

⁴⁹ Yane hara kíxovokoxopamaka Jesus:

—Haina undi úroevo ndémoniu. Koati ngahaná'ikoti iha Nzá'a, kene yíxovonoe kémoke'eyinu. ⁵⁰ Haina ombosíkoti inzáyu'ikeokono, itea ápe kaha'aínonoati yoko énomone ponovó isóneunoa ra koekúti. ⁵¹ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Enepone xâne hokoâti ra yûnzo, ákomo uké'exa pevóti.

⁵² Ina kixopâmaka jûdeuhiko:

—Kó'oyene véxoaneoxo itíkivo isayú'ixovoti isóneu, úroevo ndémoniu. Ivókovone Ábraum, koánemaka ne porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke,

keyúhoikomaka ákoyeamo uké'exa pevóti ne xâne itukoâti ne yíúho. ⁵³ Ití'ikopo teyonéti ya voxú'ikene Ábraum? Ivókovo nê'e, koánemaka ne porófetahiko. Kutí'ikopo íkitixapovo?

⁵⁴ Ina kixovókokopamaka Jesus:

—Eneponi itukapu ûndi ihayú'ikopovo, ákoni itúkovo ke ne inzáyu'ikeokono, itea koati Nzá'a porexónu indúkeovo ihayú'iuti, enepone keyúhonenoe itúkeovo Itukó'oviti Yúnae. ⁵⁵ Itea ákonoe yéxa nê'e. Undíne exôa. Eneponi ongoyúhoa ákoyea énja, mani kutipasí ngoépitinoe indúkeovo semékenovo'iti. Itea énja nê'e, epó'oxo koati indukeâti yúho. ⁵⁶ Elókea okóvo yoxú'ikene Ábraum noíxeamo ngaxéna. Yoko noíxoane, koane hána'iti elókeyea okóvo vo'ókuke —kíxovokoxoane.

⁵⁷ Ina kixopâmaka jûdeuhiko:

—Avo itépana sinkoenta koeti xénaena, keyúhoikomaka neíxi Ábraum?

⁵⁸ Ina yumopâhiko Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Tumúneke ápeyea Ábraum, ámbene —kíxovokoxoane.

⁵⁹ Énomone yanê'e, namú kixone mopôti ne jûdeuhiko kahá'ati koépekea Jesus, itea ipúhikopea Jesus neko hána'iti imokóvokuti ya Njeruzálem ákoti noiké'exopati.

9

Koitóva Jesus ne komiti'iyeatinekene

¹ Koeku yónea ne Jesus, noíxone hóyeno komiti'iyeatinekene. ² Ina kixôa íhikauhiko:

—Ihikaxotí, itúkinovoke komítí'iyeatinekene râ'a vo'ókumea pahúnevo? áko'o vo'ókumea pahúnevo há'a yoko êno.

³Ina yumopâ Jesus:

—Haina vo'oku pahúnevo, koane hainámaka vo'oku pahúnevo há'a yoko êno komítino ra hóyeno, itea maka iyúseane ne xunako Itukó'oviti ya xokóyoke. ⁴Konókoti vitúkea ítuke ne Pahukónuti yâyeke koêkuiko ápeyea kaxena úti, vo'oku simóvotimo hunókoku ne ko'ítukeyea úti, kuteâti koêku enepo yotixóne. ⁵Koêkuiko óveam ra kúveu mêum, úndi kouhápu'iko xâne yara kúveu mêum —kíxovokoxoane Jesus.

⁶Uke'éxone koyúhoyea, ina apurúko poké'eke, kalaká'ikoti móte ya hô'o. Ina veyôa ne móte kaláka'iu, kihuíkoa ukékuke neko komítiti ⁷ina kixôa:

—Kípeukeapanapu tánginake Silôe —kíxoane. (Yoko “pahoéti” koéti ne Silôe koéti.)

Ina pího neko komítiti kípukeoponeovo. Yane ínixopone aukópovo. ⁸Enepohikoneko múxone oveâti xêrerekuke óvoku, koánemaka ne po'ínuhiko xâne noixóheixoati ixómoyea épemo, hara kixókoko:

—Haína râ'a ne komítiti ixómoti ivatá'ixo yómoti épemea? —kixókokonehiko.

⁹Ina apê xâne xapákukehiko koéti:

—Énomone nê'e —kixoâti.

Itea hara kôe po'ínuhiko:

—Pó'iti, pohu akó'oti pahuíxa nê'e —koéhiko.

Ina kôe neko unatípeatine komítiyea:

—Énomoneoxo úndi.

¹⁰Ina kixôa xanéhiko:

—Ná'ikopo kixévotiye ínixepinoke?

11 Ina yumopâ:

—Ápe hóyeno koéhati Jesus kalaká'ikoti móte ipíhoati ungékuke. Yane pahúkonune ngípoukeoponeovo xoko tángi, enepone víhaxone Silôe. Úngeane mbího ngípoukeoponeovo, yane íninjopone —kíxovokoxoane.

12 Ina kixopâ'ikomaka xanéhiko:

—Ná'ikopo ne hóyeno?

—Ako énja —koéne yumopâhiko.

Epemó'ikoa farîzeuhiko neko hóyeno

13 Yane ina omokóno neko hóyeno unatípeatine komítiyea xoko farîzeuhiko. 14 Yoko sâputu nekôyo, káxe koati sasá'itino evo jûdeu kalaká'iko móte ne Jesus ya hô'o, enepo koitóva neko hóyeno. 15 Ina epemó'ikoa farîzeuhiko neko hóyeno kixóvoku ínixopinoke.

Hara kíxovokoxoa hóyeno:

—Áhiukeonu móte ne hóyeno ina ngipoukéoponovo. Kó'oyene íninjopone —kíxovokoxoane.

16 Énomone ápeino po'ínuhiko farîzeu koêti:

—Hainá'ikopo páhoe Itukó'oviti neko hóyeno vo'oku ako teya sâputu —koénehiko.

Itea ápe po'ínuhiko koêti:

—Na kíxoaye itúkeovo hóyeno pahukóvoti itukô haná'iti iyupánevoti kuteâti rá'a? —koénehiko.

Énomone kutí'ino okopókokoti neko farîzeuhiko.

17 Ina kayukópahikomaka épemo'ikea ne hóyeno unatípotine. Hara kixópahikomaka:

—Kene îti, na kó'inoaye iséneu koeku koíteovopi?

Ina yumopâ hóyeno:

—Kutí'inonu páhoe Itukó'oviti koyuhó'iyeti emó'u —koéne yumópope.

¹⁸ Yoko ako akútípoa tutíhiko jûdeu itúkeovoxo komití'iyeatinekene inixópotine. Énomone iháxikinoahiko há'a yoko êno. ¹⁹ Yane ina epemó'ikoahiko tuti jûdeu. Hara kíxoahiko:

—Énomone xí'a rá'a keyúhonenoe itúkeovo komití'iyeatinekene? Na kixóvotiye ínixopinoke?

²⁰ Ina yumopâ há'a yoko êno neko hóyeno:

—Véxoa itúkeovo xe'exa úti rá'a, koane itúkeovo komití'iyeatinekene ²¹ itea ako véxa ínixopinokene, koane ako véxa koitóvati. Yépema'ika, vo'oku úsotine. Énomonemo koyuhó'inopea koêku — kíxovokoxoane.

²² Yoko kó'inokeneye yúho neko há'a yoko êno, koati pikoti isóneunoa tutíhiko jûdeuya. Vo'oku koyuhoâtine tutíyehiko yanekôyoke kópuhikopeokonomo ya íhikaxovoku hó'e ne koêkuti koyuhoâti itúkeova Jesus ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. ²³ Énomone koyúhoinoa há'a yoko êno neko hóyeno itúkeovo úsotine ne xé'a, koane kónokea itúkeovo énomone épemo'ikohiko koêku.

²⁴ Ina ihaxíkopamaka farízeuhiko neko hóyeno unatípeatine komítíyeya. Yoko pí'apene iháxikoahiko. Hara kíxo:

—Yokóyuhoa iháke Itukó'oviti itúkeovo koati kaná'utimo ne yihó'inovi. Véxoa itúkeovo koati pahukóvoti neko hóyeno.

²⁵ Ina kixôa hóyeno:

—Itúkeovo pahukóvoti, ako énja. Poéhane éngo ngomítíyeya nóvo, itea kó'oyene íninjopone — kíxovokoxoane.

²⁶ Ina aukópamaka farîzeuhiko kíxea:

—Na kixó'oye koíteovopi? Na kíxoaye poréxeopi ínixepi?

²⁷ Ina yumopâ hóyeno:

—Ngoyúhoinopeanenoemeku, itea ákonoe yakútiponu. Na koeti kehá'ainonoe ngáyukopeakomaka? Keha'âtinoemea itíkivomaka íhikau ne hóyeno? —kíxovokoxoane.

²⁸ Yane oríxoane farîzeuhiko. Hara kíxoahiko:

—Itíne itukóvo íhikau nê'e. Kene uti íhikau Muíse. ²⁹ Véxone yúho'ixea Itukó'oviti, poéhane Muíse. Kene ne hóyeno kíxene, muhíkova úkeaku ako véxa — kíxoanehiko.

³⁰ Ina yumopâ neko hóyeno:

—Kouhé'exovoti ákoyea yéxanoe úkeaku, itea íninjopone vo'ókuke. ³¹ Véxoá ákoyea yumapa xâne pahukóvoti ne Itukó'oviti, itea hane yumópo, teyoâti yoko itukeâti âha. ³² Ukeátine inâ apê ra kúveu mêum, ako kámeaku xâne ápeyeya koitóvoti komítí'iyeatinekene. ³³ Eneponi hákoti itukovo páhoe Itukó'oviti neko hóyeno, ákoni ítone itúkea —kíxovokoxoane.

³⁴ Ina kixopâmaka farîzeuhiko:

—Inípono itúkeovo iti xâne pahukóvoti ukeátinekene inâ yapê xoko mémaina, kehá'aikomaka íhikexivi? —kíxoanehiko.

Yane kópuhikeanehiko ho'úxinovoku hó'e.

Koêku ne po'ínuhiko xâne kutí koeti komítiti ikútixapovoti ponóvoti

³⁵ Yoko eyékoxoane Jesus kixókonoku ne hóyeno koítovone. Itopónoane, hara kíxoá:

—Kitípoa ne íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne?

³⁶ Ina yumopâ hóyeno:

—Kutí'ikopo nê'e motovâti ngutípea Unaém? —koéne.

³⁷ —Énomone ra neíxone kó'oyene, enepora yuhó'ixopiti —kíxoane Jesus.

³⁸ —Ngutípopi Unaém —koéne neko hóyeno, xaneâti ipúyukexea nonékuke ihayú'ikoati.

³⁹ Ina kixoá'ikomaka Jesus:

—Nzimínoké yara kúveu mêum maka ínixapane ne komítiti, koane itúkapuneoxomaka komítiti ne po'okoâti itúkeovo iníxoti. Énomone ngóuhapu'iko, nzimínoké yara kúveu mêum —kíxoane.

⁴⁰ Yoko ápe farízeuhikoya kamokénoyeati yûho. Ina kixohíko Jesus:

—Hainámea keyuhoâti vitúkeovomaka komítiti?

⁴¹ Ina yumopâhiko Jesus:

—Eneponi itikápuxonoe komítiti, ákoni pehúnevo. Itea koeku íkitixapivonoe koati iníxoti koane exoâtimaka koêku ne kixovócutihiko, énomone kutí'ino anéyetiko pehúnevo —kíxoanehiko Jesus.

10

Íhokova Jesus ne koati únati koyónoti su'ûso ya éxetina

¹ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo, ivévaka: Enepone kovesé'uxeovati ipi kûrapena ne su'ûso ákoti vekêa páhapeteake, koati ómevoti koane

hú'uxokenati nê'e. ² Itea enepone vekeâti páhapeteake, énomone koati koyonoâti ne su'ûso. ³ Yane enepone koyónoti pahapéti, míhe'okinoa porexoâti úrukeovo. Yoko éxoá su'ûso emó'u ne únae. Koati íha veínoa únae íhaxea póhutihiko su'úsona, ina kopúhikoa meúkeke. ⁴ Enepo kopúhikoane uhá koêti ne su'úsona, inúxinoahiko. Yane pihotínehiko ikéneke. Koáhati exeâtihiko emó'u. ⁵ Ako hokohí íxa xâne ákoti itukapu únae. Kohó'iyehiko vo'oku ákoyea éxea emó'u —koéne Jesus.

⁶ Itúkinoa Jesus xanéhiko ra xêti apêti íhokoake ne âha íhikaxeahiko, itea ako éxinahiko isóneu kixó'ekone.

⁷ Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoo, ivévaka: Enepone páhapetea kûrapena su'ûso, undíne itukóva. ⁸ Uhá koeti simôti tumúneke nzímea, hane koéneye ómevoti yoko hú'uxokenati. Itea enepohikone kutí koeti su'ûso, ako itúkeake ne yûho. ⁹ Undíne itukóvo ne koati kaná'uti pahapéti. Enepone vekónuti, ngoitóvatimo. Epó'oxo kuteâti koeku su'ûso únati kátarakeovo, ipuhíkeati kûrapena níxaxoponeovo yoko urúkopovatimaka, énomonemakamo koéneye ne kutipónuti. ¹⁰ Koati simínoti oméxea ne ómevoti, koane koépekea yoko kotóhineyee. Kene ûndi, nzimínoti motovâti yupíheovo unáko koêku, ominoândimaka inámati apéyeati ákotinemo hunókoku.

¹¹ —Hara ngoéneye koati únati koyónoti su'ûso usó koyêti ivókinova ne su'úsona. ¹² Enepone ahinoêti koyónoti su'ûso, póhutine tiûketi itúkinoa ne itukéti, haina únae nê'e, koane hainámaka

ítuke ne su'ûso. Enepo noîxo yovîre keno'ókinoati, kohó'iyea, kurí kixôati ne óyonone. Yane ísukexoa yovîre neko su'ûso kotohíneatine. ¹³ Kohó'inoke nê'e, vo'oku ítúkeovo tiûketi kahá'a kóyoninoake ne su'ûso, kene haina kaha'aînoati unako koêku ne óyonone. ¹⁴ Kene ûndi, hara ngoéneye koati únati koyónoti su'ûso. Énjoa ne óyononem koane éxonuhikomaka, ¹⁵ kuteâti koeku véxeokoko, ûndi yoko Nzá'a. Yoko usó ngóye ivónginova ne óyononem. ¹⁶ Apêtimo po'ínuhiko óyononem ákoti itukapu íhae yâye. Ngonokoâtimakamo nzo'úxoepa xapákuke râ'a. Ivavákoatihikomo ra yûnzó. Yane póhutiponemo ne uhá koeti óyononem, epó'oxo mboéhanemo xapákuke ngoyonoâti.

¹⁷ —Hara ákoinoke omótovonu okóvo Nzá'a, vo'oku ivónginovamo ne óyononem, ínamakamo enjepúkapa. ¹⁸ Hainamo apêti uke'éxoati ra omínjone. Undínemo ihúnokoa kurikópati xoko Itukó'oviti. Ápe njunáko ínzunokea koane inzákikopea. Yoko Nzá'a porexónu ngíxeaneye — kíxovokoxoane Jesus.

¹⁹ Vo'ókuke neko yuho Jesus, aúkopovomaka okópeokoko ne júdeuhiko. ²⁰ Êno xâne xapákuke koêti:

—Ûroevo ndémoniu nê'e. Koati pepokéxovoti. Na koeti kémokenoinoa?

²¹ Itea ápe po'ínuhiko koêti:

—Ako ákoeneye yuho ûroevo ndémoniu râ'a. Koítovoikopo komítiti ne ndémoniu? —koéhiko.

*Epemó'ikokono Jesus xapa ayuíti iháxoneti
Dedikásaum*

²² Ya Njeruzálem yanekôyoke, koati kaxena kóyuipe jûdeuhiko hó'eke. Énomone ne áyui íhaxonehiko Dedikásaum, Yoko kaxena kásati yanekôyoke. ²³ Hane véko ne Jesus varándanake ne hána'iti imokóvokuti ya Njeruzálem, enepone iháxoneti Varándana Salúmaum. ²⁴ Yane ayákukoane jûdeuhiko. Hara kixóhiko Jesus:

—Námoye keyúhoyi itukóvotiye îti? Itukápuxo îti ne Mésiya, páhoe Itukó'oviti koíteovovi, hákone hi'onó'uxivovi —kíxoanehiko.

²⁵ Ina kixovókoxoa Jesus:

—Ngoyúhoinopeanoe, itea ákonoe yakutíponu. Enepora itukéti índuke ya iháke Nzá'a, énomone exókopinoe indúkeovo koati páhoe. ²⁶ Itea ákonoe yakútíponu vo'oku hainánoe iti óyononem. ²⁷ Enepone óyononem, ivávako yúnzo. Énjoanehiko, koane hokóponuhiko. ²⁸ Mboréxoahiko inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Ákomo yanapa ipihóponovokutike, epó'oxo ákomo hu'uxóponoati. ²⁹ Enepone Nzá'a porexónoati, xunané'e ya uhá koêti. Ako itoâti hú'uxopea xokóyoke. ³⁰ Koati póhutine îti, ûndi yoko Nzá'a —kíxovokoxoane.

³¹ Yane veyó kixone mopôti ne jûdeuhiko, mani hepókoti Jesus, kaha'âtihiko koépekea kuteâti mani kíxoaku yanekôyoke. ³² Ina kixovókoxoa Jesus:

—Éno únatinoe itukéti índuke xepákukeno, páhoenonu Nzá'a indúkea. Énomoneikopo kehá'aino hipókinu vo'ókuke?

³³ Ina yumopâ jûdeuhiko:

—Haina únati itukéti hepókinopike îti, itea koati vo'oku ákoyea tiya Itukó'oviti, iti xâne kuteâti îti itíkovoti Itukó'oviti —kíxoanehiko jûdeu.

34 Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Hainá'ikopo yutoxóvoti yane yutoéti hé'e, enepone Ponóvoti Kixovókuti yútoe Muíse ne koêti: “Ngoé'epepo, itínoemaka kuteâti ûndi, undi Itukó'oviti” koêti? ³⁵ Itukovo “Itínoe kuteâti ûndi, undi Itukó'oviti” kixoâti Itukó'oviti neko xâne iyónoku yûho mekúke, yoko ako omótova pahúkeovo ne emo'u Itukó'oviti, ³⁶ ná'ikopo koeti “Itíkovoti Itukó'oviti” kixínenunoe, vo'oku ngoyúhoyea indúkeovo Xe'exa Itukó'oviti? Koáhati undi noívokoe itúkea sasá'iti ítuke, koane undímaka páhoe yara kúveu mêum. ³⁷ Eneponi hákoti indukôa ítukéti kuteâti ítuke ne Nzá'a, ákoni okónokoa kitípinunoe. ³⁸ Itea koeku indúkea kuteâti ítuke Nzá'a, yusíkoti ákoyea yakútíponu itea vo'ókuke ra ítukéti índuke, mani konokoâti kitípinu. Yane mani yexínoati iséneu ítúkeovo póhutine ûti, ûndi yoko Nzá'a, koeku ápeyeya ne Nzá'a njokóyoke, koêkumaka ámbeyea xokóyoke —kíxovokoxoane Jesus.

³⁹ Yane kahá'apoaanemaka jûdeuhiko iká'akea, itea ítópeovamaka Jesus.

⁴⁰ Ina kayukópovomaka yónea ne Jesus poixô'oke huvêo, enepone Njôrdaum, xoko óvoheixoku Xuaum Mbátita áhikexea xâne yanekôyoke inâ turixóvo áhikea. Yane ôvane Jesus-ya. ⁴¹ Yoko koati êno xâne pihinoâti. Hara koe yuhóhiko vo'ókuke:

—Ako iyupánevoti ítuke ne Xuaum Mbátita kuteâti ítuke râ'a, itea uhá koeti yuho Xuâum vo'ókuke ra hóyeno, aínovo koati kaná'uti —koénehiko.

⁴² Yoko ako yumáxapu kutípoti Jesus xapákuke neko xâne.

11

Ivokóvo ne koéhati Lâsarú

¹ Ápe hóyeno ka'aríneti koéhati Lâsarú, íhae kali ipuxóvokuti iháxoneti Mbétanea, óvokumaka Mâriya yoko Márta, mokéxahiko. ² Enepone Mâriya, mokéxa ne ka'aríneti, énomone neko ovohévexoti Jesus xêru koane kihuhévexopati ya híyeu tûti. ³ Enepone mokéxahiko Lâsarú, ápe páhoe xoko Jesus. Hara kixóponoa:

—Unaém, ka'aríneti ne ínikene, enepone ákoti omotóva yokóvo —kíxoane.

⁴ Eyekóxoane Jesus, hara koéne:

—Enepone arinéti, hainamo koepékoati itea iháyu'ikeekonokemo xunako Itukó'oviti vo'ókuke, epó'oxo inzáyu'ikeekonokemakamo, undi Xe'exa Itukó'oviti —koéne.

⁵ Yoko koati ákoti omotóva okóvo Jesus ne Mâriya yoko po'ínu, enepone Márta, koánemaka Lâsarú, áyo.

⁶ Ikénepoke eyékokoxinea Jesus ká'arineyeya ne Lâsarú, pí'apoakomaka káxe óvoheixoa ne óvoheixoku. ⁷ Yane hara kixovokoxoa Jesus neko íhikauhiko:

—Hingá, vaúkapapu ya Njúdeya.

⁸ Ina kixôa íhikauhiko:

—Íhikaxotí, koati ávoti axu'íkenepo ike kahá'ayea koépekeopi ya mopôí ne evo júdeuya, keyúhoikomaka yaúkopivoya?

⁹ Ina yumopâ Jesus, itukínoati íhixovoke:

—Nduse ákoikopo ákoe ne ôra ya káxe? Itukovo yoneâti káxe ne xâne, ako ikaxáhevexoati. Koáhati iníxoti vo'oku uhápu'ine ne kauhápu'ikoati ra kúveu mêum. ¹⁰ Itea itukovo yoneâti yóti ne xâne, ikáxahevexovo vo'oku ákoyeane kouhápu'ikoti xokóyoke —koéne.

11 Ina kixovókokopaikomaka:

—Imókone neko vínikone Lâsaru itea mbihinoâti, ngoyúkoponoati.

12 Ina kixoáhiko íhikau:

—Unaém, enepo itukapu imókoti, ákoneikopomea yuvâti —kíxoanehiko.

13 Yoko “ívókovone” koêti neko yuho Jesus. Itea ikútixati íhikauhiko koati imókoti. 14 Ina kauhápu'ikinoa Jesus koêku. Hara kíxovokoxoa:

—Ívókovone Lâsaru. 15 Epó'oxo elóke ongóvo ángo'oyea xokóyoke maka yakútiponunenoe. Hingayá, naíxapana úti.

16 Ina kixovókoxo ha'ínehiko ne Túme, enepone íhautimaka Hapáparu:

—Hingá, maka xané víxane koépekeokono —koéne.

Jesus itukóvo koexépu kopoti ivokóvoti

17 Koeku símea ne Jesus ya Mbétanea, itone koaturu koeti káxe ike ekóxinevo ne Lâsaru.

18 Yoko mopó'amea kílomituru kíxoaku Mbétanea ne Njeruzálem. 19 Koati ênoti jûdeu óvokuke Mâriya

yoko Márta kouhépekoponeati isóneu ike ivókinevo âyo. 20 Eyekóxoane Márta kenó'okea ne Jesus,

pihóne okótumonexea. Kene Mâriya, ôvane óvokuke.

21 Tokopóne Jesus ne Márta, hara kíxoa:

—Unaém, eneponi yáva yâye, ákoni ivákapu ne âyom. 22 Itea enepo yepêma Itukó'oviti kó'oyene, énja poréxeopeamo ne yépemoake.

23 Ina kixôa Jesus:

—Iyukópovotimo ne yâyo.

24 Yane hara kixópamaka Márta:

—Énjoa iyúkopeovomo simapúne exépukopope xanéhiko yaneko auké'ene ra kúveu mêum.

²⁵ Ina kixôa Jesus:

—Undíne itukóvo koexépukopotí ivokóvoti, mborexópatimaka inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. Enepone kutipónuti, yusíkoti ivókeovone itea kóyeane mo iyúkopeovo. ²⁶ Heú koeti kutipónuti inamápoti ya njokóyoke, ákomo uké'exa pevóti. Kitípoa ra yûnzo?

²⁷ —Êm Unaém, ngutípoa —kíxoane Márta. — Ngutípoane itúkeovo íti ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovoyi. Iti Xe'exa Itukó'oviti kúxone úti símeamo yara kúveu mêum —kíxoane.

Koeku Jesus iyô

²⁸ Uke'éxone koyúhoyea ne Márta, ina ihaxíkopono Mâriya, enepone po'ínu, motovâti ákoyea po'i kamoâti. Hara kíxoá:

—Simóne ne Ihíkaxoti. Íti iháxiko —kíxoane.

²⁹ Kamoáne Mâriya, xepú koéne, pihóne xokóyoke. ³⁰ Yoko avo úrukapa Jesus ne kali ipuxónokuti, óvoheixoakone xoko tokópeaku Márta.

³¹ Enepohikoneko jûdeu ovóheixeati óvokuke ne evo Mâriya kouhépekoponeati isóneu, noixoâne exépukea, hokó kíxoane, ikutíxatihiko, iyóponoti xoko ekóxokonoku âyo.

³² Simoáne Mâriya ne Jesus ya xoko óvoheixoku, ipuyuké kó'iyeanne nonékuke koane kíxea:

—Unaém, eneponi yáva yâyeke, ákoni ivákapu ne âyom —kíxoane.

³³ Noixoâne Jesus íyoyea koánehikomaka neko jûdeu hokoâti, yupihovó koéne kotíveyea isóneuke xaneâti hána'iti kóseanayea. ³⁴ Ina kôe ne Jesus:

—Ná'ikopo yekóxoanoe?

Ina yumopâhiko:

—Yókone Unaém, neíxapana —kíxoanehiko.

³⁵ Yane íyone ne Jesus.

³⁶ Ina kôe ne jûdeuhiko:

—Neíxoá koêku? Koati yupihóvati ákoyea omótova okóvo nê'e —koénehiko.

³⁷ Itea ápe po'ínuhiko koêti:

—Koítovopepo komítiti râ'a. Manímea apêti kíxoaku motovâti ákoyeani ivákapu neko Lâsaru —koénehiko.

Koexépkopa Jesus neko Lâsaru

³⁸ Yupihovó koéneoxomaka kotíveyea isóneuke Jesus. Úkeane pího xoko ekóxokonoku Lâsaru, kali hána'iti uhôro kehoéti mopoíke. Yoko ápe pú'iti mopôï exéxeokonoke. ³⁹ Ina pahukôa Jesus veyópeokono ne mopôï. Itea hara kíxoá Márta, mokéxa neko ivokóvoti:

—Unaém, xúnatine ihópune, vo'oku koáturuxopene káxe kó'oyene ike ekóxinevo.

⁴⁰ Ina kixôa Jesus:

—Ákoikopo ínchapimeku neíximo xunako Itukó'oviti enepo yakutípo yûnzô? —kíxoane.

⁴¹ Ina veyopókono neko mopôï. Yane hara kôe ne Jesus koeku komómoyea vanúke:

—Pai, aínapo yákoé vo'oku kéminu. ⁴² Énjoa kényeyikune kéminu, itea kó'inokeneye yûnzô kó'oyene vo'ókuke ra êno xâne yâyeke, maka akútíponune itúkeovo îti pahukónu nzímea yara kúveu mêum —koéne.

⁴³ Uke'éxone koyúhoyea nê'e, kóhonokoxo emó'u kó'iyea:

—Lâsaru, ipíhikapa meúkeke! —koéne.

⁴⁴ Yane iyúkopovo ne ivokóvoti, ipúhikopone meúkeke koane ínayea aú'okexovo hêve yoko vô'u, koane aunoné kó'iyea ya léhu. Ina pahukôa Jesus kúxe'okopeokono motovâti yonópea.

Oposíkokonone kixoku koépekeokono ne Jesus

Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2

⁴⁵ Xapákuke neko jûdeu noixóponoti Mâriya óvokuke, êno kutípoti Jesus noixeâne ítuke. ⁴⁶ Itea pihóne po'ínuhiko jûdeu xoko farîzeuhiko éto'okoponea koêku ne ítuke Jesus. ⁴⁷ Yane ho'úxohiko koati payásoti yúhoikovoku jûdeuhiko ne tuti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, yóko'o ne farîzeuhiko. Ina koehíko:

—Namo víxaneyé? Koati ênoti iyupánevoti ítuke ne hóyeno! ⁴⁸ Enepomo sikáne úti, kutipoâtimo heú koeti xâne. Yane keno'ókotimo ne payásoti ya utíke íhae Róma uke'éxotimo ra sasá'iti péti vimókovoku, koánemakamo ra poké'exa úti —koénehiko.

⁴⁹ Yoko ápe Kaífa xapákukehiko. Énomone neko koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke yaneko xoénae. Hara koe yûho xapákuke:

—Ako yéxonenoé! ⁵⁰ Ako kali iséneunoa ra koekúti! Unatíneoxo ápeyêa póhuti hóyeno ivokínovati ra xanéhiko ya koékuni ítúkeovo poké'exa úti uke'éxokono koane uhá koeti xanéhiko yara poké'exake úti ivokóvo —kíxoanehiko.

⁵¹ Yoko enepone yûho, haina ukeâti xokóyokene, itea vo'oku ítúkeovo koati payásoti ya uhá koeti sasedóti yaneko xoénae, poréxoá Itukó'oviti koyúhoinoa koêku ne ávoti simâpu kaxéna, koyuhoâti ivókinovamo Jesus ne xâne yane poké'exa

jûdeu. ⁵² Yoko haina pohúneti xanéhiko poké'exake jûdeuhiko ivókinovomo, itea ivokínovotimaka ho'úxopea uhá koeti xe'éxaxapamo Itukó'oviti, koêkuti óvohikoku, itukópatihiko póhutipone ikéneke.

⁵³ Ukeátine neko káxe, kouókone isóneuno Jesus ne tutíhiko jûdeu koépekeamo. ⁵⁴ Hukínóvotipo ákoyeane íhikaxa ne Jesus xapa jûdeuhiko. Pihópone kalíke pitivóko koéhati Efarâim xe'o mêum ákoti apêti. Énomone óvoheixo koánemaka íhikauhiko.

⁵⁵ Yoko yé'exovone Páskoa yanekôyoke, áyui jûdeu ya hó'eke. Hukínóvoti enó'iyea xâne ukeâti neko óvoheixoku Jesus yonotihiko Njeruzálem tumúneke kaxena áyui, motovâti kasása'ikeovo kuteâti koeku páhoenoa hó'e itúkea. ⁵⁶ Enepohikone xâne ya Njeruzálem, opósi'ixohiko Jesus. Koeku óveahiko yane hána'iti imokóvokuti, hara kixókoko vo'ókuke:

—Na kó'inoaye iséneu, keno'ókotiperameamo? áko'o ákoperameamo kená'aka ayuítike — kixókokohiko.

⁵⁷ Yoko pahúkoane farízeuhiko yoko tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, kónokea koyúhoyea óvoheixoku Jesus áva xâne noixoâti, motovâti iká'akoponeahiko.

12

Jesus ya Mbétanea

Mt 26.6-13; Mk 14.3-9

¹ Sei koé'iko káxe ávoti tumúneke neko áyui jûdeu hó'eke koéhati Páskoa, pího Jesus ya Mbétanea, óvokuke Lâsaru, enepone ivokóvoti koéxepoepo.

² Itúkohiko êno nikokónoti vo'oku símea Jesus. Márta itukóvo kaunákoti mêsa. Kene Lâsaru, kahá'ine

Jesus yoko po'ínuhiko xâne xe'o mêsa. ³ Yane ápe xêru yupihóvoti hepíko, ainóvoti nârdú ákoti ánahi véyone Mâriya. Yoko puhí koeti íhakuke neko xêru. Ina ovohévexo Jesus koane kíhuhevexopea ya híyeu tûti. Yupihovó koéne uheko íhópune ne xêru ya uhá koeti kúveu neko ovokúti. ⁴ Ina kôe ne Juda Iskarióti, po'ínu íhikau Jesus, enepone itûkoheovoti koeku hókea Jesus, enepone kurikoâtimakamo xoko xanéhiko puvâti:

⁵ —Mani êno tiûketi ovâti ra xêru akavánevo, kuteâti námoe xâne ko'ítuketi ovâti yehí koeti kohê. Na koeti ákoino akávanevo, ínani parekékakana xanéhiko ákoti apeínoati ne ésa'i? —koéne.

⁶ Kó'inokeneye yûho, haina vo'oku yónea okóvo ne xâne ákoti apeínoati, itea vo'oku itúkeovo koyónoti tiûketina evó Jesus, yoko kóyekune véyea apê tiûketi urúkovoti íhakuke.

⁷ Ina yumopâ Jesus:

—Síkeane ra sêno. Unákinoake ne xêru motovâti kíxeonuneye, inúxoatine ne kixókonokumo ngoxé'u engaxápune. ⁸ Kóyekunemo xepákukenoe ne xâne ákoti apeínoati, itea ákomo ángoyeneye xepákukenoe —kíxoane.

Itûko isóneu ne tuti jûdeu koépekea Lâsarú

⁹ Yupihovó koe êno xâne xapákuke jûdeu eyekóxoati símeane ne Jesus ya Mbétanea. Úkeane noixóponoahiko. Haina pohúneti vo'oku Jesus pihínohiko, itea noixóponotimaka Lâsarú, eneponeko ivokóvoti koéxepoepo Jesus. ¹⁰ Yoko kouókonehiko isóneu ne tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke koépekeamaka Lâsarú ¹¹ vo'oku koati ênoti jûdeu hokópoti Jesus vo'oku Lâsarú.

Ihayú'ikokono Jesus urúkovo ya Njeruzálem
Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40

12 Poéha káxe ikénepoke, eyékoxonehiko kenó'okea Jesus ya Njeruzálem neko êno xâne komomóponoti áyui Páskoa. 13 Ina veyohíko tuti exáte, yane pihónehiko okótumonexea Jesus xaneâti vaúkexeahiko. Hara koéhiko yûho vaúkexea:

—Koati hána'iti ihayú'iuti rakéne. Viháyu'ika ra páhoenovi Vúnae Itukó'oviti. Énomone ra natina ûti, uti izaraelíta —koénehiko.

14 Yoko ísimokono xe'exa njuméntu xoko Jesus, ina ivu'íxoa kuteâti koêku ne kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti:

15 “Hákonoe píke, itínoe íhae Njeruzálem, vo'oku harakéne netínanoe ivu'íxoti xe'exa juméntu” koêti. *Zacarias 9.9*

16 Yoko avo éxa íhikauhiko Jesus kixó'ekone neko yutoéti yaneko káxe, itea itukópovone hána'iti ihayú'iuti ne Jesus ya xoko Itukó'oviti ike exépukopine ukópea xapa ivokóvoti, yane puyákovanehiko okóvo íhikau neko kúxotihiko yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koyuhó'iyeeati koêku, koane exó kixóponea tokópeovoxo.

17 Enepohikoneko êno xâne noíxoti Jesus koéxepukopea Lâsaru ukópea xapa ivokóvoti, koyúhopane neko noíxone xapákuke xanéhiko.

18 Énomonemaka okótumonexino Jesus neko êno xâne vo'oku eyékoxea koêku neko hána'iti iyupánevoti ítuke. 19 Ina kixokókohiko ne farîzeu:

—Yokómomapihinoe, ákomo víta vo'oku heu-heú koéne xâne xokóyoke —kixókokonehiko.

Kahâ'a noíxea Jesus ne ngerêkuhiko

20 Xapákuke neko xanéhiko ihayú'ikoponoti Itukó'oviti xapa ayuúti hó'eke, ápemaka xâne ákoti itukapu jûdeu, enepone ngerêkuhiko. 21 Énomone yuhó'ixopono Filípi íhae pitivóko iháxoneti Mbetâsaida ya Ngalíleya, koyuhó'inoatihiko kahá'ayea noíxea Jesus. 22 Pihóne ne Filípi éto'okoponea Ándere. Yane pihóne neko pi'âti éto'okoponeamaka Jesus. 23 Ina kixoáhiko Jesus:

—Simóvone kaxena indúkeovo hána'iti ihayú'iuti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. 24 Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Enepone ake nonéti, kuteâti ake tiríku, enepo hákoti irikópovo poké'eke, hákotimaka ekoxópokono, kôyeaenemo kóyeku. Itea enepo ekaxápakana, enópomo há'i pôreu. 25 Koêkuti xâne ákoti omotóvo okovo kouhepekea kóyeku yara kúveu mêum, evókotimo mani unako koépoku xoko Itukó'oviti. Itea enepone xâne ákoti yuixápu ne mani unako kóyeku yara kúveu mêum, énomonemo unatí koépoku xoko Itukó'oviti ákotinemo hunókoku. 26 Enepo áva xâne kahá'ati itúkea índukexeake, konókoti hókeonu. Yoko koêkutimo véngoku, énomonemakamo véko. Epó'oxo áva xâne itúkoti índukexeake, kahaná'ikoatimo Nzá'a —kíxoanehiko Jesus.

Koyuhôa Jesus koêku ne ivókovope

27 Ina koe'íkomaka:

—Koati hána'iti tiveko inzóneu. Námeamo ángoeneye? “Keítapunu yara ôra nzímokune” injamea ne Nzá'a? Itea ako omótova vo'oku koati énomone nzimíno yara kúveu mêum. 28 Pai, kehána'ika ra íhe —koéne.

Énomone yanê'e, apé koéne emo'úti inu'ixoti vanúke. Hara kôe:

—Ngahána'ikoane, epó'oxo nga-haná'ikopatikomakamo kó'oyene —koéne.

²⁹ Yoko enepohikoneko êno xâne ho'uxóvotiya, kamoánehiko neko emo'úti, koyúhoahiko itúkeovo xururúkoti. Kene po'ínuhiko, hara kôe:

—Koati ánju íhae vanúke, ovoxe Itukó'oviti yuhó'ixoa —koénehiko.

³⁰ Ina kourápu'ikinoahiko Jesus koêku. Hara kôe:

—Haina vo'ónguke itea ve'ókukenoé ápeino ne emo'úti. ³¹ Simóvone kaxena kouhupu'ikeokonoku ipíhoponeokonomo ne xâne yara kúveu mêum vo'oku váhere kixoku itúkeovo, koane veyopókonotinemo ne Satánae itúkeovo pahúkoti yara kúveu mêum.

³² Kene ûndi, enepo ngaexépukakanane ungeâti poké'e, inzímotimo uhá koeti kó'iyevoku xâne njokóyoke —koéne.

³³ Kó'inokeneye ne yûho, exókoati kixókumo koêku ivakápu.

³⁴ Ina kixôa xanéhiko:

—Enepone véxone ya yútoeke porófetahiko koyúhoti emo'u Itukó'oviti mekúke, ákomo ivákapu ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne. Ná'ikopo koeti keyúhoino kónokea koéxepukeokono ukeâti poké'eke ne íhae vanúke ikútipasikoponovoviti, uti xâne? Kutíyaikopomea nê'e? —kíxoanehiko.

³⁵ Ina yumopâhiko Jesus:

—Ákonemo áxu'ikene yâye xepákukenoe ne kouhápu'ikoti xâne. Víkaikopo uhapú'tike koêkuiko ápeyea xepákuke maka hákone simôpi hahákuti. Vo'oku koêkuti yonôti xapa hahákuti, ako exa

yónoku. ³⁶ Koeku ápeyeako xepákukenoe ne kouhápu'ikoti, yakútipoanoe motovâti itíkopivo kouhápu'ikotimaka po'ínuhiko xâne —kíxovokoxoane Jesus.

Uke'éxone koyúhoyea ne Jesus, ipúhikopeane xapákuke. Yane ákone kûrivakaxapa.

Ako akútipo Jesus ne jûdeuhiko

³⁷ Upánini enó'iyea iyupánevoti ítuke Jesus, hoénaxovope xunáko xapákuke neko xâne, kóyeane ákoyeahiko akútipoa. ³⁸ Kó'inokeneye, koati tokopóvoti neko yútoe porofeta Izâiya mekúke, enepone koêti:

“Unaém, ako kutipoâti ra yemó'u koyúhone úti. Ako iyukínovati isóneu ne hána'iti xináko képuhiu xapákuke” koêti. *Izâiya 53.1*

³⁹ Ene ákoino omótova kutípeahiko, kuteâtimaka koeku kó'iyea po'íke yútoe Izâiya, enepone koêti:

⁴⁰ “Poréxoá Itukó'oviti ákoyea ítópoinoake komómoyea ya úke. Poréxoamaka kótiu'ikea omíxone ákoinoke ítópoinoake noíxea ya úke. Énomonemaka ákoino éxina isóneu koêku, koane énomonemaka ákoino aúkapapu xoko Itukó'oviti. Koati ákoinokemakamo kaítapa Itukó'oviti” kôe. *Izâiya 6.10*

⁴¹ Kó'inokeneye yuho Izâiya, vo'oku noíxeane yanekôyoke itúkeovo koati hána'iti ihayú'iuti ne Jesus, koane koyúhoyea koêku.

⁴² Kóyeane enó'iyea kutípoti Jesus xapákuke neko tutíhiko jûdeu, itea he'ono'ú kixóvohiko hókea vo'oku píkea éxea farîzeuhiko. Koati pikotíhiko kópuhikeokono íhikaxovokuke hó'e eneponi exâ farîzeuhiko. ⁴³ Koáhati ainóvoti oposí'ixoti úhepeyea

isóneunoa xanéhiko ya koêkuni itúkeovo Itukó'oviti kahá'ahiko úhepeyea isóneunoa.

Koyuhôa Jesus kixókonokumo ne xâne ákoti akutípoa

⁴⁴ Ina kohonóko emó'u ne Jesus. Hara kôe:

—Koêkuti xâne kutipónuti, haina póhutine ûndi kutípo, itea hane kutípoxo enepone Pahukónuti nzímea yara kúveu mêum. ⁴⁵ Koane koêkuti noixónuti, koati noixoâtimaka neko Pahukónuti nzímea yâyeke. ⁴⁶ Nzimínoti ngoúhapu'ikea xâne yara kúveu mêum, maka hákone ovóheixo hahákutike ne póhutihiko kutipónuti. ⁴⁷ Enepo áva kamoâti ra yûnzo ákotimaka itukâ, haina ûndi pahukoâmo ipíhoponeokono, vo'oku haina nzimínoti mbahúkopea xâne ipihóponovokutike, itea nzimínoti ngoíteova. ⁴⁸ Enepeone ákoti akahá'anu, ákotimaka akutipo yûnzo, anêko exókoati yonópeamo ipihóponovokutike. Enepeone ihíkavoti yûnzo, énomonemo exókoa yonópeamo ipihóponovokutike simapúne hunókoku ra mêum.

⁴⁹ —Haina ukeâti njokóyoke ra yûnzo, itea koati Nzá'a, enepone Pahukónuti nzímea yara kúveu mêum, exókonu nóngone ngoyúhoyea koane nóngone ngoúhapu'ikea xapa xâne. ⁵⁰ Enepeone páhoenonu ngoyúhoyea, énja itúkeovo énomone porexô xâne inámati apéyeati ákotinemo hunókoku. Yoko enepora yûnzo, koati kuteâti páhoenonu Nzá'a ngoyúhoyea.

13

Kipohévekexoa Jesus ne íhikauhiko

¹ Yanekôyoke, koati tumúneke Páskoá, enepone áyui jûdeuhiko hó'eke. Éxoane Jesus símeovone kaxena ipúhikopea yara kúveu mêum koane káyukopeovo xoko Há'a. Yoko enepone ákoyea omótova okóvo Jesus neko hokoâtihiko yara kúveu mêum, tukú kíxoá yaneko pihopóne. ² Énomone yanekôyo, nikitíhiko evo Jesus xapa Páskoá. Yoko tumúneke nê'e, ípihoane Ndeâpu isónেকে Juda Iskarióti, xé'a Símaum, kuríkeamo Jesus xoko xanéhiko puvâti. ³ Éxoamaka Jesus ápeyea xunáko, póneake Há'a, oukeke uhá koeti koekúti, koane éxoamaka itúkeovo úkeakune xoko Itukó'oviti yoko káyukopeovonemo xokóyoke. ⁴ Ya koeku níkeakohiko, exépkone ne Jesus, ina kurikôa ne hamá koeti ípovo oveâti oukeke ne po'i ípovo. Yane ina véyo váhere ika'ákoa no'ékuke, ⁵ ínamaka véyo úne koane kóhokeane mbásiyake. Yane turíxovone kipóhevekexea íhikau koane kíhuhevekexopea yane váhere iká'ae no'ékuke.

⁶ Ina kixôa Simaum Pêturu ahi'ókovane Jesus:

—Unaém, itínemo kipohévexonu?

⁷ Ina yumopâ Jesus:

—Avo yéxina iséneu ra índuke kó'oyene, itea yexoâtimo tumúneke.

⁸ Ina kixoa'ikomaka Pêturu:

—Ákomo kalíhuina kipéhevexinu.

Itea hara kixópa Jesus:

—Enepomo hákoti ngipohévexopi, ákonemo omótova hékinu.

⁹ Yane hara kixópanemaka Pêturu:

—Unaém, hákoikopo poehâne njêve itea kipe'ikamaka ra vô'um koane ndûti.

¹⁰ Yane hara kixópamaka Jesus:

—Enepone xâne ahíkovotine, sasá'ipone. Poéhane hêve kopití'ipo koêkuiko ixó moyea yónokexo, kónokinoke kipóhevexeovo. Kene hâxa, uhá koene sasá'ipea. Énomonemaka kénenoeye koeku itíkivo ngasása'iupone. Itea ako heú yákoenoe itúkeovo sasa'ípotine —kíxoane.

¹¹ Vo'oku éxoane Jesus itukóvotiye ne itúkoheovoti xapákuke ne hokoâti, enepone kurikoâtimo xoko xanéhiko puvâti. Énomone kó'ino: “Ako heú yákoenoe itúkeovo sasa'ípotine” kó'ino.

¹² Uke'éxoane Jesus kipóhevekexea ne íhikau, yane itúkopane ne hamá koeti ípovo ina aukópovo xe'oku mêsa. Hara kíxovokoxo íhikau:

—Yéxoanenoé koêku ne índukeinopi? ¹³ Íhexinunoe Ihíkaxoti koane Yúnae. Yoko koati tokopóvoti ne yiúho vo'oku kaná'uteoxo indúkeova. ¹⁴ Koeku íngutipasikeovo ovoxéti ngipóhevexeopinoe, undi Yúnae yoko Ihíkaxopiti, yusikónemaka kíkikokoneye. ¹⁵ Vo'oku koati indukínopitinoe hékone motovâti itíkímaka kuteâti ra índukeinopinoe. ¹⁶ Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévakanoe: Haina ahinoêti payasô yane pátarauxa. Koane hainámaka pahoéti payasô yane pahukoâti. ¹⁷ Koeku yéxinoe ra koekúti, koati únatimo kêku enepo itikâ.

¹⁸ —Enepora yunzómeku, haina uhá ketínoe ngíxo, vo'oku é'exo ngíxoixoane ne noívongoeponéhiko. Kó'inokeneye, koati tokopóvoti kíxone ne yutoéti emó'uke Itukó'oviti mekúke xoko kó'iyeku: “Enepone ixómoti iníkonu, ainovó koe énomone vahéréxinonu ítuke” koêti. ¹⁹ Éndo'okinopikenoe kó'oyene maka enepo avané'e ne koekúti, yakútipoanenoé

indúkeova ne ngixínopike. ²⁰ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Koêkutimo ivavákoati ne mbáhoe, undímakamo ivávako. Epó'oxo koêkutimo ivavákonuti, koati ivavákoati ne Pahukónuti nzímea yara kúveu mêum —kíxovokoxoane.

Exókoa Jesus itukóvotiye ne kurikoâtimo xoko xanéhiko puvâti

Mt 26.20-25; Mk 14.17-21; Lk 22.21-23

²¹ Uke'éxoane Jesus koyúhoyea, yupihovó koéne kotíveyea isóneu ina kixovókoxo íhikau:

—Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Anéye póhuti xepákuke itúkoheovoti koeku hókeonu, enepone kurikónutimo xoko xanéhiko puvónuti —kíxovokoxoane.

²² Yane noinoneké kixókokone ne íhikauhiko, akó'oti hapiké'eka itukóvotimoye xapákukehiko.

²³ Yoko ápe póhuti íhikau Jesus xêrerekuke, enepone ákoti omotóva okóvo Jesus. ²⁴ Vô'u veínoa Simaum Pêturu éxokea nê'e kahá'ainoa épemo'ikea Jesus itukóvotiye ne kíxone. ²⁵ Yane hara kixo Jesus neko íhikau isu'oo koyeâti xa'ákuke:

—Unaém, kutíyane ne kíxe?

²⁶ Ina yumopâ Jesus:

—Énomonemo ne mbôreu itátane pâum ngaláka'iu utókuke —kíxoane.

Yane veyone itátane pâum ne Jesus, ina kalaká'ikoa utókuke, ina porêxo Njûda, xé'a Simaum Iskarióti. ²⁷ Ehá'axo namúkoa Njûda neko itátane pâum, úrukovane Satánae. Yane hara kíxoá Jesus:

—Yéhaka itíki ne ítikemo —kíxoane.

²⁸ Yoko ako ápahuina xapákuke neko ovoti xe'o mêsa exínoati isóneu kó'inokeneye neko yuho Jesus. ²⁹ Vo'oku itúkeovo Njûda koyonínoa

tiûketinahiko, ápehiko ikutíxati pahukoâti Jesus ne Njûda vanéxoponea nókone vo'oku ayuítí, áko'o itúkeovomea pahukoâti pôrekexoponea tiûketi xoko xâne ákoti apeínoati.

³⁰ Ehá'axo namúkoa Njûda neko itátane pâum, ipúhikopeane xapákuke. Yoko yótine yanekôyo.

Inámati koekúti páhoenovi Jesus vitúkea

³¹ Ipuhíkopeane Njûda xapákuke, ina kixovókoxoa Jesus ne íhikau:

—Oránane éxeokono indúkeovo hána'iti ihayú'iuti, undi íhae vanúke ikútipasikoponovoti xâne. Epó'oxo vo'ónguke, iyúseotinamakamo itúkeovo hána'iti ihayú'iuti ne Itukó'oviti. ³² Koeku ngoúhupu'ikea itúkeovo koati hána'iti ihayú'iuti ne Itukó'oviti, koati Itukó'ovitimo kouhápu'iko indúkeovomaka hána'iti ihayú'iuti. Yoko kouhápu'ikoatimo kó'oyene.

³³ Itínoe kutí ngíxone kálihunoe nje'éxaxapa, ákonemo ánju'ikene xepákukenoe. Yoposíkonutinoemo itea kuteâti yunzó'inoa ne jûdeuhiko yanekôyo vo'oku yonómboku, kúteanemaka ne yunzó'inopinoe kó'oyene: Enepora yonómboku, avo omótova yenópi kó'oyene. ³⁴ Anéye inámati mbáhoenopinoe itíki: Hako motovókoko yokóvo. Kuteâti ngixópiku ákoyea omótovopinoe ongóvo, énomonemaka íxekakaneye.

³⁵ Yane heú koetímo xâne éxea itíkivo ínzikau, enepo hákoti motovókoko yokóvo —kíxovokoxoane Jesus.

Koyuhó'inoa Jesus koêkumo ne Simaum Pêturu

Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34

³⁶ Ina kíxo Jesus ne Simaum Pêturu:

—Ná'ikopo yenópo Unaém?

Ina yumopâ Jesus:

—Avo omótova yéni xoko yonóboku yara koeku kó'oyene, itea áxu'ikenevo ínamo omotóva hékinuya.

³⁷ Ina kixopâmaka Pêturu:

—Unaém, na koeti ákoino omótova nzókeopi yara koeku kó'oyene? Okonókovo, usó ngóye ngoépekeokono ve'ókuke.

³⁸ Ina kixopâmaka Jesus:

—Usó kéyeexo képekikono vo'óngu? Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Tumúnekemo éneyea ne tapí'i, mopo'âtinemo keyuho ákoyea yéxanu — kíxoane.

14

Jesus itukóvo xêne yonópoti xoko Itukó'oviti

¹ Ina kixopâmaka Jesus ne íhikauhiko:

—Hákonoe aina kixe iséneu. Koeku kívivo Itukó'oviti, kivápunumaka. ² Ako yumáxapu iháxakoku kúveu ne óvoku Nzá'a. Eneponi hákoti koené'eye, ákoni ínjapineye. Koati ngounákopinopitinoemo yóvokuya. ³ Mbihapáne, enepo ngausákapinapinenoe yóvoku, ínamo ngayukápapu veyómboneopinoe, maka enepone ómboku, itúkapunemaka yópoku. ⁴ Yoko yéxoaneno ne xêne yonopâti.

⁵ Ina kixôa Túme:

—Unaém, ako véxa ne yenópoku. Ná'ikopo kixoâtiye véxea ne xêne yonopâti?

⁶ Ina yumopâ Jesus:

—Undíne itukóvo xêne yonópoti xoko Itukó'oviti. Undínemaka itukóvo poéheve ne kaná'uti kixovókuti íhae xokóyoke. Undínemaka itukóvo úkeaku ne inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku. Ákomo simoâti ne Nzá'a enepomo hákoti itukovo

njokóyoke véko. ⁷ Eneponi yexánuxo, manímaka yexoâti ne Nzá'a. Itea ukeátine kó'oyene, yexoâtinemo koane neíxoanenoe —koéne.

⁸ Ina kixôa Filípi:

—Unaém, yéxakavea ne Yá'a, yane úhepetinemo visóneu.

⁹ Ina kixopâmaka Jesus:

—Filípí, enóne óveam xepákukenoe, itea kóyeakone ávoyea yéxanu? Enepone noixónuti, noíxoanemaka ne Nzá'a. Na koeti: “Yéxakavea ne Yá'a” ké'ino? ¹⁰ Ako yakútípoa anéyeyea Nzá'a njokóyoke koánemaka undi xokóyoke? Enepora yunzó'inopinoe, haina ukeâti njokóyoke itea xoko Nzá'a úkea, enepone anéyeti njokóyoke. Énomone itukôa ne itukéti índuke. ¹¹ Yakútípoa anéyeyea Nzá'a njokóyoke, koánemaka undi xokóyoke. Enepo hákotinoe kitipôa ra yúnzo, konokoâtiko kitípinu vo'ókuke ne iyupánevoti índuke, neíxoneno. ¹² Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Enepone kutipónuti, itúkotimo itukéti kuteâti ne índuke, epó'oxo anu'úkotimo hána'iko índuke ne ítuke vo'oku aúngopeovonemo xoko Nzá'a. ¹³ Uhá koeti koêkuti yépemone ya inzáke, indukínopeatinoemo, maka iháyu'ikakanane Nzá'a vo'oku índukeinopimo. ¹⁴ Enepo áva yépemone ya inzáke, indukínopeatimo —kíxovokoxoane.

Koyuhôa Jesus pahúkeamo ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti

¹⁵ Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Enepo hákotinoe motovónu yokóvo, itikoâtinoemo ne mbáhoenopi.

¹⁶ Embemínopitinoemo Nzá'a pahúkinopi po'i

Koxunákopiti ingéneke ukeâti ya xokóyoke, ákotinemo ahíkuxeovopiku. ¹⁷ Énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kauhápu'ikoatimo ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. Enepone xâne yara kúveu mêum ákoti êxa Itukó'oviti, ako omótova namúkea vo'oku ákoyea naíxa, koane ákoyeahikomaka éxa. Itea yéxoanoe, vo'oku ápeyea xikóyoke koane ovo'ó koépitinoemo.

¹⁸ —Ákomo kurí ínjapinoe kuteâti koeku moyénoti. Kóyeanelo ngáyukopinovopinoe. ¹⁹ Ákone ahíkapu ákoyeakunemo naíxanu ra xanéhiko yara kúveu mêum, itea neixóponutikomo. Epó'oxo vo'oku ámbepoakomo, keánenoemakamo. ²⁰ Yaneko káxe, yexoâtinenoemo ápeyea ne Nzá'a njokóyoke, koane yápeyinoe njokóyoke, ngoánemaka xikóyokenoe.

²¹ —Enepone xâne exoâti ne mbáhoenoa itúkea koane itukoâti, koati énomone ako omotóvonu okóvo. Yoko enepone xâne ákoti omotóvonu okóvo, ákomakamo omótova okóvo Nzá'a. Ngoánemaka, ákomakamo omótova ongóvo, koane ngoutáta'ixinovatimo —kíxovokoxoane Jesus.

²² Ina kixôa Njûda, itea haína neko Njuda Iskarióti:

—Namo kixoâtiye itúkeovo póhutine ûti keútata'ixinovo, ákotimaka keútáta'ixinapa ne xanéhiko yara kúveu mêum?

²³ Ina yumopâ Jesus:

—Enepone xâne ákoti omotóvonu okóvo, itukoâtimo ne mbáhoenoa itúkea, yane ákomo omótova okóvo Nzá'a. Vitukoâtimo nóvoheixoku xokóyoke. ²⁴ Enepone xâne puvónuti, ako ituka yúnzo nê'e. Yoko enepora emó'um kémone kó'oyene,

haina ukeâti njokóyoke itea xoko Nzá'a úkea, enepone Pahukónuti nzímea yara kúveu mêmum.

²⁵ —Ngoyúhoinopeanenoe ra koekúti kó'oyene koêkuiko ámbeyea xepákukenoe, ²⁶ itea enepone Koxunákopitinoe ingéneke, enepone Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, páhoemo Nzá'a itúkea índuke xepákukenoe, énomonemo ihíkaxopinoe uhá koeti koekúti, yoko huvo'óxopitinoemakamo puyákoponeova yokóvo ne uhá koeti yunzó'inopi.

²⁷ —Mboréxopinoe hána'iti úhepeko asako yomíxone ákoti pepakéxapu iséneu, kuteâti koeku úhepeko asako omínjone ákoti pepakéxapu inzóneu. Enepone mbónepike, haina kuteâti pónepike ra kúveu mêmum. Hákonoe aina kixe iséneu, koane hákonoe píke. ²⁸ Kémoanenoe ne yunzó'inopimeku mbihópeanemo, koane ngáyukopeovoikomo ngahá'inepeopi. Enepo itikápuxonoe ákoti omotóvonu okóvo, mani elokeâti yokóvo koeku aúngopeovomo xoko Nzá'a, vo'oku énomone payasô ya undíke. ²⁹ Éndo'okinopikeno kó'oyene koeku ávoyea simápu kaxéna, maka simapúne, yakútipoane. ³⁰ Ákonemo áxu'ikene yúnzo'ixeopinoe vo'oku oránane ko'ítukeyea ne Satánae, enepone pahúkoti yara kúveu mêmum. Yoko ako xunáko oúngeke nê'e, ³¹ itea kó'inokenemoye ne véngoku, motovâti éxea xanéhiko yara kúveu mêmum ákoyea omótova ongóvo ne Nzá'a yoko indúkea ne páhoenonu. Hingá, pihápane ûti —kíxovokoxoane.

15

Éxetina Jesus ihókovoti koeku xuve úva

¹ Ina kixovókoxoakomaka Jesus ne íhikau:

—Hara ngoéneye koati únati xuve úva, kene Nzá'a itukóvo katarákoati. ²Uhá koeti káva'oya ákoti parêxa há'i, tetúkoa Nzá'a. Kene uhá koeti káva'o poréxoti há'i, kasása'ikoa motovâti xu'ínayeaxo há'i pôreu. ³Koati sesa'ípotine vo'oku emó'um ngoyúhoinopikenenoe. ⁴Kuteâti koeku káva'o xoko xúve, énomonemaka kónoko ké'iyineye njokóyoke. Yane ngoánemakamoye ya xikóyoke. Kuteâti ákoyea parexa há'i ne káva'o haxá koyeâti xúve, keánenoemaka enepo ihexákinu.

⁵—Undíne itukóvo ne xuve úva, kene itínoe ne káva'ohiko. Enepone xâne koetíneye njokóyoke kuteâti koeku kávo'o xoko xúve, epó'oxo ngoánemakaye xokóyoke, enómo há'i pôreu. Vo'oku hákoti úndi xikóyoke, ákomo ítene itíki. ⁶Enepone xâne haxá koyeônuti, hanemo kixókononeye kuteâti kixókonoku káva'o ne tikóti tetoéti. Enepo movo'íne, ítikonohiko ina kurikókono yúkuke oro'ókokonoti. ⁷Itea enepo yakoéneye njokóyoke kuteâti koeku káva'o xoko xúve, epó'oxo enepo aváheixa iséneuke ne emó'um, motovâtimo yépemi koêkuti yâha yépemi, yane kousókinovopitinoemo. ⁸Yoko hane kutí'inoke ihayú'ikokonotimo ne Nzá'a enó'iyeamo únatinoe ítike, epó'oxo koati itínenomo ínzikau. ⁹Kuteâti koeku ákoyea omótovonu okóvo Nzá'a, énomonemaka koéneye ákoyea omótovopinoe ongóvo. Hako yahikúxivoa ne ákoyea omótovopinoe ongóvo. ¹⁰Enepo itikânoe ne mbáhoenopi itíki, yovóheixotimo ya ákoyea omótovopinoe ongóvo, kuteâtimaka ngíxoaku indúkea ne páhoenonu Nzá'a koane óvonzeixa ya ákoyea omótovonu okóvo.

¹¹—Ngoyúhoinopeakenoe râ'a, ngaha'âti ápeyea

xikóyokenoe kuteâti ne eómbone, enepone úhepeko inzóneu, epó'oxo ngaha'âtimaka yupihovó kó'iyea nê'e xikóyoke. ¹² Hara mbáhoenopinoe itíki: Hákonoe motovókoko yokóvo kuteâtimaka ngxópikunoe ákoyea omótovopi ongóvo. ¹³ Enepone ivokínovoti ínikonehiko, ako po'i seanákoti anu'úkoati. ¹⁴ Itínoemo koati íningone enepomo itikâ ne mbáhoenopi itíki. ¹⁵ Ákonemo ínzaxeapinoe ovoxéti, vo'oku ako éxa ovoxéti ítukemo ne únae. Itea “íningone” ngxópinenoe vo'oku énjokeopea ne uhá koeti ngámone xoko Nzá'a. ¹⁶ Hainánoe îti noivókoxonu, itea undíne noivókoxopinoe koane mbahúkopinoe itíki índuke xapa xâne, ngaha'aínopitinoe enó'iyea únati ítike ákotinemo hunókoku. Yane uhá koeti koêkutimo yépemone xoko Nzá'a ya inzáke, porexópeatimo. ¹⁷ Hara mbáhoenopinoe, ákoyea omótovókoko yokóvo — kíxovokoxoane Jesus.

Koitóponovotimo kotíveti ne kutípoti Jesus

¹⁸ Ina kixovókoxopaikomaka Jesus neko íhikau:

—Enepo puvapínoe ne xâne yara kúveu mêum ákoti éxa Itukó'oviti, puyákanapa yokóvo itúkeovo ûndi púvo inúxoti ya ítíke.

¹⁹ Eneponi yakútípaseahiko neko xâne, ákonihiko omótovopinoe okóvo. Itea vo'oku ákoyea yakútípasea, koane vo'oku ítíki vonoe noívongoepono xapákukehiko, énomone puvínopinoe.

²⁰ Puyákanapa yokóvo neko emó'uinombinoe yanekôyoke ngoyuhó'inopi ákoyea apáyaso ne ovoxéti yane únae. Koeku íngoitoponeokono kotíveti, kúteanemakamo kixékonoku. Koêkumaka kutípeokono emó'um, kutipókonotimakamo ne

yemó'u. ²¹ Itukínopeatinoemo uhá koêti ra koekúti vo'oku itíkivonoe ínzikau, epó'oxo vo'oku ákoyea éxahiko ne Pahukónuti yara kúveu mêum. ²² Eneponi hákoti nzímo xapákuke, koane hákoti ngoyuhó'inoa emó'um, mani apêti pó'onexeovo ke yara koekúti, koane ákoni pahúnevo. Itea kó'oyene, ákone pó'onevohiko. ²³ Koêkuti xâne puvónuti, koati puvotímaka Nzá'a. ²⁴ Eneponi hákoti indúko koekúti hiko xapákuke kuteâti ne itukéti índuke, ákoni pahúnevo yara koekúti. Itea kó'oyene, haina pohúneti noixoâti neko koekúti hiko índuke, itea koati puvónuti koane puvómaka Nzá'a. ²⁵ Kó'inokeneye, koati kousókovoti neko kúxoti yutoéti yane Ponóvoti Kixovókuti hó'e, enepone koêti: “Puvónuhiko ákoti évotikonuke” koêti. ²⁶ —Itea simané'e ne mbáhoenopimo ukeâti xoko Nzá'a, enepone Koxunákoati ne kutipónuti ingéneke, ngxínopikeno, énomonemo koyuhónu. Énomone ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kouhápu'ikoati ne kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti. ²⁷ Keánoemaka, keyuhónutimakamo, vo'oku ukeátinekene inâ ndurixóvo ínzikaxea, xéneheixonune.

16

¹ Ina kixovókokopamaka Jesus neko íhikau:

—Enepo kó'inokeneye yunzó'inopi maka hákone kopoé'ako iséneu ne tiú'iti koekúti keno'ókotimo.

² Vo'oku kepúhíkonotinoemo íhikaxovoku hó'e xanéhiko, koane simóvotimo káxe pó'okeakumo itúkeovo koati itúkoti ítuke Itukó'oviti ne uhá koeti xâne koepékopiti, itínoe hokónuti. ³ Itea kixínoakenemoye vo'oku ákoyea exa Nzá'a, koane

vo'oku ákoyeamaka éxanu. ⁴ Éndo'okopineno kó'oyene koêkumo ne koekúti maka simapúne kaxéna, puyákapanapaneno yokóvo éndo'okeopine. Ávainoke énda'akapi yanekôyoke inâ hekonúnoe, vo'oku ámbeyeako xepákuke. ⁵ Itea kó'oyene, mbihópotinemo xokóyoke ne Pahukónuti yara kúveu mêum. Yoko ako ápahuina xepákuke epemónuti yonómboku. ⁶ Itea vo'ókuke ra yunzó'inopineno, yupíhovo ikáxu'iyea yokóvo.

Itúkovoqe ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti

⁷ —Koati emo'úti ra yunzó'inopineno: Unatínemo xikóyoke mbihópeane, vo'oku enepo hákotimo mbihôpo, ákomo simápinoe ne Koxunákopitinoe ingyeneke íhae xoko Itukó'oviti. Itea enepo mbihâpa, mbahukínopeatinemo. ⁸ Enepo simané'e, isukeátimo isóneu ne xanéhiko yara kúveu mêum. Exókoatimo itúkeovo pahukóvoti, koane kónokea sasá'ipea nonékuke Itukó'oviti, koane ápeyamakamo kaxena ipihóponopeti. ⁹ Exókoatihikomo itúkeovo pahukóvoti vo'oku ákoyea akútíponuhiko. ¹⁰ Exókoatihikomo kónokea sasá'ipea vo'oku mbihópeane xoko Nzá'a. Yane ákonemo neíxanunoe. ¹¹ Exókoatihikomo ápeyemo kaxena ipihóponopeti vo'oku kousovone ipíhoponeokonokemo ne Satánae, enepone pahúkoti xanéhiko yara kúveu mêum.

¹² —Enó'iko ánja ngoyúhoinopeano, itea ákoni ítea kémi ongoyúhoinopeano kó'oyene. ¹³ Enepo simané'e ne Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti, enepone kouhápu'ikoati ra kaná'uti kixovókuti íhae xoko Itukó'oviti, énomonemo mihe'óko iséneu yéxi koeku uhá koêti ne kaná'uti kixovókuti

íhae xoko Itukó'oviti. Vo'oku ákomo itúkapu isoneú kíxone koyúho, itea enepone uhá koeti kámone xoko Itukó'oviti, énomonemo koyúho, epó'oxo koyuhó'inopeatinoemakamo koêku ne koekútihiko keno'ókotikomo. ¹⁴ Kahaná'ikonutimo nê'e vo'oku veyoâtimo ne apêti njokóyoke ínamo okoyúhopinopeano. ¹⁵ Uhá koeti ítuke Nzá'a, koatímaka índuke. Énomone ngixínopinomemaku véyeamo Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti ne ihíkavoti apêti njokóyoke, ínamo okoyúhopinopeano.

Ikaxúneti okovóti yoko elokékti okovóti

¹⁶ —Yé'exovone ákoyeakunemo neíxanunoe, itea ákomo áxu'ikene neixóponutikomakamo — kíxovokoxoane Jesus neko íhikau.

¹⁷ Yane ápe xapákuke neko íhikauhiko kixokókoti: —Kutimea kixó'eko ne yuhó'inovimeku, enepone koêti: “Yé'exovone ákoyeakunemo neíxanunoe, itea ákomo áxu'ikene neixóponutikomakamo” koêti? yóko'o ne “Mbihópotinemo xoko Nzá'a” koêti. ¹⁸ Kutimea kixo ne yuhómeku “Yé'exovone” koêti? Ako véxina visóneu —kixókokonehiko.

¹⁹ Yoko éxoane Jesus kahá'ayeahiko épemo'ikea vo'ókuke ne yúho. Hukínóvoti kíxea:

—Enepone yunzómeku: “Yé'exovone ákoyeakunemo neíxanunoe, itea ákomo áxu'ikene, neixóponutikomakamo” ngoémeku, haina yepemó'ikokotinoe vo'ókuke? ²⁰ Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Iyeôtinoemo, koati kotívetimo iséneu itea elóketimo okóvo ne xâne yara kúveu mêum ákoti éxa Itukó'oviti. Ikaxú'itinoemo yokóvo, itea enepone ikáxu'ine yokóvo, sa'irí'okopovotimo ya hána'iti elókeko

yokóvo. ²¹ Noixó íxea ne sêno ye'éxovotine ipúhikope xe'éxa. Ikáxu'i okóvo vo'oku símeovone koítotonovope kotíveti. Itea ipuhíkone ne xe'éxa, ákone puyákanapa okóvo ne êno tiveko koêku. Poéhane êno hána'iti elókeko okóvo apê vo'oku ipúhikeane xe'éxa yara kúveu mêum. ²² Énomonemakamo koéneye ikáxu'iyea yokóvo kó'oyene, itea kóyea nemo noínjopeopikonoe. Yane yupihovó koetínemo elókeko yokóvo. Yoko ákonemo itoâti veyópea.

²³ —Simapúne neko káxe, ákonemo yépemonuke. Koati emo'úti ra yunzó'inopinoe, ivévaka: Áva yépemone xoko Nzá'a ya inzáke, porexópeatimo. ²⁴ Tukú koeti kó'oyene, avo yépemone ya inzáke. Yépemanoe, vo'oku perexókonoatimo, maka yupihovó ákoene elókeko yokóvo —kíxovokoxoane Jesus.

Yuhó Jesus ikopóvo íhikauhiko

²⁵ Ina kixovókokopamaka Jesus ne íhikau:

—Enepora yunzó'inopinoemeku, ako ponó ínjinapea. Koati apêti ínzokinopeake. Itea harakénemo káxe ákoyeakunemo ingá'itukexa kuteâti ínzokinopeakemeku vo'oku ponó ngixoâtimo ngoyúhoinopeanoe koêku ne Nzá'a. ²⁶ Yaneko káxe, yepémotimo Nzá'a ya inzáke. Ákonemo itúkapu undíne epemínopinoe. ²⁷ Kó'inokenemoye vo'oku ákoyea omótovopinoe okóvo ne Nzá'a koeku ákoyea omótovonu yokóvo, koane vo'oku kitípi itúkeovo úngeakune xokóyoke. ²⁸ Xoko Nzá'a úngea koeku nzímea yara kúveu mêum. Kó'oyene imbuhíkopeatinemo ra kúveu mêum, koane mbihópotinemo xoko Nzá'a —kíxovokoxoane.

29 Ina kixôa íhikauhiko:

—Kó'oyene, ínateoxo uhapú'inovi ne yiûho. Ákone itúkapu apêtike íhekoake. ³⁰ Kó'oyene, iyúseone yéxi uhá koeti koekúti. Ákone apásika epemó'ikopiti koêku. Énomone kutípinopi ûti itíkivo koati ukeâti xoko Itukó'oviti —kíxoanehiko íhikau.

³¹ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Kitípoaneoxo kó'oyene? ³² Harakéne ôra, yoko koati simóvotine kó'oyene itéhineyimo, péhutinoe yenópotimo yóvokuke. Kuri kixénutinoemo mbóhuxeovo. Itea haina mbohúxovoti vo'oku anéye Nzá'a njokóyoke. ³³ Kó'inokeneye ra yunzó'inopi, ngaha'aínopitinoe úhepeyea iséneu ingéneke. Kene yara kúveu mêum, vikitínoemo kotíveti koekúti, itea hákonoe píke vo'oku undíne itôa uhá koeti koekúti yara kúveu mêum —kíxovokoxoane.

17

Itûko orásaum ne Jesus

¹ Uke'éxoane Jesus koyúhoyea ra koekútihiko, ina komômo vanúke. Hara kôe:

—Pai, simóvone ôra. Keúhapu'ika indúkeovo hána'iti ihayú'iuti, undi Xi'íxa, motovâtimaka ihéyu'ikikonomo vo'ónguke. ² Koáhati ûndi peréxo éxea koeku uhá koeti xâne motovâti mboréxea apéyeati ákotinemo hunókoku xoko uhá koeti xâne pénenu kutípeonu. ³ Yoko enepone apéyeati ákotinemo hunókoku, énomone ne éxeopihiko itúkeovo póhutine îti itukóvo koati kaná'uti Itukó'oviti, ákoti po'ínu, koane éxeonumaka, undi Jesus Kristu, péhoe yara kúveu mêum.

⁴ Ngahána'ikopine koeku óveam yara kúveu

mêum, ngousókoati ne itukéti péhoenonu indúkea. ⁵ Kó'oyene Pai, kuteâti koeku indúkeovo hána'iti ihayú'iuti yanekôyoke ovo'íngo xikóyoke, tumúneke ápeyea ra mêum, peréxapanumaka ngó'iyeaneye koeku nzeópea xikóyoke.

⁶ —Éxopine ra hóyenhiko pénenu kutípeonu yara kúveu mêum, vo'oku ngoyúhoyeopi xapákuke. Aínovone ítike. Itíne porexónoa yoko kutípoanehiko ne yemó'u. ⁷ Kó'oyene, éxoanehiko kaná'uyexo itúkeovo ukeâti ya xikóyoke ne uhá koeti peréxonuke kutípeonu, ⁸ vo'oku ngoyúhoinoahiko yemó'u, námoem xikóyoke, yoko kutípoanehiko. Koati exoâtihiko itúkeovo xikóyoke úngea, epó'oxo kutípoahiko itúkeovo îti pahukónu yâyeke.

⁹ —Koati énomonehiko émbeminopi. Kene haína ne xâne ákoti exápi yara kúveu mêum émbemino, itea koati embemínoati ra xanéhiko pénenu kutípeonu vo'oku itúkeovo ítikenehiko. ¹⁰ Uhá koeti índuke, ítikenemaka. Yoko uhá koeti ítike, índukenemaka, epó'oxo koati ngahaná'ikokonoti vo'ókukehiko râ'a. ¹¹ Kó'oyene imbuhíkopeatinemo ra kúveu mêum, itea enepohikorâ'a, óvokuikonemo yâye yara kúveu mêum koeku mbihópeane xikóyoke. Iti sasá'iti Nzá'a, itíne okoyóninonoahiko ya xinákoke ne hóyenhiko pénenu kutípeonu, motovâti poéhapea vikéneke kuteâtimaka koeku poéhayeane ûti. ¹² Koeku ámbeyea xapákuke ne pénenu kutípeonu, undíne koyonôa ya xinákoke. Ngóyonoa maka hákone ikorókovo váhereke. Énomone ákoino ápahuina yonópoti ipihóponovokutike xapákuke, ákoti itukápa neko póhuti itúkoheovoti koeku hókeonu, enepone motovâti pahúkopeokonoya.

Kó'inokeneye, koati kousókovoti neko kúxoti yutoéti ya yemó'uke. ¹³ Kó'oyene, mbihópotinemo xikóyoke, itea kó'inokeneye ra yûnzó kó'oyene koêkuiko ámbeyea yara kúveu mêum, motovâti yupíheovo hána'iko úhepeko isóneu ne ínzikauhiko, kuteâtimaka koêku ne úhepeko inzóneu. ¹⁴ Ngoyúhoinoanehiko yemó'u, yoko itúkovone púvonehiko xâne ákoti exápi yara kúveu mêum vo'oku ákoyea akútípaseahiko, kuteâtimaka ákoyea angútípaseahiko neko xâne. ¹⁵ Pai, haina embemópiti viyópi yara kúveu mêum ne kutipónutihiko, itea embemópiti kéyonoyihiko motovâti ákoyea íkarakapu váhereke, ¹⁶ vo'oku ako akútípaseahiko ne xâne yara kúveu mêum ákoti exápi, kuteâtimaka ákoyea angútípaseahiko. ¹⁷ Peréxahiko ne kutipónuti itúkeovo haxakínovoti ítike ya koeku hókeahiko ne kaná'uti kixovókuti íhae xikóyoke. Yoko yemó'u itúkóvo ne kaná'uti kixovókuti. ¹⁸ Kuteâti pehúkinu yara kúveu mêum, mbahúkoamaka ra ínzikauhiko yara kúveu mêum. ¹⁹ Koati vo'ókukehiko, nzaxákinovo indúkea yahá'inonu motovâtimakamo itúkeovo haxakínovatihiko itúkea ne yahá'inoa.

²⁰ —Haina póhutinehiko râ'a émbemino, itea émbeminoamaka ne kutipónutikomo, ehóponomo yuhóhiko râ'a, ²¹ motovâti poéhapeanehiko vikéneke. Kuteâti koeku ítíkivo póhutine njokóyoke Pai, koánemaka ûndi xikóyoke, émbeminoamaka ne kutipónutihiko poéhapeamo xoko úti, motovâtimo kutípea xanéhiko ákoti exápi yara kúveu mêum itúkeovo íti pahukónu yâyeke. ²² Kuteâti peréxinu indúkeovo hána'iti ihayú'iuti, mboréxoanemaka ne ínzikauhiko kó'iyeaneye, motovâti poéhapeanehiko

vikéneke kuteâti koeku poéhayeane ûti Pai, ²³ koeku ámbeyea xokóyokehiko, keánemaka njokóyoke. Yane ákomo iháxakexeakaka, itea uha-uhá koetímo poéhapeanehiko vikéneke, kutí'inokemo exoâti xanéhiko ákoti exápi yara kúveu mêum itúkeovo îti pahukónu yâyeke, koane exoâtimakamo ákoyea omótovahiko yokóvo kuteâti ákoyea omótovonu yokóvo.

²⁴ —Pai, ngahá'ainoahiko ne pénenu kutípeonu óveahikomo njokóyoke, maka naíxanehiko peréxinu indúkeovo hána'iti ihayú'iuti. Koáhati ákoti omotóvonu yokóvo ukeâtinekene tumúneke ápeyea ra kúveu mêum. ²⁵ Pai, koati ponóvoti ne kixeku itíkivo. Ako éxapi ne xanéhiko yuixóvati ra kixovókuti yara kúveu mêum. Undíne exópi, koáne éxoamaka ra kutipónutihiko itúkeovo îti pahukónu yâyeke. ²⁶ Énjokoanehiko itukóvotiye ne îti, epó'oxo káxehiko keno'ókoti, kóyeakonemo énjokeahiko, maka aváne xokóyokehiko ne hána'iti ákoyea omótovo yokovo xâne, kuteâti ákoyea omótovonu yokóvo, epó'oxo maka ovo'ó ángoanehiko —koe orásauna Jesus.

18

Koeku Jesus namukókono ya Njetisémani

Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53

¹ Uke'éxoane Jesus koyúhoyea neko koekútihiko, pihóne poixô'oke ne kali nótuvaka koéhati Sêdorom. Íhikauhiko xáne. Yoko ápe kali njârdim-ya. Énomone yóno ne Jesus yoko íhikauhiko. ² Kene Njûda, enepone itúkoheovoti koeku hókea Jesus, enepone kuríkotimo Jesus xoko xanéhiko puvâti, éxoá óvoku

neko njârdim, vo'oku kóyekune yónea Jesus-ya koane íhikauhiko. ³ Úkeane pího ne Njûda yane njârdim porexókonoane ne húndaruhiko xané'eyea, koánemaka ne koyónotihiko hána'iti imokóvokuti. Yoko enepone xánenahiko, áinovo páhoe tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke, yoko farízeuhiko, enepone koati yuixóvoti hókea yútoe Muíse. Ako tópihiko kaúhupu'ikope oxéne ómonehiko, yoko isukópeti. ⁴ Yoko koati exoâti Jesus uhá koêti ne kixókonokumo, yane inuxó koene épemea itúkovokehiko. Hara kíxovokoxoa:

—Kuti yopósikonoe?

⁵ Ina yumopâhiko:

—Jesus vopósiko, enepone íhae Nazâre.

—Undíneye —koéne ne Jesus.

Yoko ápe Njûda xapákuke, enepone kuríkoti Jesus xoko xanéhiko puvâti. ⁶ Ehá'axo “undíneye” kó'iyea ne Jesus, aúkopovohiko ikéne neko xanéhiko, xaneâtimaka íkorohikeovo poké'eke. ⁷ Ina kayukópaikomaka Jesus kíxovokoxea:

—Kutí'oxonoe yopósiko?

Ina yumopâhiko:

—Jesus íhae Nazâre.

⁸ Ina kixovócoxopamaka Jesus:

—Ngixópinepepomeku itúkeovo ûndi ne yopósiunoe. Ya koeku itúkeovo ûndi yopósikonoe, síkeaneikopo ra nza'ínehiko pihópea — kíxovokoxoane.

⁹ Kó'inokeneye emó'u, motovâti kousokea neko yúho yanekôyoke, enepone koêti: “Pai, ako ápahuina évoem yane pénenu kutípeonu” koêti.

¹⁰ Énomone yanê'e, hé kíxoane Simaum Pêturu ne hána'iti pirítauna. Maturukenó kixone ahínoe koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke. Koati éxopeke kêno neko ahinoêti koéhati Maúku etetúko.

¹¹ Itea hara kíxoa Jesus ne Pêturu:

—Hako kixeáneye. Keúnakapa mótokike ne hána'iti piríteuna. Ikítixati ákotimo vengâ ne kotíveti koekúti évekonukumo Nzá'a? —kíxoane.

Jesus nonékuke Ána

¹² Yane namúkone Jesus ne húndaruhiko, koánemaka neko koati pahúkoti xapa húndaruhiko, koáne ne jûdeuhiko koyónoti hána'iti imokóvokuti, ina ika'ákohiko Jesus. ¹³ Ponó kíxoanehiko xoko Ána inúxotike, enepone imóxuko Kaífa. Yoko Kaífa, énomone neko koati payásoti ya uhá koeti sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke yaneko xoénae. ¹⁴ Yoko énomone ne Kaífa kixovókoxxoa ne pahúkotihiko xapa jûdeu yanekôyoke motókeyea ápeyeya póhuti hóyeno ivokínovati ne xanéhiko.

Koyuhôa Pêturu ákoyea exa Jesus

Mt 26.57-58; 26.69-70; Mk 14.53-54; 14.66-72; Lk 22.54-57

¹⁵ Yane pihóne ikéneke Jesus ne Simaum Pêturu, koánemaka ne po'i íhikau Jesus. Vo'oku itúkeovo éxone ne koati payásoti sasedóti neko po'i íhikau Jesus, xánena Simaum Pêturu, énomone úrukinova kíndanake óvoku neko koati payásoti sasedóti ikéneke Jesus. ¹⁶ Kene Pêturu, ôvane meúkeke xe'ókuke pahapéti. Ina ipuhíkopomaka neko po'i íhikau Jesus, éxone ne koati payásoti sasedóti, ina epêmo ârunoe koyonoâti ne pahapéti yusíkea

ûrukeovomaka ne Pêтуру. Yanê'e, ûrukovone Pêтуру ikéneke. ¹⁷ Yane hara kixo Pêтуру neko seno ahinoêti koyónoti pahapéti:

—Haina îti po'ímaka íhikau ne hóyeno?

—Haina ûndi —kíxoane Pêтуру.

¹⁸ Yoko óxokuxonehiko yúku neko ahinoêti, koánehiko ne koyónoti hána'iti imokóvokuti, itúkotihiko onókovoku, vo'oku itúkeovo kásati yanekôyo. Yane onókoponovonemaka Pêтуру xapákuke.

*Koeku Jesus nonékuke ne koati payásoti sasedóti
Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Lk 22.66-71*

¹⁹ Yane épemo'iko Jesus ne koati payásoti sasedóti koêku neko íhikauhiko yoko koêku ne ihíkavoti íhikaxone. ²⁰ Ina yumopâ Jesus:

—Uhá koeti inzíkaxo, xapákuke xâne óvom. Koati hána'itike imokóvokuti indúko inzikaxoku, áko'o itukovo íhikaxovokuke hó'e xanéhiko, ho'úxovoku heú koeti jûdeu. Ako ihíkavoti njé'ono'oe. ²¹ Na koeti yépemo'ikinonu? Hane yépema'ikahiko kamokénonuti, vo'oku é'exo kíxoahiko neko yúnzo inzikaxoake —kíxoane.

²² Koyuhoâne Jesus nê'e, ápe póhuti xapákuke neko koyónotihiko hána'iti imokóvokuti ipusókoti Jesus. Hara kíxo:

—Énomone kixókono yumópeokono ne koati payásoti sasedóti?

²³ Ina kixôa Jesus:

—Áva mbahúnevo, yéxakanaikopo. Kene hakô'o, ná'ikopo koeti isíkinonu? —kíxoane.

²⁴ Ina pahukópamaka Ána xoko Kaífa, enepone koati payásoti sasedóti. Yoko ina ikávo'uxovo ne Jesus píhea.

*Koyuhópamaka Pêturu ákoyea exa Jesus
Mt 26.71-75; Mk 14.69-72; Lk 22.58-62*

²⁵ Yoko ixómoiko onokóvo ne Simaum Pêturu, apé kôe po'i kixopâti:

—Haina îti po'ímaka íhikau ne hóyeno?

—Haina ûndi —koéne.

²⁶ Yane apé koénemaka ahínoe koati payásoti sasedóti, iyéno neko mótorukeake kêno Pêturu. Hara kôe:

—Hainámeku îti noínjo njârdim-ke kehá'ineyi ne hóyeno?

²⁷ —Haina ûndi —kixópanemaka Pêturu.

Ehá'axo koyúhoa Pêturu nê'e, éneone tapî'i.

*Omokónone Jesus xoko Pilátu
Mt 27.1-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5*

²⁸ Yane ukopeâne óvokuke Kaífa, omópohiko Jesus xoko óvoku nâti, enepone óvokumaka natíxea. Yoko yuponii koetíne. Ako úrukaphiko tuti jûdeu pikoti ákoyea paréxakanahiko níkea xapa áyui Páskoá eneponi ikapíti'ikapu, anahíxapani neko xâne ákoti itukapu jûdeu. ²⁹ Yane ipúhikinoa Pilátu yúho'ixoponeahiko. Hara kíxovokoxoa:

—Kuti itukóvo váhere ítuke ra hóyeno yomínoakenoe yáye?

³⁰ Ina yumopâ tutíhiko jûdeu:

—Ikítixatini vomâti yáyeke ra hóyeno eneponi hákoti vévotikoake?

³¹ Ina kixovókokoxopamaka Pilátu:

—Yamápaikoponoe. Itínenoe exâ kíxoaku, koêkuti ínixene kuteâti páhoenopi hé'e.

Ina yumopâ jûdeuhiko:

—Itea haina ûti motovâ koépekea xâne kuteâti mani nókone kíxea ûti, páhoenovi ho'e ûti kuteâti nókone kíxeokono ra hóyeno —kíxoanehiko.

³² Yoko kó'inokeneye, motovâti kousokeovo neko yuhu Jesus koyûho yanekôyo kixoku ivókeovomo.

³³ Ina urúkopovomaka ovokútike ne Pilátu. Yane iháxikone Jesus, ina kixôa:

—Ití'oxo natina jûdeuhiko?

³⁴ Ina yumopâ Jesus:

—Koati ukeâti iséneuke kehá'ayi yéxi? áko'o kémone xapákuke xanéhiko koyuhoâti indúkeova, kutí'inoke yepemó'ikonuti —kíxoane.

³⁵ Ina yumopâ Pilátu:

—Haina undi jûdeu. Ako kalíhuina yuínjeovo koekúti kuteâti. Koati iyínoxapa jûdeu yoko tutíhiko sasedóti kurikóponopi njokóyoke. Kutí'ikopo itíko pehúnevo?

³⁶ Ina yumopâ Jesus:

—Enepone nandíxea, haina kuteâti koeku natíxea xâne yara kúveu mêum. Eneponi akoéneye, mani kotixónuti ne ovoti njêrerekuke huvo'óxonuti nandíxea, maka hákoneni kixonúneye jûdeuhiko kuteâti ra kixónuku. Itea enepone nandíxea, haina kuteâti natíxea xâne yâye yara kúveu mêum.

³⁷ Ina kixôa Pilátu:

—Ití'ikopo nâti?

Ina yumopâ Jesus:

—Enepone yépemonuke, kaúhupu'ikoa indúkeova. Énomone imbúhikino yara kúveu mêum. Énomonemaka nzimíno yâyeke, motovâti ngoyúhoyea koêku ne kaná'uti kixovókuti. Yoko

uhá koeti xâne kutipoâti ra kaná'uti kixovókuti, énomone kutipôa ra emó'um —kíxoane Jesus.

³⁸ Ina kixôa Pilátu:

—Kutí'ikopo itukóvoye ne kaná'uti kixovókuti? —kíxoane.

Pahukókono kurúhuxeokono ne Jesus

Mt 27.15-31; Mk 15.6-20; Lk 23.13-25

Koyuhoâne Pilátu nê'e, ina aukópovomaka xoko jûdeuhiko meúkeke. Hara kixovokoxoa:

—Ako ápahuina íninjone váhere ítuke ra hóyeno.

³⁹ Itea heú koeti xoénae ya kaxena yáyuinoe, kóyekune yépeminu nguríkopea póhuti iká'aeti. Kehá'aikopo nguríkopea ra netínanoe, itínoe jûdeu? —kíxovokoxoane.

⁴⁰ Itea heú koénehiko vaúkexopeamaka. Hara koe yúho vaúkexea:

—Ako vakáha'a kuríkopeokono nê'e. Hane kiríkapa, Mbarâba —koénehiko yúho.

Yoko enepone Mbarâba, koati apêti váhere ítuke iká'akinokonoke.

19

¹ Yane pahúkoane Pilátu yehépoke'exeokono ne Jesus, ² ínamaka uhekéxinoa húndaruhiko ka'áveti káva'o tikóti itukínoati kôroana ne Jesus, ina ipíhea tutíkuke. Itúkinoamaka harará'iti ípovo hamá koeti, kuteâti ípovo nâti, ³ koane ahí'okeovahiko koémoke'eyea. Hara koéhiko:

—Iháyu'ikakana ra natina jûdeu! —koéhiko, koánemaka ipúsononeyeahiko.

⁴ Yane ipúhikopinoamaka Pilátu neko jûdeuhiko meúkeke, ina kixovókoxoa:

—Ngopúhikinopeati ra hóyeno maka yéxanenoé ákoyea ápahuina íninjone váhere ítuke — kixovokoxoane.

⁵ Yane ipúhikopinoamaka Jesus. Yoko ápe ne uhékeuti káva'o ka'áveti tikóti tutíkuke, kôroana, koáne ne harará'iti ípovo. Ina kixovókoxxoa Pilátu neko jûdeuhiko:

—Harâ'apo ra hóyeno —kixovokoxoane.

⁶ Itea ehá'axo noixo Jesus ne tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke yóko'o ne koyónotihiko hána'iti imokóvokuti, vaúkexonehiko. Hara koe yúho vaúkexea:

—Kirúhuxa! Kirúhuxa! —kóyehiko.

Ina kixovókoxxoa Pilátu:

—Ítínenoe kuruhúxa vo'oku ako ápahuina íninjone váhere ítuke ra hóyeno.

⁷ Ina kixôa jûdeuhiko:

—Ápe Ponóvoti Kixovókuti hó'e úti. Kuteâti íhikaxeovike hó'e úti, konókoti koépekeokono ra hóyeno, vo'oku koati itúkovoti Xe'exa Itukó'oviti — kixoanehiko.

⁸ Kameáne Pilátu neko yuhóhiko, yupihovó koéneoxxo píkea. ⁹ Ina urúkopovomaka ovokútike, enepone óvokumaka natíxxea, ina epemó'iko Jesus úkeaku, itea ako yumápa Jesus. ¹⁰ Ina kixôa Pilátu:

—Ako yimápanu? Ako yéxxa ápeyexa njunáko mbahúkea kiríkopikono, áko'o kirúhuxikono?

¹¹ Ina yumopâ Jesus:

—Ákoni xináko kixinuneye eneponi hákoti itukovo Itukó'oviti porexóxxea. Énomone itúkinovo koati hána'iti pahúnevo ne xâne kurikónuti xikóyoke —kixoane.

¹² Ukeâti neko ókoku ôra, opósikoa Pilátu kíxoaku kuríkopea ne Jesus, itea koati vaukéxotine ne jûdeuhiko. Hara koe yûho vaúkexea:

—Enepo kirikápa ra hóyeno, hainá'ikopo iti íníkone koati payásoti natina úti, enepone Sêza, vo'oku uhá koeti xâne koyúhoti itúkeovo nâti, koati okópoti Sêza nê'e —koénehiko vaúkexea.

¹³ Kameáne Pilátu neko yuhóhiko, ina ómo Jesus meúkeke, ínamaka ivatáko yuhoíkovoikutike xoko iháxoneti “Pavímentu”. Kene ya ebaraíku, emó'u jûdeuhiko, Ngâbata koéha. ¹⁴ Yoko poéhaiko káxe ávoti tumúneke Páskoa, enepone áyui jûdeu ya hó'eke. Ye'éxovotinemaka itumúkoti káxe yanekôyoke. Ina kixôa Pilátu neko jûdeuhiko:

—Harâ'a ra netínanoe —koéne.

¹⁵ Itea hara koe yuhóhiko vaúkexea:

—Képeka! Képeka! Kirúhuxa! —kóyehiko.

Ina kixovókoxoa Pilátu:

—Keha'aínonutinoe mbahúkea kurúhuxeokono netínanoe?

Ina yumopâ tutíhiko sasedóti:

—Ako po'i natina úti ákoti itukapu Sêza —koénehiko.

¹⁶ Yane kurí'okoane Pilátu neko xâne motovâti kurúhuxeahiko.

Kuruhúxokono ne Jesus

Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43

¹⁷ Úkeane omohíko Jesus, koinó kixoti kurúhuna yonoti xokóyoke ne iháxoneti “Opepú'iti”. Kene ya yuho jûdeu, Ngoûgota koéha.

¹⁸ Énomone kurúhuxokono Jesus yoko po'i pi'âti hóyeno xêrerekuke. Enepone kurúhuna Jesus, kukúkeke óvo. ¹⁹ Yoko ápe yútoe Pilátu ixupáxovoti

tutíkuke ne kurúhuna Jesus. Hara kôe ne yutoétiya: “Jesus íhae Nazâre, natina jûdeuhiko” kôe.

²⁰ Êno jûdeu yuhoíkoati neko yutoéti, vo'oku ákoyea ahika pitivóko neko kurúhuxokonoku Jesus. Yuhóke jûdeuhiko yutóxeovo, koáne ya yuhóke rómanu, yoko ya yuhókemaka ngerêku. ²¹ Ina kixohíko Pilátu ne tutíhiko sasedóti inuxínoti jûdeu hó'eke:

—Hako “natina jûdeu” kixêa ne yítoe, itea hara ákoe, “Koyuhoâne râ'a itúkeovo natina jûdeu” ákoe.

²² Ina yumopâ Pilátu:

—Enepone yúndoe, usóne. Ákonemo ípakapu — kíxovokoxoane.

²³ Kuruhúxone Jesus neko húndaruhiko, haxákokoahiko ípovo ya koaturu koéti. Póhutihiko húndaru, poéha íparaya. Ina apémaka po'inu ípovo Jesus hamá koéti, ikó'itukeu opékuke po'i ípovo. Yoko ako úhe'o nê'e, herupí kôa. ²⁴ Yane hara kixókoko ne húndaruhiko:

—Yusikóne ákoyea kávarerea úti râ'a, itea kuríkavo úti komomâti úti itukoâtimo —kixókokone.

Kó'inokeneye, koati tokopóvoti neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koéti:

“Haxákokoa ne ímbovo, ina kurikóhiko, komomâti itukoâtimo ne po'i ímbovo” koéti. *Sâramu*

22.18

Yoko koati énomone kixínoaneye húndaruhiko.

²⁵ Hevékuke ne kurúhu, ápe eno Jesus; yoko po'i êno; koánemaka Mâriya, enepone yeno Kolópa; yókomaka Mariya Mandâlena. ²⁶ Noixoâne Jesus neko êno, yóko'omaka ne po'i íhikau ákoti omotóva okóvo xêrerekuke, hara kixo êno:

—Kutí íxepane xi'íxa râ'a —kíxoane.

²⁷ Kúteanemaka yuhó'inoa Jesus neko íhikau:

—Kutí íxepane mémaina —kíxoane.

Ukeátine yaneko káxe, omópone Mâriya neko íhikau Jesus óvokuke katarákopati.

Koeku Jesus ivokóvone

Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Lk 23.44-49

²⁸ Exoâne Jesus kóusokeovone uhá koêti ne nókone kóusokeovo xokóyoke, hara koéne:

—Epékonuti úne —koéne.

Yane koati tokopóvoti neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koyuhoâti kó'iyeanemoye.

²⁹ Yoko ápe íhaku ekâtiya puhí koati viyum-hí koêti. Ina apê kalaká'ikoponoti esponja yane víyum, ika'ákoa kirípuhike mayane étakati iháxoneti isôpo, ina ipíhoa pahákuke Jesus, iyúkoati. ³⁰ Enovâne Jesus neko víyum, hara kôe:

—Únzexone uhá koeti nóngone indúkea —koéne.

Yane nonoo koéne, íhunokoane ne omíxone, ivókovone.

Yuvorókea húndaru xêrere ne Jesus

³¹ Yoko puvâti jûdeuhiko óvoheixeamo kuruhúke ya sâputu ne kurúhuxonehiko vo'oku itúkeovo kóyuseovopene áyui, koáne vo'oku itúkeovo koati téyonehiko neko sâputu ye'ékotine úrukeovo. Ene épeminohiko Pilátu pahúkea kehokeâti pukúna neko kuruhúxovotihiko, hopenóxoati ivókevohiko motovâti veyópeovo kuruhúke tumúneke ne ayúiti.

³² Yane pihónehiko ne húndaru kéhokexoponea pukúna ha'ínehiko Jesus kurúhuxeokono, enepone inúxoti koánemaka ne po'ínu. ³³ Itea koeku símea xoko Jesus, noixoâne ivókevovone, ákone kíxoaku.

³⁴ Itea ápe póhuti húndaru yuvorókeati xêrere ya suíke. Yane ipúhikone íti yoko úne.

³⁵ Enepone noixoâti ra koekúti, énomonemaka koyuhópa yarâ'a. Yoko koati kaná'uti ne yûho. Éxoa yutoxínoati râ'a itúkeovo koati kaná'uti yûho, kutí'inoke motovâtimaka kitípinoe. ³⁶ Enepo kixínokonokeneye Jesus, koati kousókovoti neko kúxoti yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti, enepone koêti: “Ákomo ápahuina ôpe ekehókoti” koêti. ³⁷ Koane hara koémaka po'íke: “Noixoâtimo ne yúvoroe” koémaka.

Ekoxókonone Jesus

Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56

³⁸ Ikénepoke neko koekútihiko, pihóne xoko Pilátu ne Yûse, enepone íhae pitivóko koéhati Arimáteya epemóponoati yusíkea veyópea muyo Jesus kuruhúke. Yoko koati íhikaumaka Jesus neko Yûse, itea he'onon'ú koêti itúkeova vo'oku píkea po'ínuhiko jûdeu. Poréxoa Pilátu itúkea kuteâti épemone. Yane pihóne ne Yûse veyóponea muyo Jesus kuruhúke. ³⁹ Yoko Nikôdemu xâne, enepone yuhó'ixoponoti Jesus ya yóti yanekôyoke. Ápe êno xêru, alôe anahíxovoti mîra, ómone ne Nikôdemu, óvo'okope Jesus. Yoko ináko neko xêru, anêko kuteâti tirintai sinku koeti kîlu ovâti. ⁴⁰ Yane veyóponehiko muyo Jesus kuruhúke, ina aupíxoahiko ya ipovóti ovóheovoti xêru, kuteâti kíxoaku jûdeuhiko enepo apê ivokóvoti xapákuke. ⁴¹ Yoko yaneko óvoku Jesus kurúhuxeokono, ápe njârdim. Ápemaka uhôro kehoéti mopoíke, inámatiko ekóxokonoku ivokóvoti âvoti ekoxóvati. ⁴² Énomone iyónopahiko neko muyo Jesus vo'oku ákoyea ahíka, koane iyóvotinhiko

okóvo vo'oku itúkeovo kóyuseovopene jûdeuhiko vo'oku áyui.

20

*Koeku Jesus exepúkopone ukópea xapa ivokóvoti
Mt 28.1-8; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12*

¹ Yaneke yúponipe lúmingu hahá'iko, pihóne ne Mariya Mandâlena xoko ekóxokonoku Jesus. Simonéya, noíxoane ahíkuxeokonone neko mopôï exexoâti ne uhôro yane ekóxokonoku Jesus. ² Yane ehákopovo xoko Simaum Pêturu, koánemaka xokóyoke neko po'i íhikau Jesus, enepone ákoti omotóva okóvo Jesus. Hara kixóponoa:

—Veyópokonone muyo Vúnae yane ekóxokonoku. Ako véxa iyónopokonoku —kíxoane Mâriya.

³ Úkeane pího ne Pêturu koánemaka neko po'i íhikau Jesus xoko ekóxokonoku. ⁴ Xané kixókokohiko ehákeovo neko pi'âti, itea xuxapáneoxo ya Pêturu neko po'i íhikau Jesus. Inuxó koéne nê'e símeaya. ⁵ Ina yupunínikovo komomâ kúveuke. Tokononé koane úke ne ipovóti líyum, itea ako úrukapu uhorókuke. ⁶ Oko'ikené kíxoane Simaum Pêturu símea, yane urukú koáne. Noíxoane ne ipovótiya, ⁷ koánemaka neko léhu aúnone Jesus, itea haxá kóye óvoku, ako ánahixapa neko po'ínuhiko ipovóti aúpi. ⁸ Yane úrukovanemaka po'i íhikau Jesus, enepone inuxó koeti símeaya. Noíxoâne, kutípoane exépukopeane Jesus. ⁹ Yoko tukú koêti neko ókoku ôra, avo éxinahiko isóneu neko yutoéti ya emó'uke Itukó'oviti koyúhoti kónokea exépukopea ne Jesus ukópea xapa ivokóvoti. ¹⁰ Yane káyuhikopovone neko pi'âti íhikau Jesus óvokuke.

*Kautáta'ixopinovo Mariya Mandâlena ne Jesus**Mt 28.9-10; Mk 16.9-11*

¹¹ Koeku pihópea neko pi'âti, óvaikone ne Mâriya ixómoyea íyo xe'ókuke ne uhôro ekóxokonoku Jesus. Koeku íyoyea koane yupúninikeovo komómoyea kúveuke. ¹² Yane tokononé koane úke ne pi'âti ánju íhae vanúke, ovoxe Itukó'oviti, ainóvoti hopú'iti ípovo. Vataká kóye xoko óvine muyo Jesus, poéha tutíkuke, poéhamaka hevékuke. ¹³ Ina kixohíko Mâriya:

—Senó, na koeti íyeino?

Ina yumopâ Mâriya:

—Omopókonotine mûyo ne Únaem. Akó'oti enjâ iyónopokonoku —kíxoane.

¹⁴ Uke'éxoane Mâriya koyúhoyea nê'e, ina na'akénexovo. Yane noíxone Jesus xe'ó koyêti itea ako éxapana. ¹⁵ Ina kixôa Jesus:

—Senó, na koeti íyeino? Kuti yopósiko?

Yoko ikútixati Mâriya koyonoâti ne njârdim. Huk-inóvoti kíxea:

—Unaém, itukapu îti veyopêa mûyo, yokóyuhoinonoa iméponoaku maka veyámbanane —kíxoane.

¹⁶ Yane ina iháxoá Jesus:

—Mariyá —kíxoane.

Ná'akene koéne ne Mâriya, ina kixo Jesus ya emó'uke jûdeu:

—Rabóni! —kíxoane. (Yoko “ihíkaxoti” koêti ne rabóni koêti.)

¹⁷ Ina kixôa Jesus:

—Hako nemu'ókonu, vo'oku ávoyea mbihápa xoko Nzá'a, itea píhe xoko ínzikauhiko, enepone kutí ngíxone mbo'ínuhiko. Yéta'akapanahiko

mbihópeanemo xoko Itukó'oviti Nzá'a yoko Yá'anoemaka, enepone Únaem yoko Yúnaemaka —kíxoane.

¹⁸ Yane ponó koépone ne Mariya Mandâlena xoko íhikauhiko Jesus.

—Noínjopane ne Vúnae —kíxovokoxoane.

Ina koyuhópinoahikomaka neko yuho Jesus.

Kautáta'ixopinova Jesus ne íhikauhiko

Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49

¹⁹ Énomone yaneko lúmingu ya kíyo'i káxe, ex-exo'ikené koyépoti neko íhikauhiko Jesus yane ovokúti óvoheixoku, vo'oku píkea tutíhiko júdeu. Yane apé koene Jesus xapákuke.

—Aúhepeponoe iséneu —kíxovokoxoane.

²⁰ Yuhoíkoane, ina exókoa ne vô'u koáne ne xêrere. Yupihovó koépone elókepea okóvo ne íhikauhiko noixópane ne Vúnae. ²¹ Ina kixovókokoxopamaka Jesus:

—Aúhepeponoe iséneu. Kuteâti kixónuku Nzá'a pahúkeonu yara kúveu mêum, énomonemaka ngixópineye —kíxovokoxoane.

²² Uke'éxoane koyúhoyea nê'e, ina api'ókexoahiko koane kíxovokoxopeamaka:

—Nemúkanoe ra Sasá'iti Omíxone Itukó'oviti.

²³ Enepone xâne yéxokoake itúyopea pahúnevo koeku kutípeonu, koati ituyôpotinemo pahúnevo. Kene ne xâne yéxokoake ákoyea itúyapa pahúnevo vo'oku ákoyea akútiponu, koati ákotimo veyapápu pahúnevo nê'e —kíxovokoxoane.

Jesus yoko Túme

²⁴ Yoko póhuti yane nduse koeti íhikau Jesus, enepone Túme íhauti Hapáparu, áko'o yaneko apé

koepóne Jesus xapákukehiko. ²⁵ Ina kixo Túme ne po'ínuhiko íhikau Jesus:

—Noíxopane úti ne Vúnae!

Yane hara koe Túme:

—Enepomo hákoti noinjêa ne ike perêku vo'ókuke, koane hákotimo mbirukôa, koane hákotimakamo imbiho vô'um xêrerekuke, ákomo kalíhuina ngutípea —koéne.

²⁶ Poéhapoane lûmingu ikénepoke, ho'uxoké koyépotihikomaka ne íhikau Jesus, koánemaka ne Túme xapákuke, exexo'ikené koyêtihiko. Yane apé koéponemaka Jesus xapákuke.

—Aúhepeponenoe iséneu —kíxovokoxoane.

²⁷ Yane tumuné koéne kixo Túme:

—Piríka ra vô'um maka neíxane koêku, koane ípiheamaka ra veô'u njêrereke. Hákone itikovo xâne ákoti akutípo, itea itíkapu kutípoti —kíxoane.

²⁸ Ina kixôa Túme:

—Iti Únaem, íti ne koati kaná'uti Itukó'oviti —kíxoane.

²⁹ Ina kixopâmaka Jesus:

—Koati kitipónuti vo'oku neíxinu, itea enepone xâne kutipónuti ákoti naixánu, koati únatimo koêku nê'e —kíxoane.

Yutóxinovoke ra koyuhópeti

³⁰ Koati kaná'uti enó'iyea po'ínuhiko iyupánevoti ítuke Jesus, noíxone íhikauhiko ákoti yutaxápu yara koyuhópetike. ³¹ Itea kutí'inoke yutoxóvoti râ'a, koati kaha'aínopiti kitípinoe Jesus ítúkeovaxo ne Mésiya, enepone páhoe Itukó'oviti koíteovo xâne, enepone koati kaná'uti Xe'exa Itukó'oviti. Epó'oxo vo'oku kitípi, ike'íparaxokonotimo inámapoti apéyeati ákotinemo hunókoku xoko Itukó'oviti.

21

Kautáta'ixopinova Jesus ne seti koeti íhikau

¹ Ikénepoke neko koekúti, kautata'ixopinovamaka Jesus neko íhikauhiko xe'ókuke ne mar, enepone koéhati Tibêriyade. Hara kôe kixoku koêku.

² Kaha'iné kixoixokoko ne Simaum Pêtu; Túme, enepone íhauti Hapáparu; Natanâe ukeâti Kána, pitivóko ya Ngalíleya; koánemaka neko xé'ahiko Nzebêdeu; yoko po'í pi'âti íhikau Jesus. ³ Ina kixo ha'ínehiko ne Simaum Pêtu:

—Numínguxotiko.

Ina kixohíko Simaum Pêtu ne ha'ínehiko:

—Pihotímaka úti ikínike —koénehiko.

Úkeane pihohíko. Ivu'í kixone kali hána'iti vatékena numíkuxoponoti, itea ako ápahuina êho yaneko yóti. ⁴ Yuponíne, ápene Jesus xe'ókuke neko úne, itea ako éxapana íhikauhiko. ⁵ Ina kixovókoxoá Jesus:

—Ápenoe yêho?

—Áko'o —koénehiko.

⁶ Ina kixovókoxopamaka Jesus:

—Kiríka éxopeke vetékena ne nímikuxope. Apêtimo yehóya —kíxovokoxoane.

Yane itúkeanehiko ne yuhó'inoá. Yane ákone íta mikúkopea ne nímikuxope vo'oku yupíheovo êno hoéya. ⁷ Ina kixo Simaum Pêtu ne po'ínu íhikau Jesus, enepone ákoti omotóva okóvo Jesus:

—Vúnae nê'e! —kíxoane.

Kamoáne Simaum Pêtu itúkeovo Vúnae, itúkopone ípovo. Koáhati veyoâti koeku nímikuxea, yane kurino'é koene úne araúkotine. ⁸ Itea ivu'í kixopo vatékena ne po'ínuhiko íhikau koáne mikúkopea ne nímikuxope puhí koeti hôe,

koáhati ákoti ahikâ ne poké'e xe'ókuke neko úne, kuteâtímea póhuti séndu méturu kíxoaku. ⁹ Evesékopeanehiko vatékena xe'ókuke neko úne, noíxonehiko uhahá'ixoti xorómonikeya koane hôe oukeke. Yoko ápemaka pâum. ¹⁰ Ina kôe ne Jesus:

—Yamínanane kalihú koêti ne hôe némoenoemeku —koéne.

¹¹ Yane úrukopova Simaum Pêturu ne vatéke ina mikukópa movó'itike ne númikuxope puhi-puhí koati hána'itínoe hôe. Ápe póhuti séndu sinkoentai terei koeti hôe ovâti ne númikuxope, itea kóyeane ákoyea ekétakexa upánini ákoyea yumáxapu. ¹² Ina kixovókoxoa Jesus:

—Yókone, níké'evonoe —kíxovokoxoane.

Yoko ako ápahuina xapákuke neko íhikauhiko mapikóvati épemo'ikea itukóvotiye, vo'oku éxanehiko itúkeovo Vúnae. ¹³ Yane veyóponoa Jesus ne pâum ina porekéxoahiko. Kúteanemaka kíxoaku ne hôe.

¹⁴ Yoko mopó'apene kaútata'ixopinova Jesus ne íhikauhiko ike exépukopine ukópea xapa ivokóvoti.

Jesus yoko Pêturu

¹⁵ Uke'éxonehiko níkea, ina kixôa Jesus ne Simaum Pêturu:

—Simaúm, xe'a Xuâum, itíne yupihóvo ákoyea omótoyonu okóvo yara po'ínuhiko?

Ina yumopâ Pêturu:

—Êm Unaém, yéxoá ákoyea omótovopi ongóvo.

Ina kixopâmaka Jesus:

—Yokóyonoakopo ne ngátarae, enepone kutí ngíxone inámatiko su'úso konókoti katarákoati —kíxoane.

16 Yane káyukoa Jesus yuhó'inoa, yoko pí'apene. Hara kíxoá:

—Simaúm, xe'a Xuâum, ako omótoyonu yokóvo?

Ina yumopâ Pêтуру:

—Êm Unaém, yéxoá ákoyea omótoyopi ongóvo — kíxoane.

—Kétarakaikopo ne ngátarae, enepohikone hokónuti, enepone kutí ngíxone su'ûso konókoti inuxínoati —kíxoane Jesus.

17 Ina kixopâ'ikomaka Jesus:

—Simaúm, xe'a Xuâum, ako omótoyonu yokóvo?

—kixópanemaka, yoko mopó'apene épemo'ikoa.

Yane isone'ekovó koéne ne Pêтуру vo'oku mopó'ayeane épemo'ikoa Jesus ákoyea omótova okóvo. Ina yumopâ Pêтуру:

—Unaém, yéxoá uhá koeti koekúti. Yéxoá ákoyea omótoyopi ongóvo.

Ina kixopâmaka Jesus:

—Yokóyonoakopo ne ngátarae, enepohikone hokónuti. 18 Koati emo'úti ra yunzó'inopi, ivévaka: Itikóvoiko homoêhou, itíne exópo koêku. Keunákovo nóvo, itíkone heô'e, yane pihetíne ya koêkuti yâha yéni. Itea yikatíxane, yeherúkotimo veô'u, itea po'imo xâne itukínopi ikéno'e iyonópiti xokóyoke ne ákoti yakahá'a —kíxoane.

19 Yoko kó'inokeneye yûho ne Jesus, exókoti Pêтуру kixókumo ivókeovo, kutí'inokemo kahaná'ikokonoti Itukó'oviti. Ikénepoke neko yûho, “Hekánu” kixóponemaka Pêтуру ne Jesus.

20 Ina na'akénexovo ne Pêтуру, yane noíxone po'i íhikau Jesus hokoâti, ákoti omotóva okóvo Jesus. Ênomonemaka neko isú'okovoti xa'a Jesus nikohíko, yaneko epemó'ikoamaka itukóvotiye

neko itûkoheovoti, enepone kuríkotimo Jesus xoko xanéhiko puvâti. ²¹ Noixoâne Pêturu nekôyo, hara kixo Jesus:

—Kene râ'a, namo kó'eye?

²² Ina yumopâ Jesus:

—Enepo angahá'a ákoyeamo ivákapu râ'a tukú koeti ngáyukopovope, undíne exôa koêku. Kene îti, hara yíxapu hékinu —kíxoane.

²³ Hukínóvoti itáhineheyeane neko yuhôti xapákuke neko kutípotihiko Jesus ákoyeamo ivákapu neko íhikau. Itea ako okóyuhoa Jesus ákoyeamo ivákapu. Pohu “Angahá'a ákoyeamo ivákapu râ'a tukú koeti ngáyukopovope, undíne exôa koêku” pohu koêti.

²⁴ Yoko koati undíne ra íhikau Jesus noixoâti, koyuhoâti, koane yutoxoâti uhá koêti ra koekútihiko. Epó'oxo véxoa itúkeovo kaná'uti emo'úti râ'a.

²⁵ Enó'iko po'ínuhiko koekúti ituke Jesus. Eneponi uha-uhá akôe yutóxeovo pohú pohu koêti, kutí'inonu ákoni omótova êno koyuhópeti ya uhá koêti ra kúveu mêum.

Hunókokune.

Emo'u Itukó'oviti
New Testament in Terêna (BR:ter:Terêna)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Terêna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Terêna [ter], Brazil

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Terêna

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

9434667b-9ee2-59e4-93dc-3a75fa6b3851